

سُورَةُ الْمَائِدَةِ ﴿٥٥﴾ MÂIDE SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Mâide ism-i şerifi ile tesmiye olunmuş çünkü sonunda İsâ Aleyhisselam'ın duâsıyla Mâide semadan iniyor. Mâide; sofrâ demektir. Sofra evvelâ Mûsâ Aleyhisselam'a geliyordu. Sahraya getirtti mi, Kudret-i İlâhî'ye ile sofrâ gelir, yerleri rahattır. Sonra rahatlık öyle bir şeydir, yahudilerin yaptığı nankörlükten dolayı kesildi. İsâ Aleyhisselam'ın zamanında da rica ettiler, dediler ki; "Mûsâ'ya gelir gibi bize de gelsin." İsâ Aleyhisselam da duâ edince Cenâb-ı Hak, Ulû'l Azim bir peygamberdir, ona da gönderdi. Sonunda, o Mâide bahsi olduğu için sûreye, Sûre-i Mâide diyoruz. Ona da nankörlük ettiler, ondan da kesildi sonra.

Bu sûre Medine-i Tahire'de nazil olmuştur. 120 ayettir. 2.804 kelime, 11.833 harften ibarettir. Estaîzûbillah.

1- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

Nüzulünün sebebi. **"evfû bil ukudi"** Akdi ifâ ediniz. Akd-û ahid, İslamiyet'te kıymetlidir. Âllâh'a karşı olan vaadinizi, ahdinizi ifâ ediniz. İnsanlara karşı olan ahd-û vaadi ifâ ediniz. Âllâh'a karşı olan vaad nedir? Âllâh'ın emrettiği şeylerini yapmak, nehyettiği

şeylerden vazgeçmek. İnsanlara karşı olan ahid nedir? Alış-ve-rişte, bey de şirâda yaptığınız söz doğru olsun, hakikati yerine getiriniz.

Bu ayetin sebab-i nüzulü; Rasûl-û Ekrem Hudeybiye'den avdet ederken nazil olmuştur. Hudeybiye vak'asında, Mekke'nin fet-hi gelecek seneye kaldı. Âşhab-ı Kiram'ın pek şeyine gelmedi ama emre itâat ettiler. Yoksa onlar toplu medih için gelmişlerdi.

Ey Mü'minler! Âllâh-û Rasûlullah'a imân edenler. Yaptığınız ahdi ifâ ediniz, yerine getiriniz. Mevlâna bunu izah ediyor. Diyor ki; **"Ya bikûn evfû bi ahdi huş-i dâl. Tati ûti ahdekûn ayet hûdal."**

Bir ayette de diyor ki; **"evfû bi ahdi ûfi bi ahdikûm."** Ey Müslümanlar, bana yaptığınız ahdi ifâ ediniz. Ben de size yaptığım ahdi ifâ edeyim. Âllâh-û Teâlâ'nın da bize ahdi var. Bir insan, Kur'an'a temessük ederse Âllâh-û Rasûlullah'a imân ederse, Âllâh vaad etmiş, buna azap vermez, yaktırmaz. Ve cennet-û nimetle hatta rızasını ihsan eder. Bu Âllâh'ın bize karşı olan ahdi. Bizim de Âllâh'a karşı olan ahdimiz; O'nun kitâbına inanmak, peygamberine inanmak, emrini ifâ etmek. Bize diyor, Rabbimiz bize diyor; "Ey Mü'minler bana karşı yaptığın ahdi sen ifâ et. Ben de sana karşı yaptığım ahdi ifâ edeyim. Sen emrimi yerine getir emrettiğimi yap, nehyettiğimden vazgeç. Ben de seni cennet-û nimetle mağfiret edeyim."

"va'dekûm evfû bi ahdi hûş-i dâl" Hatırına getir, Ku'an'da böyledir. Aklını başına topla diyor. **"hûş"** akıldır. **"ta'tî ûti ahdekûm ayet ziyal"** Mahbub sensin. Âllâh'tan **"ûfi bi ahdekûm"** gelsin, aklını başına ver, aklını başına getir. Âllâh'a karşı taahhüdâtını yap. Âllâh CelleCelâlûhû da yaptığı vaadi ifâ eder senin hakkında. **"ez-zekâ-i hak budû dâ besse-i ûskurû veskûrkû-**

mu neşnileyne” Sen diyor ey muhatap, Mevlâna diyor; “Âllâh’ın vefasından gözünü kapatıyorsun. Âllâh’a karşı bir muahede var, muahedeyi ifâ etmeye gözünü kapatıyorsun. Düşünmüyorsun ki Âllâh, onun akibinde de ne emrediyor.” **“ûskûrini veskûrkûm neşnileyne” İştmemişsin gibi. “ûskûrini veskûrkum”** Nedir? Âllâh emrediyor diyor ki; **“ûskûrini eskûrkûm”** Ey kulum sen beni zikret, beni tâatle ibadetle hatırla. Ben de seni mağfiretle hatırlayayım. Sen, beni ibadetle tâatle emrimi dinlemekle hatırla, ben de seni ahdime göre nimet vermekle hatırlayayım. Diyor Mevlâna; **“uskûruni vessâati eskûrkum bil mağfire ez-zekâ-i hak budû dâ besse-i” Gözünü kapatmışsın Cenâb-ı Hak’kın vefasından. “ûskûru veskûrkumu neşnileyne”** San-ki bu ayeti iştmemişsin. Her gün Kur’an-ı Azimüşşan’da geçiyor. **“uskurini eskûrkûm”** Sen beni zikret, ben de seni zikredeyim. Beni ibadetle zikretti mi, seni de daha fenâ seveyim. **“ûskurû veskûrkum bil mağfire”** Dokuz tane mânâ vermişler bu ayete.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ Ey Âllâh’a, Rasûlullah’a, Kur’an’a imân eden, akidleri ifâ ediniz, aranızdaki akidleri ifâ ediniz. أَحِلَّتْ لَكُمْ **“uhillet lekûm”** Helâl olmuştur Âllâh tarafından size. Âllâh CelleCelâlühû, yaptığı nimeti söylüyor. Yahudilere falan yoktu tamam bu, her isyânına karşı bir helâl, haram olurdu onlara. Bize helâl etmiş bu nimetleri, **“behimetûl enami”** en’am-ı behime olan hayvanların etleri. En’am denildi mi? Deve, koyun, inek dâhildir, en’amdır onlar. Bunları Cenâb-ı Hak, size helâl etmiş. Onların etini yiyorsunuz, sütünü yiyorsunuz, oturağından istifade edersiniz. Âllâh, bunları size helâl etmiştir.

إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ İlla size bu ayetten sonra okunacak bir ayet var. Haram olanları beyan etmiştir, onlar haramdır. Bak şimdi helâl-

ler çok. Bütün yeryüzünü Cenâb-ı Hak, insanlara halketmiştir. Haramlar, helâle nazaran azdır. Haramları beyan ediyor Cenâb-ı Hak, "Bundan başka hepsi helâldir" diyor. Bu hayvanlardan, tayin edilen haramları beyan ettikten sonra öbürler hepsi de helâldir. Ama **غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ** ihramdayken "**saydi**" avı helâl etmiyor. Bak efendim helâldir bunun eti fakat ihramdayken mesela hac ibadetindeyken, ihramlıyken avlamak haramdır ona. Avladığı hayvan yenilmez. Gene bu hayvanlardan da dağ hayvanları da avlarsa ihramda doğru değildir. E, bunun ne farkı var? Cenâb-ı Hak, adeta işaret ediyor. "Ne farkı var ihramda yiyiniz giyiniz. Kestikten sonra helâl olur." Diyor; **إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ** "Helâl-û haram Âllâh'ın elindedir. İsteddiğini helâl eder, istediğini haram eder." Evet, bir koyun, dağ koyunu, ihramda olmadan evvel git avla getir ye, güzel. Fakat ihramdayken avlarsan haram olur. Efendim o koyundur, o da koyun değil mi? Tayini bize vermediler, bir Ahkâm-ı İlâhiye'dir. Cenâb-ı Hak bunu helâl etmiş, bunu haram etmiştir.

"innellâhe yehkûmû mâ yûridû" Fikrinizi yürütmeyiniz. Âllâh istediğini yapar.

2- **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a Rasûlullah'a, Kur'an'a imân edenler. **لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ** "**Şeair**" yâni alâmât. İbadet, tâate alamet

olan. Yâni hac mevsiminde olur, birtakım şeyler var ki Müslümanlara. Cenâb-ı Hak, ibadete Şeair-i İslam diye beyan etmiştir. Bunlara tecavüz etmeyiniz. Ne gibi diyeceksiniz Şeair Âllâh?

وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ Şehr-i haram, eşhurul hurum. Eşhurul hurum ki harp orada memnu idi eğer bugün de düşman tecavüz etmezse, siz tecavüz etmeyiniz. Eşhurul hurum hangisidir? Zilkade, Zilhicce, Muharrem, Recep. Receb'ül ferd derler çünkü bunlar sırayla gelir, Recep ayrıdır. Muharrem, Zilkade, Zilhicce, Recep bu aylarda harp caiz değildir. Cahiliyet zamanında zaten yoktu. İslamiyet'te de onlar tecavüz etmeyince siz yapmayınız buyuruyor.

Eşhurul Hac başkadır, Eşhurul Hurum başkadır. Eşhurul Hac; Şevval, Zilkade, Zilhicce, bunlar Eşhurul Hac'dır, Hac şehirleri (ayları). Fakat Muharrem, Zilkâde, Zilhicce, Recep onlar da Eşhurul Hurum'dur. Eşhurul Hurum'da da kıtal yapmayınız harp değilken. Düşman tecavüz etmemiş, etmediği halde sen de ihramdasın, niye gideceksin ona?

وَلَا الْهَدْيَ **Hediye**, tecavüz etmeyin. Hediye meselâ zengin bir adam, 10 tane deveyi Harem-i Şerif'te olan fukaraya gönderiyor hediye olarak, kessinler yesinler. E, buna tecavüz edip de almayınız. Onların, fukaranın yemeğidir.

Sonra وَلَا الْقَلَائِدَ **"kalaide"** gerdanlığa derler. Eskiden hanımlarda da gerdanları mahfuz iken namahrem görmediği için güzel olurdu. O güzelin üzerine bir güzel de bu kalaid vardı, olurdu. O hanımlar cennete gittiler. Şimdiki hanımın gerdanlarıyla erkeğin gerdanlığının hiçbir farkı kalmadığı için zaten gerdanlara da ehemmiyet de verdikleri yoktur. Şimdi buralarda da bazen gö-

rölüyordu. Meselâ bir koçu getirirler de boynuna bir şey takarlar gerdanlık gibi. İşte bu harama maksuddur. Yâni buna tecavüz etmeyiniz, orası fukaraya gidecektir. Burada bir adam hedy olarak birkaç deve gönderdi yahut bir adam kalaideli, gerdanlıkları bu hayvanları gönderdi. Bunları Haram'ın fukaralarına gönderiyor. Sen yolda tesadüf edip de bunları yapma.

“âmmi-ne” وَلَا آمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا Kastetti. Beyt-i Haram'ı kasteden yâni hacılar. يَبْتَغُونَ فَضْلًا Âllâh'ın, Rabbinin rızasını fazlını talep ediyor da memleketini bırakmış da Rıza-i İlâhi için Beyt'ül Haram'a geliyor. Onu rahatsız edip de soyma, onun malını yakma, takaza etme. Öldürürlerdi, çok hacılar öldürülüyor. Çok hacılar malı yağma ediyor, cebinden para çıkarılıyor. Bak Cenâb-ı Hak, men ediyor. Beyt'ül Haram'ı kastedenlere, Rabbinin rızası için gidenlere tecavüz etmeyiniz.

Denilen şey efendim. Mekke halkı öteden beri sert, hırçın insanlar. Yâni Medine gibi değildir. Bak, Medine hakkında demiyor, “Medine'ye gelenlere yapmayın!” Çünkü yapmazlar zaten. Bu Mekke halkının içindeki olanlardır, bunları yapıyorlar. Hatta insan istemiyor o mübarek yerlerin böyle bahsedilmesini, köpeklerinden de laf yetmez aleyhinde fakat ayet vardır. “Ya Rabbi, zalim olan kaviyyenin ahalisinden bizi halas et.” Ehl-i zalim yâni zamanında zalim idi. Fakat Nur-u Nübüvvet ile Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'in oradan zuhuru ile o yüz milyon katı o zulmeti, içine mağlup etti. Nasıl ki bir kilo balın içine bir kilo sirke koysan karıştırdı mı hepsi bal olur, sirkelik kalmıyor. O Nur-u Nübüvvetle o zalimler, imân ettiler de ka-

rıstılar ve tamam oldular. Fakat ne zamanki zaman geçtikçe, uzaklaştıkça o bal ağırdı mı, azaldı mı sirke kendini meydana veriyor. Onlardan hacılara tecavüz edenler de olur, beddûa okunduranlar da olur, düşmanlık da ederler, zalimi ehl-i hâldir. Dünyada ondan daha yüksek mahalden yer yok fakat ehl-i zalim. Hikmet-i İlâhiye'dir eğer ehl-i zalim olmasaydı, o bahçe yerinde hepsi Evliyaullah olurdu. Fakat böyle oluyordu. İşte burada da Beyt'ül Haram'ı kasteden Rıza-i İlâhi için, (başka niyet ile düşmüşse o keyfine) bunlara da dokunmayınız. **وَإِذَا حَلَلْتُمْ** Ne zamanki ihramdan çıktınız ,helâl oldunuz. **فَاصْطَادُوا** İsteddiğiniz gibi avlanınız. Avlanmak helâl olur, kesmek helâl olur.

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ Sizi mücrim yapmasın **شَنَاةُ قَوْمٍ** bir kavmin buğzu ki **أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ** sizi men ettiler Mescid'il Haram'dan. Sizi men ettiler, onlara da buğzetmeyin, tecavüz etmeyin. Bu Hu-deybiye harbinde mani oldular Rasûl-û Ekrem'in oraya gitmesine, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem de aldığı malûmata göre gelecek seneyi tarif etti. Fakat Âshab-ı Kiram'ın hoşuna gitmedi. Onlara karşı, sizi men ettiklerinden dolayı bir düşmanlık bağlamayınız. Müslüman olduktan sonra mesele yoktur hepsi temizlenir. Bak, **وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ** sizi cürme hamletmesinler **شَنَاةُ قَوْمٍ** bir kavmin buğzu, **أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ** Mescid-i Haram'dan sizi men etmişler. **وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ** ey Müslümanlar birbirinize karşı (birr; hayr demektir) hayra muavenet ediniz, takvaya muavenet ediniz. **وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ** Düşmanlığa, mâsiye yardım etmeyiniz. Birbirinize mâs-i isyânda, düşmanlıkta yardım etmeyiniz. Birbirinize hayırda ve umur-u hayriyede ve takvada yardım ediniz. **وَاتَّقُوا اللَّهَ** Âllâh'tan korkunuz, Âllâh'ın

emrini yerine getiriniz. إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ. Âllâh CelleCelâlûhû'nun ikabı şedittir. Muhalefet edenlere ebedi bir azab-ı cehennem var.

İnsan göz önüne getirirse mademki bu hayat nihayet geliyor. Her gün bir parça gidiyor. Her gün her gün bir parça gittikten sonra nihayeti gelir. E, hepimizde her gün sarfiyat yapıyoruz da nihayet bunun sonu gelir. Sonu geldikten sonra Huzur-u İlâhi'ye çıkacağız. Huzur-u İlâhi'ye çıktuktan sonra ilk cevap bu, diyor ki; "Dünyaya gönderdim, mal verdim, ömür verdim, takva verdim, imkân verdim. E, bugün ne getirdin. Sen bugüne inanıyor muydun, inanmıyor muydun? Eğer inanmıyorsan zaten kâfirsin. İnanıyordun böyle eli boş niye geldin?" Eli boş getirmek için de fazla gücümüzün fevkinde bir teklif yok. Erkân-û Hamsiyye-i İslamiyye; nâmaz, oruç, zekât, hac ve bu duâlarda devam etmek. E, bu. Cenâb-ı Hak'kın bize teklif ettiği bu. Kimsenin hakkına tecavüz etmemek, Âllâh'ın emrini ifâ etmek. Bunu yaparsak, o zaman gittik mi şahane gideriz Huzur-u İlâhiye'ye. Böyle yüzü kara, eğri, sıkıntı içinde değil.

Şimdi başında buyurdu; "Bu hayvanlar size helâldir. Yemesi helâldir, en'amin." İllâ aşağıda gelen ayette olan haramdır. Onlar hangileridir?

3- حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكَ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ Haram olmuş Âllâh tarafından size, kesilmeyen, ölmüş olan hayvan. Bir hayvan öldü kesilmedi, onun eti haramdır. Bunun hikmeti de her şeyden bir hikmet aramak zaten doğru değildir. Âllâh'ın emri oldu mu tamam. Fakat başka fenlerde bulunmuş olur. Kan akmazsa damarda kalır. Damarda kan mahfuz kalırsa mikroplar fazla tecavüz eder, hastalığa bağlı olur. Onun için ölü olan, kesilmeyen bir hayvanın etini, size haram etmiş Âllâh. Bitti.

وَالْدَّمُ "dem" Akan kanlar da haramdır.

وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ Hinzırın, domuzun eti. Domuzun etinde birkaç kısım şeyi beyan etmişler Müfessirin-i İzâm. Asıl, domuz daima pislikle meşguldür, onu yer. Bir de domuzun etiyle meşgul olan, yiyen adam domuzun ahlakıyla mütehallik olur ve dişi üzerine hiçbir tecavüzü olmaz. Belli bir tesiri olmaz. Bak iki tane köpek, bir dişinin üzerine birbirini parçalıyor. Yüz tane domuz, bir dişi üzerine bir şey yapmaz. Yâni şimdiki ıstılahımızla medeniyetleşmiş domuzlar da birbirini kıskanmaz. Domuzun hali budur. Etini yemeyiniz çünkü o etten gıdalanan, olan bir vücut nihayet oraya varır.

وَمَا أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ Bu, şu ki Âllâh'ın gayrına kesilmiştir. Putlara kesilmiş yahut bir paşa, birisi geliyor nihayetinde getirirler ayağında kurban kesiyorlar. Bunlar haramdır, tam haramdır. Çünkü ancak kurban, takarrüb Âllâh için olur.

وَالْمُنْحَنِقَةُ "hang" İple boğulan. İp taktı boğazına hayvanı öldürdü, o da yenilmez. وَالْمَوْقُودَةُ Dayak altında vura vura öldürdü,

o da yenilmez haramdır. **وَالْمُتَرَدِّيَّةُ** Yukarıdan düştü, damdan düştü öldü derhâl, o da haramdır. **وَالنَّطِيحَةُ** İki hayvan birbirine vurup da birisi ölen, o da haramdır. **وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ** Yırtıcı hayvanın yediği bir miktar kalmışsa, o da haramdır. Kurt geldi bir koyunu aldı, birazını yedi gitti, kalan haramdır. Bunlar haramdır ama **إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ** eğer bunlar ölmeden evvel daha ruh içindeyken kesilirse, (domuzdan başka) onlar helâl olur. Domuz haram olur, helâl olmaz. Çünkü aktı mı kesti mi kanlar akar, o mahsur gider. Ama başında faraza olurmuş daha hayatı var, hayatı varken kesilirse bir şey olmaz.

وَمَا دُبِحَ عَلَى النُّصَبِ Putların yanında, putlar için kesilenler, o da haramdır. **وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ** "zelim"; zar. Şimdiki zar oyunları var ya, onunla yâni kumarla elde edilen. Efendim zaman-ı cahiliyette, hübel namında bir put vardı Haram'da. Onun bir memuru vardı. On tane zar vardı elinde, dört köşeli ya atarlar, şimdiki zarlar belli ya oradandır. Birisinde emeran-i rabbi vardı, birisinde nehan-i rabbi vardı. Onu atarlardı. Eğer emeran-i rabbi varsa bir yere gidecek faraza. Alıyor, kabul ediyor. Nehan-i rabbi olsa kabul etmiyor. Böyle bir kumar vardı. Bu kumarla elde edilen hayvan da haramdır. Çünkü esas haramdır. Haram olan şeyin alışverişi de haramdır. Meselâ rakıyı haram etmiş Âllâh. Alışverişi de haramdır, servisi de haramdır. Ve bunlar haramdır, alışverişi de haramdır, yemesi de haramdır. **ذَلِكُمْ فَسْقٌ** Âllâh'ın ahkâmından huructur, böyle şeyle kumarla elde etmek. Bu mevzu bitti.

Bu ayet-i kerime Haccet'ül Veda'da, hicretin 10. senesinde Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem Arafat'tayken nazil oldu. Buyuruyor ki **الْيَوْمَ يَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا** bugünden itibaren

kâfir olanlar, meysus oldular dininizden. Hiçbir imkân yok onlar için Müslümanları çevirmek. Çünkü hulus kabile kabile İslamiyet'e dâhil oldular. Cenâb-ı Hak da haber verirler. Bundan sonra kâfirler, Müslümanlara burada dinini değiştirmeye muvaffak olamazlar. **فَلَا تَخْشَوْهُمْ** Onlardan korkmayınız, Rasûl-û Ekrem'in emrine itâat ediniz. **وَاحْشَوْنِ** Benden korkunuz, Rasûl-û Ekrem ne diyorsa onu yapınız. Sonra **الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ** bugün dininizi tekml ettim. Yâni Kur'ân-ı Azimüşşân'ın son ayeti olduğunu diyorlar. Bu ayetten sonra zaten Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, 80 gün hayatta kalmıştır. Bugün diyor **أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ** dininizi tekml ettim yâni Kur'ân tamam oldu. **وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي** Ni-metlerimi tamam ettim sizin için. **وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا** Sizde benim razı olduğum İslam dinidir, size verdim.

Ayet nazil olduğu zaman Ömer İbn'ül Hattab Radiyâllâhû Anh diyor; Ben orada hazır idim, Rasûl-û Ekrem okudu. Dininiz tekemmül etti, Kur'an tekemmül etti. Bazı ashab da bundan hoşlandılar. Ben ağlamaya başladım." Ağlarken bana dedi; "Yâ Ömer niçin ağlıyorsun?" Dedim efendim. "Ben bu ayetten sizin artık aramızdan gideceğinizi hissediyorum." Çünkü dinin ikmâli için gelmişsiniz, vazife bu. Vazife tekemmül ettikten sonra memurun kalması emekli gibi, tekaüt gibi oluyor. Bu da senin şân-ı nübüvvetine layık değildir. Vazife tekemmül etmiş, bir emekli gibi, tekaüt gibi kalmak câiz görmüyorum. Üzüldüyorum senin vefatını hissediyorum. Rasûl-û Ekrem dedi. "Ya Ömer, iyi anlamışsın" hakikâten de öyledir. Hakikâten de 80 gün sonra Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem ahirete teşrif etmişler.

Efendim bize helâl-û haramları söyledi. İsterse tekrar edeyim.

Lâmümkün değil. Kesilmeyen mundar hayvan, kanlar, hıncının eti, Âllâh-û Teâlâ'nın gayrına kesilen hayvan, iple boğulan, dayakla öldürülen, yukarıdan aşağıya düşen, başka bir hayvanın vurmasıyla ölen, yırtıcı hayvanın bir kısmını yiyip de kalan kısım, bir de putlara kesilen, bir de kumarla elde edilen hayvanların eti haramdır. Bunu beyan ediyor, bundan başka hepsi helâldir. Ve bunlar haram oldu mu dinimiz zaten bu kolay, vessehl bir dindir.

Herhangi bir müşkilat karşısına gelirse, Âllâh-û Teâlâ'nın ruhsatı başlıyor. Meselâ hastadır oruç tutuyor, yiyecek sonra yapar. Seferidir tutamıyor, yiyecek sonra yapar. Bunun gibi her yerde bir müşkilat oldu mu, Âllâh-û Teâlâ'nın lütf-û keremiyle bir ruhsat karşımıza çıkar. Acaba bunlarda bir ruhsat var mıdır? Evet diyor. Eğer son dereceye gelirse meselâ sofrada su yok, lokma ağzında kaldı. Rakı var orada, geçemiyor, durdu boğazında kaldı, onu aşağıya getiresiye kadar helâldir. Fakat o kadar başka değil. Sonra çok az, ölecek bir dereceye gelmiş başka bir et yok, bir lokma bulursa domuz da olsa yer. Lakin karnını doyurmuyor. **"ezzâuratû tûkberu bikaderuha"** Zaruret miktarınca câizdir, zaruret miktarının geçti mi câiz değildir. **"tûkberu bikaderuha"** Ne kadar yiyecek? Ölmeyecek yâni karnını doyuracak değildir. Ölmeyeceği kadar yiyecek. Ayetin sebab-i nüzulü bu. Buyuruyor ki;

فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ Bir adam muzdar oldu, çok sıkıntıya düştü, hiçbir şeyi yoktu مَخْمَصَةٍ فِي أَغْلَاقٍ. O seferi de günah seferi olmasın çünkü günah-û hata seferlerinde Ruhsat-ı İlâhiye yok. Hırsızlığa gidiyor, aç kalmış, ona helâl değildir. Çünkü seyyie ediyor. فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh, buna mağfiret sahibidir, ölmeyecek kadara müsaade buyurmuştur. Mevzu ayrı ayrıdır efendim.

4- يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ
الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكَنَّ
عَلَيْكُمْ وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ Ey Habibim soracaklar helâl olan nedir, haramları beyan ettin? Helâl olanlar çoktur, alevle altına girmez. Diyor ki; الطَّيِّبَاتُ tayyibat, men olmayan şeyler. Müstelezzât-û Şer'îyye; men olmayan şeyler hepsi de tayyibattır, hepsi de size helâldir.

وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ Cevarih de burada; av hayvanı, av köpeği hatta fakat talimli olursa. Şimdi efendim köpeğin yaptığı av iki türlüdür. Biri köpek talimatlı değildir, böyle köpektir gidiyor avlıyor, onun avladığı kendisininidir, o haramdır. Köpek gitti bir hayvanı avladı, bir tavşanı avladı, talimli köpek değil, o kendine almıştır haramdır. Fakat eğer talimat görmüş bir köpek ise o sahibine alıyor yemez, tecavüz etmez, alır getirir, teslim eder, fark bu. Eğer talim görmüş olan bir köpek ise avlarsa helâldir. Talim görmeyen ise haramdır. فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكَنَّ Onların yalnız temizleyip de ağzının yerini atarsın, üst tarafı yenilir. Mükellibine; yüksek. 'ey mürseline-kasirine' diyor. Hayvanı sevk ediyorsun, sevk etmeden gitmez çünkü talimatlıdır. Köpek burada olur, o orada gitmez. Sahibi işaret ettiği zaman gider. Mükellibin odur. Onların tuttuğunu yiyiniz. وَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ Âl-lâh'ın ismini de zikrediniz. Köpeği gönderdiğiniz zaman Âl-lâh'ın ismini söyle, silahı attığın zaman Âl-lâh'ın ismini söyle. Bu besmele yerine geçiyor. وَاتَّقُوا اللَّهَ Âl-lâh'tan korkunuz, Âl-lâh'ın emrini

yerine getiriniz. إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ **Âllâh**'ın hesabı seridir. Bütün kâinatın hesabını bir lahzada görüyor.

Arsa-i hesapta çok zaman geçiyor, elli bin sene geçiyor yahut bin sene geçiyor. O hepsine değildir. Şimdi hataları var, tevbe etmemiştir, halikat-û şefâate nâil olmamıştır. O aradaki azapla vak-tini geçiriyor ki kıymete geçsin. Çünkü oraya gittikten sonra bu kadar insanlar arsa-i hesapta. Arsa diyoruz yâni muhakemedir yâni muhakeme, mahkeme.

Mahkeme bazı tefsirlerin verdiği mânâ; Şam ile Kudüs'ün arasında bir yerdir fakat bugünkü ard'la işi yok. Kıyamette **تُبَدَّلُ** **الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ** bembeyaz bir toprak olur. Şarktan garba kadar hepsi görünüyor. Ne dere var içinde, ne de dağ var içinde böyle görünüyor. Mahlûkat, kabirden çıkarken gelirler. Gelen eğer imânı yoksa hayvanlar gibi kendi yerine gider, durmak yok. İmânı olduktan sonra da eğer imândan sonra isyânı varsa hatalı ise, ha imanı olanda isyanı olmayan oda böyle bir olsun. fakat orada ne kalıyor günahkar, asi, ve orda bulunan hesap. Onların içindedeki eğer günahı küfür ile karıştırmışsa bak Müslümanın, cehenneme giren Müslüman bu nevidir, yoksa imanı sağlam olduktan sonra mümine cennet diyor cehennem yok tamam, imânın semeresidir. Lâkin imânı küfr ile karıştırmış. İşte o, altına başka maden girmiştir. Onu ancak yanmak tasfiye ediyor. Bir altın üstüne yüz sene de kalsa temizledikten sonra altındır. Fakat içine bir maden girerse ancak onu yanmak tasfiye eder.

Bir adam Mü'min ise hatalar yapmış, Âllâh Ğafururrahimdir, inşa'llâh affeder. Tevbe ederse Âllâh tevbeyi kabul eder, şefâate

nâil olur. Olmasa da nihayet cezâsını çeker de halas olur, ebedi cehennem yok.

Şimdi orada küfre karıştırmış imânı. Küfre nasıl karışıyor? Mü'min olduğu halde küfrün âdetlerini benimsiyor, seviyor ve Müslümanlardan iyi görüyor. İşte bak. Küfrün icaplarını, alâmetlerini tercih eder Müslümanlara. Müslümanları aşağı biliyor, onları fevkinde biliyor. Bunların hepsi imân varsa da karıştırmıştır. Onun için bu cehenneme girecek tasviye olacak. Cehenneme gidenle beraberdir.

Öbürleri ise; Cenâb-ı Hak, bir lahzada, bir koyunun sağması kadar kısa bir dilim. Çünkü Âllâh'ın hesabı bizim gibi değil, bir yaptıktan sonra öbürüne gitmek. Birdenbire, ampullerin birden yakması gibi fakat bunların teahhuru, eğer günahlar tamam olmamışsa keffaret olur orada. Sonra da keffaretle tamam olur. Bittikten sonra cennete girer yine.

Gayr-i Müslimlerin çocuklarının durumu nasıl olur? **Çocukların, bak efendim. Cehennem küfre mukabildir, başka bir şey değildir. Müslümanların çocukları küfür yapmamış,** imânı da yoktur. Fakat babası Mü'min olduğu için, babaya tâb'an Âllâh onu affediyor. Müslüman çocuğu babaya tâb'an cennete girer. Kâfirin çocuğu ise eğer ki küfür yapmamıştır, imân da yapmamıştır. Fakat küfür yapmadığı için cehennem yok, cennete yok. Cennete gidiyor fakat cennetteki nimetlerle mütenaim olmaz. Cennet hal-kına hizmet ediyor. Nimeti yok, dokunmuyor. Küfür etmediği için cehenneme gitmiyor, imân da olmadığı için cennetin nimetlerine nâil olmaz. Fakat Âllâh'ın azameti de küfretmeyi cehennemde yakmaz. Oraya gider, ehl-i cennete hizmet eder.

Eğer maksat ile yapılırsa başkasının ismiyle yapılırsa haram

olur. Efendim bu din geniştir, kestiklerini biliyoruz biz. Fakat maksat bir putun namıyla keserse odur sıkıntı. Hatta bir

Zaman-ı Saadette, Şam'dan hindi vesaire giderdi Medine-i Tahire'ye, yerlerdi Ashab-ı Kiram. Biz, onlardan daha mı fakihiz. Onların taamı bize helaldir meğer domuz taamı olmazsa. Bizim de taamımız onlara helaldir. Sıkıntıya düşmüş bir an artık yiyebilir. İslâmiyet merhamet üzerinedir. Bak gelen ayette beyan ediyor.

- 5- **الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ**

Buyuruyor ki; **الْيَوْمَ** Bugün **الطَّيِّبَاتُ** bütün tayyibat, Müstelâzât'ül Şer'iyye yâni bu haram olmayanların harici, size helâldir. **"veteamekûm hıllulekûm"** Onların taamı, hıristiyanların taamı onlara helâldir. Onlara helâldir ne demektir? Onlar helâl, haramı bilmez yâni ona yemek helaldir. Biri, aç karnıyla bir adam karşında, yerken görürsün buna verirsen o helâldir diyor. Haram değildir, "niçin kâfire veriyorsun?" demeysin, açtır tabi. **وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ** Onların yaptığı yemek size helâldir. **Rasûlullah Sallâllâhû Aleyhivessellem**, Hayber'de (hani zehir koyduğu şeyi) geri sıra koymamıştır. Ömer Radiyâllâhû Anh, bir hıristiyan destisinden abdest almıştır. Onlara bakarak çok da mümkünsüz değildir. Ama hiç olmamak daha iyi mümkün ise fa-

kat bu mümkün değilmiş gibi davranmak doğru değildir. Öyle zaman gelir ki icap eder.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ Mü'minlerden dul kalan hanımlar, ehl-i kitaptan dul kalan kadınlar imân ettikten sonra size helâldir. Cenâb-ı Hak, bu ayette Müslümanların dulları, hristiyanların dulları imân etikten sonra onlar helâldir, onları nikâh ediniz. إِذَا أَتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ Malûm ya muharebede erkekler gidiyor, kadınlar kalıyor, onlar helâldir getirir, Müslümanlıkta öyle. إِذَا أَتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ Onların mihri-ni vermek şartıyladır yâni böyle muvakkat bir nikâh yok. Mut'â, Acemlerde caridir, bizde yok. Vaktiyle İslamiyet'in bidayetinde biraz oldu. Sonra ref olmuş. Evlendi mi bir hanım, hakiki bir hanımdır. Başka bir şey değil. Mihrini tayin eder, Ahkâm-ı Şer'îyyede hanımı olur. İmân ettikten sonra zaten mesele de kalmaz.

مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ O hanımlar ihsan, kal'a. Erkek, hanımın kal'asıdır. Efendim ihsan, lisan-ı şeriatta muhsin. Çünkü erkek, hanıma esasında bir kal'adır. Hanım onun emrinden çıkamaz. (Ama şimdiki muhsindir, vezirdir, onu bilmiyoruz. Kal'ayı vermişler gibi.) غَيْرَ مُسَافِحِينَ Hanım zina ile eğer ki zımnen de olsa, böyle Müslümanın hanımı oldu mu artık zinaya gitmez. Giderse cezâ var! وَلَا وَمَنْ مَّتَّخِذَى أَخْدَانٍ Gizli dostlar da tutamaz, tutarsa cezâyı yapar. يَكْفُرُ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ Bir adam bu imânın asarlarını, küfür ile değiştirirse bütün amelleri hablolur, mahvolur durur. فِي الْآخِرَةِ Ahirette de elbette de hem dünya hem ahiret gider. مِنَ الْخَاسِرِينَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ

جُنُبًا فَاطْهَرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Abdest hakkındaki ayet efendim. Abdest hakkında ayet; İmam-ı Şafii'nin mezhebi aynen ayetin geçtiğiyle kabul etmiş. İmam-ı Âzam "Birbirinin arkasında olmasa da câizdir" diyor. Terkip bu yâni mâhsure gene aynı yapılacak. Fakat terkip şarttır Şafii'de, Hanefi de terkip şart değil. Meselâ evveli yüzünü yıkadı, sonra elini yıkasa Hanefi'de câizdir, terkip yok.

Bak buyuruyor ki; يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlullâh'a imân eden, Kur'an'a. إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ Namaza kalkmak istediğiniz zaman, namaz zamanı geldi kalkıp namaza kalacaksınız. Evvelâ yüzünü yıkayınız, وَأَيْدِيَكُمْ sonra ellerinizi yıkayınız. إِلَى الْمَرَافِقِ İlâ; meâ mânâsına gelir, dirsekle beraber. **"mea'l merafiki"** Merafik; bu genişlik. Bu geniş de dâhildir elin yıkamasına. وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ Başınızı mesh ediniz. İmam-ı Şafii'ye göre bir kısım olsa kâfidir. İmam-ı Âzam dörtte bir oldu. Fakat eğer her iki mezhepte de böyle yaparsa da olur. وَأَرْجُلُكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ Ayaklarını topuklarla. Yine **"meâ"** manası, topukla beraber. وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا Eğer cenabet vakıa olmuşsa فَاطْهَرُوا temizleyiniz, ıhdılal ediniz, yıkayınız kendinizi. وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ Efendim cünüp vardır da ben nasıl abdest alayım? Çok, temiz ol. EĞER has-ta iseniz yahut "sefere" misafir iseniz. أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ

Yahut helaya çıkmış da abdestsiz olmuş, o takdirde de abdesti tecdid etmeli.

أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ Yahut hanımları lemsettiniz. (Bak burada, efendim kıyamete kadar bir kitap gelmez, Kur'an'dır. Kıyamete kadar bir peygamber gelmez, Rasûl-û Ekrem'dir Sallâllâhû Aleyhivessellem. Bütün dünyaya karşı bu din olduğu için kolaydır her tarafa. Eski peygamberler mevzii idi ki bir makam, bir yere gelmişler. Sonra bu yer, dünyanın her tarafına gelmiş peygamberlerdir ya. Fakat bugünkü zamanımızdaki birşeyler olmadığı için, dünyanın bir tarafında bir peygamber gelmiş, öbür tarafında öbürüsü gelmiş. Onun için şeriatlarında, biraz furuatta fark olur. Lâkin mademki zamanımız Seyyid'ül Mürselin'in zamanıdır, her yerde budur. Bunu mümkün olduğu kadar dört mezhep Kur'an'dan ahkâm almışlar, fıkihta, dinde genişlemek için. Yâni ruhsat var, azimet var. Azimette de amel mümkündür, ruhsatta da düsturdur. Çünkü bu dinde kolaylık var, genişlik var. Her nimetlikte böyle bol olmaz, her nimetlikte böyle kolaylıklar olmaz.) Ancak ne var? Olmayan yerde teyemmüm yapılır. Su olduğu zaman zaten teyemmüm yok. Olmadığı zaman teyemmüm yapılır. İkisi de câizdir, su bulunamadığı takdirde. Onun için bak bunda devam ediyor. Bu mezhepler hiçbirisi, diğerine muhalif değildir. Kur'an'a göre birdir.

Bu ayette İmam-ı Şafii ile İmam-ı Âzam'ın arasında, içtihatlarında biraz fark var. لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ Lems lisan-ı Arapta; elin ele teması yahut bir elin vücuda temasına lems derler. Bu böyle olduğu gibi, aileyle beraber bulunmaya da lems derler. Bak bu kelime, iki manayla. Lisan-ı Arapla nazil olmuş, bu Kur'an-ı Azimüşşan.

Onun için biz, onların lisanına göre mânâ vereceğiz, Âshab-ı Kiram'ın bize naklettiği şekilde de ittiba edeceğiz. **"Lems"** kelimesi lisan-ı Arapta aileyle beraber bulunmaya itlak olunmuştur. Böyle var kitapta da. Bir de **"lems"** kelimesi yine lisan-ı Arapta, beraber olmayıp da elinin temasına da itlak olunmuştur.

Şu halde İmam-ı Şafii daha ziyâde diyor ki lems, temastan ibarettir. Bir efendinin abdesti varsa hanımına elini sürdü mü, abdesti tecdid etmesi lâzım gelir. İş, el sürdü mü biter. İmam-ı Âzam ise der, bu mesele-i fıkhiyedir. Mademki übürü tarzda lems mücamaa manasınada gelmiştir halka daha kolay gelmiş omanayla onu kabul etmiş. Elin sürmesiyle bozulmaz, beraber bulunmasıyla bozulur diyor. Her ikisi de **lems**'ten almış, her ikisi de Kur'an'dır. Nihayet birisi ruhsat, biri de azimet olur. **أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ** Yahut hanımların elini temas etti yahut İmam-ı Âzam'a göre hanımlarla beraber bulundunuz **فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً** Su bulamadığınız takdirde de **تَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا** teyemmüm ediniz temiz toprakla. Saide; toprak. Tayyib; temiz. Temiz toprakla yapınız.

Abdestin azaları dördtür. Teyemmüm ise âzâ ikidir. Mest ile ayak için teyemmüm yok. Yüz ile eller var. İki toprak kol. Küme topraktır, birisine elini böyle sürer, hatta böyle de yapar ki topraklı olmasın, yüzüne sürer. İkincisini de böyle yapar yine, böyle de yaptıktan sonra biri böyle böyle getirir, birini böyle, böyle getirir, Bundan ibarettir. Başa mest yok, ayağa da yok.

Hubarlı olursa herşey olur. Hubarlı olursa iyidir.

(Evin içinde hasta olursa efendim nasıl olur?)

- Suyunda zararı varsa, Yaranın zararı varsa yapar.

- yapar ama yani toz var fena şey yok,
- Toprağa da yapar, duvara da yapar. Kireç olmasın, toprak cinsinden olsun.)

Bu da **فَامَسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ** yüz ve el içindir.

مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ Âllâh CelleCelâlûhû, bu dinde size müşkilat gelsin istemez. Der ki her yerde bir kolaylık olur. **وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيَتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ** İrade-i İlâhiye hakkımızda bu namazdan; bizi temizlemek, dünyada da ahirette de temizlemektir. Bu namaz ile bu İslamiyet'le bu şeriatla in'amını, ihsanını tagvir etti. Verdi bir in'am, onun semeresini vermek tesid-i niam. **لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ** Bunu ihsan ediyor, Nimet-i İlâhiye'ye şükrediniz.

7- **وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاتَّقْتُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ**

Âllâh emrediyor, hitap ümmetedir. Rasûl-û Ekrem'e ekser fakat burada doğrudan doğruya Müslümanlara emrediyor. Nimet-i İlâhiye'yi hatırlayın. Âllâh-û Teâlâ'nın size verdiği nimetleri hatırlamak. Nimeti hatırladı mı, nimeti veren hatırlanıyor. Meselâ Mün'imdir Âllâh! Nimetini hatırladın mı, yarına ne gelir bugün yemeğimiz var, içeceğimiz var, yatacağımız var. Daha evvel imânımız var, Âllâh Müslüman halletmiş bizi. Bu nimetleri hatırlayınız. Nimeti hatıra getirdi mi, nimeti veren hatıra gelir. Tezekkür budur zaten. Bundan tefekkür çıkar, tezekkür çıkar. İnsan, hayvan gibi nimetlerin içinde olduğu halde hiç teşekkür etmese hayvan gibi olur. Nimet-i İlâhiye'yi "Ben ne idim,

ne oldum, nereden geldim ne derecatı bitirdim, ne haller oldu?" İşte Nimet-i İlâhiye bu! Bunu tezekkür etti mi tefekkür hâsıl olur. Tefekkür hâsıl oldu mu, yüksek bir ibadet haline girer. Öyle ise **Âllâh-û Teâlâ**'nın nimetlerini hatırlayınız. Çünkü Âllâh'ın nimetini hatırlamakla Âllâh'ı hatırlamış olur. Âllâh'ı hatırlamak, şükre sevk eder insanı. **وَمِثَاقُهُ الَّذِي وَآثَقَكُمْ بِهِ** Misâkını ki daha Âdem'in "**ahde elestû bi Rabbikûm**" dediği zaman, O'nun Lütf-û Keremiyle "**belâ ya Rabbi ente Rabbûna**" dedik. O misakta bizi, Müslüman halketti. **وَمِثَاقُهُ الَّذِي وَآثَقَكُمْ** Vâsık olan, mev-suk olan misakta sizi, Müslüman halketti ve dünyada da geldiğiniz zaman, o misak üzerine Mü'min olarak dünyaya geldiniz. E, bu nimet ne kadar büyük nimettir. **إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا** O zamanda Âllâh, "**elestû bi Rabbikûm**" Ben Rabbiniz değil miyim dediği zaman. Âlem-i Ervah'ta "**belâ ente Rabbûna**" dediler. Yâni "**semi'nâ veeta'nâ**" ya Rabbi işittik, kabul ettik, sen Rabbi-mizsin. Bu nimetleri bize verdi Âllâh! Oradan, Âlem-i Ervah'ta bize bunu tebliğ etti ve tatbik ettirdi. Ve dünyaya getirdikten sonra da esbab dâhilinde böyle bir peygambere ümmet yaptı.

وَاتَّقُوا اللَّهَ Âllâh'tan korkunuz, misâkı bozmayınız. Madem-ki o zaman "**semi'nâ veeta'nâ**" dediniz, misâkınız Âllâh'a karşı böyle idi. Öyleyse Âllâh'tan korkunuz, değiştirmeyiniz Âllâh'ın emrini. **إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ** **Âllâh CelleCelâlûhû** kalbe geleni bilir. "**ba**" tehdit içindir. "**zatissudûr**" kalbe geleni bilir. Bak söylediğini işitir, yavaşı da işitir. Nihayet kalbe geleni de bilir. Hiçbir şey Âllâh'tan gizli olamaz.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ

شَنَانُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a imân edenler. Âllâh'ın emrine kaim olunuz. Âllâh'a yaptığınız vaade, hukuka kaim olunuz, ifâ ediniz. شَهَادَةٌ بِالْقِسْطِ Şâhadet ediniz adaletle. İcap ettiği gibi şâhadet, adaletten ayrılmayınız. Bunu teyid ediyor çünkü bütün mahkemeler şahit üzerine devam ediyor. Şahit ne derse, şâhadetine göre hâkim onu yapmakla mecburdur.

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ Sizi cürümlendirmesin, hamletmesin شَنَاٰنُ bir kavme buğzunuz. Bir insana, bir kavme bir buğzunuz olduğu zaman, o buğz sizi sevketmesin اَلَّا تَعْدِلُوا adalet yapmamaya. Şâhadet meselesi geldiği zaman eğer kalbiniz birisini sevmezseniz bile, o sevmemek sizi sevketmesin adaletsizliğe. شَنَاٰنُ Buğz demek. شَنَاٰنُ قَوْمٍ Bir kavmin buğzu اَلَّا تَعْدِلُوا adalet etmemeye sevketmesin. Öyleyse اِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ her yerde adaletle yapınız. Adalet, takva yapmaya niyetli bir yoldur. Adaletle amel etti mi yavaş yavaş muttaki olur. Zaten iki kelime ile hülasa etmişler. **"ettazimû li emrillah veşşefakatû alâ halkillah"** Âllâh'ın mahlûkatına şefkat etmek, zulüm etmemek. Âllâh'ın emrini de tazim etmek, ifâ etmek.

وَاتَّقُوا اللَّهَ Âllâh'ın emrine imtisal edin, emrettiğini yapınız nehyettiğinden vazgeçiniz. إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ Âllâh, sizin yaptığınızdan haberdardır. Âllâh yaptığınızdan haberdardır, hem vaiddir hem vaad. Vaid yâni korkutmak. Ey doğru yolda olmayan, Âllâh senin halinden haberdardır. Elbette Âllâh'a rücû edersin, bu cezâyı

görürsün. İkinci mânâ vaaddir. Ey yolda bulunan Âllâh'ın emrine itâat eden, Âllâh senin haline haberdardır, senin bu yaptığından haberdardır, sana mükâfat ihsan eder. Vaad-û vaidir. Hem vaidir, hem vaaddir.

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ-9

Şimdi bu, hülâsa tafsil ediyor onu, vaad-û vaid'i. وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا Vaad etti Âllâh CelleCelâlûhû, Mü'minlere. Yâni Âllâh-û Rasûlullah'a ve Kur'an'a imân eden zaten imân olmayınca hiçbir şey yok. Ne şefâat var, ne Müslümanlık var, ne din var, ne amel var. Ey Âllâh-û Rasûlullah'a, Kur'an'a imân eden. وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ Bu imânını âmal-i salihâ ile de takviye eden böyle kimselere, لَهُمْ لَهُM onlara mağfiret var. Âllâh hatalarını setrediyor, kimseye göstermiyor. Ve onunla da kalmıyor ecr-i azim olan cenneti ihsan ediyor. Âllâh-û Teâlâ böyle imân eden, imânını âmal-i salihâ ile tezyin-û takviye edenlere. Evvelâ mağfiret ediyor, hatalarını setrediyor, kimseye bildirmiyor ve bir de ecr-i azimi ihsan ediyor, cennet-û nimetle mükâfat ediyor. Bu imân edenlere vaadleri.

Ya imân etmeyenlere;

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ-10

وَالَّذِينَ كَفَرُوا Onlar ki küfretmişler, Kur'an'ı inkâr etmişler, Rasûl-û Ekrem'in o muazzam payesine dil uzatmışlar. وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا Kur'an'ı tekzip etmişler, أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ onlar da ehl-i cehennemdir. Hiçbir şefâat yok, afv-û merhamet de yok.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَنْ يَبْسُطُوا
إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlullah'a, Kur'an'a imân eden-
ler. اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ Ayı ayrı okursak **"amenû ûzkûru"** denilir.
Fakat eğer beraber okusak اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ Ey
Âllâh'a, Rasûlullah'a Kur'an'a imân eden, اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ
Teâlâ'nın size yapmış olduğu nimetleri عَلَيْكُمْ yaptığını hatırlıyınız.
Demin tekidinde de geçiyor fakat burada mahallini beyan ettiği
için tekrar etmiştir. اذْهَمَّ قَوْمٌ Kastetti bir kavim, bir kabile ki Ku-
reyşlilerdir. اَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ Elini size uzatmak ve sizi peri-
şan etmek, öldürmeyi kasdettiler. فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ Âllâh Celle-
Celâlûhû, onların elini sizden keff etti, men etti. Yâni bir, Rasûl-û
Ekrem'den başlar Sallâllâhû Aleyhivessellem'den başlar. Bir, iki,
üç, dört, en nihayet Mekke'de kırk kişiye varır. Kırk kişiye mukabil
belki kırk bin kişi vardı. Hepsi de kâfir, hepsi de putperest, hepsi
de şiddetli. Fakat Cenâb-ı Hak'kın hıfz-û himayesi onları muhafa-
za etti, onların üzerine de galebe yaptı.

Âllâh'a وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ. Âllâh'tan korkunuz. Âllâh'a
tevekkül eder Mü'min. Mü'min olanın tevekkülü yalnız Âllâh'adır.
Ne maladır, ne servetidir, ne şeyedir ne şeyedir. Esbaba teves-
sül eder, Âllâh'a tevekkül eder. Esbaba tevessül etmek, tevekküle
münafı değildir, emre imtisaldır. Bu mevzu bitti.

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا 12-

وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي
وَعَزَّزْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ
مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

مِثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ. **Âllâh CelleCelâlûhû** ahzetti. وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ

Ben-i İsrail'den bir kavme ahzetti. O dağı onların üzerine, böyle üstünden zuhur etti. Ve dediler kendilerine; "Ya imân yahutta altına kalacaksınız." Onlar o zaman imân ettiler fakat imânları çürük. وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا (nâk'ı, nûkaba. Nûkeba, Mûsâ Aleyhisselam'ındır.) On iki kabile idi. Her kabilenin reisini Mûsâ Aleyhisselam, onlara baş koydu. Mûsâ Aleyhisselam bir tertibat olarak aldı. Ve Fir'avn gark olduktan sonra Mısır'a gittiler. Bütün nimetler onlara kaldı, Ben-i İsraililere kaldı. Ondan sonra Cenâb-ı Hak, emretti Mûsâ Aleyhisselam'a. "Bu Mısır, burada kalsın Eriha'ya gidiniz." (Eriha bugünkü Filistin ücraları, Şam'a doğru.) Orada imân etmeyenler var. Kavm-i Âd'ın bakiyesi var. Âd Aleyhisselam'ın kavmi Yemen'e gittiler, Ahkâf'a. Bakiye orada kaldı. Onlar büyüdüler. Cesur, şeci bir adam oldular. Şimdi o Ürdün ve o civarın Araplarından çok şedit, cesur, muharip insanlar var. Bugün de nesil devam ediyor yâni. Bugün Ürdün halkı, Filistin halkı, civar Araplardan daha ziyâde şeci, muharip insanlardır. Oradan kalmadır çünkü. Âllâh emrediyor Mûsâ Aleyhisselam'a. Senin on iki kabile var elinde yahudilerden. Bu nimetlere nâil oldunuz. Orada küfür var. Gidiniz oraya (tabi Sina'yı, çölü kat edip de) Suriye'ye gidecekler. Bugünlük oraya "muharebe ediniz, imâna davet edin."

وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ Hem de onların kalplerinin takviye olması için de "Ben, avn-i inayetimle sizinle beraberim." **إِنِّي مَعَكُمْ** Ben sizinle beraberim. Yâni Âllâh CelleCelâlûhû zaman-û mekândan münezzeh olduğundan, avn-i inayetle sizinle beraberim. Fakat **وَأَتَيْتُمُ الزَّكَاةَ** (o zamanda da namaz, oruç var) eğer namazınızı ikame ettiniz, **لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ** **وَأَمَنْتُمْ بِرُسُلِي** benim gönderdiğim peygamberlerime imân ettiniz, **وَعَزَّزْتُمُوهُمْ** onları aziz ettiniz, emirlerine vardınız, **وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا** fukaraya da karz-ı haseni yaptınızsa, (karz-ı hasen; faizsiz ve başına çalmadan. Başına çaldı mı o sevabı kat eder. Faiz de oldu mu, Âllâh'ın emrine muhalefet eder. Karz-ı hasen hatta sadakadan bile hayırlıdır çünkü minnetsizdir. Fakat yapılmamasının sebebi, her iki tarafta da hata var. Adam alır bir daha parayı geri vermez, veren de bir daha vermez. Karz-ı hasen olmuyor.) bunları yaptıktan sonra muhakkak Âllâh yardım eder. Namazını kılar, orucunu tutar, imân eder Peygamberan-i İzam'a, onlara hürmet eder, fukaraya da karz-ı haseni (borcu) verir. Yâni mevzîa olan hak, yalnızca farz değil. Zekât farzdır, karz-ı hasen de arkasından geliyor. Farz değildir fakat sevabı çoktur. Böyle yaparsanız Âllâh CelleCelâlûhû yardım eder. (Efendim sokakta gördüğümüz zaten onlar da şimdi yok ya elini açıyor akşama kadar bir ekmek parası alır, bir de âdet etmiştir. Ona tam fakir denilemez hatta çokları da değil. Fakat çok var ki yemiş içmiş iyi haller tahayyül olmuş, şimdi düşmüş evini de açamıyor, kendi halinde yanıyor. İşte asıl fakir bunlardır.)

Böyle yaparsanız, Cenâb-ı Hak'tan gelmiş Mûsâ Aleyhisselâm'a. Bize de Kur'an'ımızda talim ettiği için, bize de aynen va-

riddir. لَا كُفْرَانَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ Sizin yaptığınız hataların bir keffareti olur, o hataları kaldırıyorum üzerinizden. وَلَا دُخْلَنَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ. Hatalar gittikten sonra da kalmıyor, cennetin nimetleri ile de nâil olacaksınız. فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ. Bu misâktan sonra küfran-ı nimet edenlere, مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ onlar doğru yolunu bol hata kaybetmişler ve bir cennet-û nimet yok onlara.

13- فِيمَا نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

Nakz; kırmak demektir. Yahudiler, Âllâh'a karşı olan bu misâkını mahvettiler. فِيمَا نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ Misâkını mahvettiler, nakzettiller. Yâni Âllâh'a karşı olan vaadlerini ifa etmediler bozdular. لَعَنَّاهُمْ Biz Azimüşşan da onlara lanet ettik, rahmetimizden uzaklaştırdık. Rahmetten uzaklaştırdı mı, cehenneme girer başka bir şey değil. وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً Onların kalbine bir kasevet verdik, bir sıkıntı verdik. Öyle kasavet ki ne vaaz tesir eder, ne nasihat tesir eder. Çünkü **"vel kasiatü kulûbehûm"** kalbi kâfir olursa, taş gibi olursa, nasihat ne fayda olacak. Peygamberan-ı İzam'dan daha iyi bir nasihat edenler yok. Fakat onların nasihatleri, bu pis kalplere tesir etmedi. Onların sözleri taşlara tesir ederdi fakat kulûb-û kasiyyeye tesir etmedi. يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ Tahrif ettiler, değiştirdiler Kelimat-û İlâhiye'yi. Tevrat'ta, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'in hakkındaki Evsaf-ı Celile'sini tahrif ettiler, yerinden değiştirdiler. وَنَسُوا حَظًّا Terkettiller büyük bir nasibini, مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ ona zikredilen emredilen şeyler-

den dolayı, yapmadığı için birçok nimetler ellerinden çıktı. وَلَا تَزَالُ زail olmuyorsun ey Habibim! Görüyorsun, (hitap Rasûl-û Ekrem'edir) تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ sen daima onların hıyanetine mübtelasın.

Evet, gaybı Âllâh'tan başka kimse bilmez. Fakat Âllâh, gaybı bildirdikten sonra bildirilen kişi de hepsini bilir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in ahirete teşrifine kadar bütün mehirbatı, bütün umur-u gayriyeyi evvel-û ahiri, Âllâh CelleCelâlûhû, Habib'ine bildirmiştir. Fakat tedrici bildirmiştir. Bize lâzım olanları da tebliğ etmiş, lâzım olmayanları da tebliğ etmemiştir.

İşte bunların, bu yahudilerin bütün hıyanetleri, dinde dünyada olan halleri her gün muttali olurdu. إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ. Ancak azı vardır hıyanet etmeyen, Abdullah bin Es-Selam gibi.

فَاعْفُ عَنْهُمْ Onlar tevbe ederlerse (tevbe matlubtur) affet onları, وَاصْفَحْ safhayı değiştir. Yâni adavetini, muhabbetle değiştir ki Mü'min oluyor. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ **Âllâh CelleCelâlûhû**, muhsin olanları sever.

Bir tefsire göre bu ayet nesk olmuş. (Ayet gelişmesi muharebe ayeti faal olduktan sonra; eğer fâ'fûde tevbe kabul ettiriyorsa, bak "fa'fu anhûm"da tevbe takdir ediyorlar, kabul eder. Fakat eğer takdir etmezse ayette de bahsolunmuştur. Yahudinin bahsi geçti, şimdi hıristiyanlardan biraz bahsediyor.

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا 14-
بِهِ فَأَعَزَّ بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ
اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

وَمِنَ الَّذِينَ Onlar ki قَالُوا dediler; اِنَّا نَصَارَى Biz nasarayız, yardım ediyoruz. İsâ Aleyhisselam'a yardım ettik, onun muktebisi olduk, nasiri olduk. Nasara'dır ilk. أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ Onlardan da misâk-ı ah-zettik, vaadi aldık. Bu İncil ile amel edecek, peygamberleri tanıyacak. İncil'le amel etti mi Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'in ahvalini inkâr etmeyecek. Bu misâkı onlardan almıştık fakat onlar da misâkı terketttiler. فَتَنَسَوْا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ "fenesû" Terketttiler bu misâkı nakzinden dolayı **hazzân azimûn**, büyük bir hisse, büyük bir fayda; Âllâh'ın rızasını, cennet-û nimetleri hepsini terketttiler. مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ Onlara zikredilen şeyi yapmadıkları cihetiyle onlar da böyle hasaret dünya velahire oldular.

فَأَعْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ Ondan sonra onların aralarında, yahudilerle hıristiyanların aralarında veya yahudi hıristiyan insanları beyrinde de daima bir buğz-û adavet getirdik, إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ kıyamete kadar. Kıyamete kadar yahudi ve hıristiyan aralarında adavet olacak, bir kavim olmayacak. Ve onların aralarında, hıristiyanların aralarında bugün orada 4 tane İncil var. Dört tane ayrı ayrı mezhebler var fakat onların mezhebi, (yanlış yapmayalım bizim Hanefi, Şafii mezhebi gibi değildir. O yüzden aslında hilaf, aslında bir söz yok ancak fûruatta bazı "elini böyle koyacaksın, ya bu raya koyacaksın" onda bir şey çıkmaz.) onların esaslarında 4 tane İncil var. Hangisi doğrudur, hangisi yakındır? Birisi doğruysa öbür iki yalandır. Tevrat da böyle müteaddittir. Kıyamete kadar hıristiyanla yahudilerin gerek birbirinin aralarında, gerek o iki kavmin aralarında daima bu ihtilaf mevcut olacaktır.

بَيْنَهُمْ Bu fırkaların arasında الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ düşmanlık ve semâzlık, إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ kıyamete kadar gidecek böyle.

وَسَوْفَ Bundan sonra yâni kıyamette اَللّٰهُ يُنَبِّئُهُمُ **Âllâh** onlara gösterir, cezâyı verir yaptıkları hatalarının. دُنْيَاكُمْ دُنْيَاكُمْ Dün-yada yaptığı sınaat, dünyada yaptığı tahrib, dünyada yaptığı kita-bın tahrifi, peygamberlere yüklenen iftiraları, onun cezâsını kıya-mette görecekler. Çünkü cezâsı ebedi olan bir azaptır. Ebedi olan azap elbette dünyanın muvakkat olan zamanında yerleşmiyor. O halde kâfir oldu mu; zengin de olur, büyük de olur herşeyi yapar, dünyada ona bir şey yok. Herşey var, ahirette yok. Ahiret hisse-si dünyaya intikal etmiş. Şimdi Müslüman olursa, fık-u fücür ile meşgul olursa, bu eh küfre kadar gitmemiştir. Âllâh CelleCelâlûhû, O'nun özel yaptığı dünyada bazı musibetler olur, hastalık olur, fa-lan olur, filan olur. Onunla nihayet keffaret olur kırar. Fakat küfrün cezâsı çünkü ebedidir, dünyanın musibetleriyle bitmiyor. Âllâh-û Teâlâ, dünyada ona fazla şey etmiyor. Diyor istediği gibi yer, gâ-vur olur.

Onun için demişler ki **"el-küfrü yedûmû vezzulmû la ye-dûmû"** Zulüm devam etmez, küfür devam eder. Hâlbuki küfür, zulümden daha fenâdır. Niçin böyledir? Küfrün cezâsı dünyada değildir, ahirettedir. Çünkü cezâsı dünyada yerleşmiyor. Zulmün cezâsı dünyada yerleşti, tevbe ve istiğfar eder de Âllâh'tan affe-der. Yahut elem-û hastalık, musibetlerle Âllâh affeder.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ 15-

تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ

قَدْ جَاءَكُمْ Ey ehli kitap ki yahudi ve hristiyandır. يَا أَهْلَ الْكِتَابِ Sonra Cenâb-ı Hak, onlara emrediyor. Bizim Hak Peygamberimiz Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem geldi size, كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ بَيِّنٌ لَكُمْ beyan ediyor size, izah ediyor. الْكِتَابِ Sizin kitabınızda, Tevrat-û İncil’de gizlemiş olduğunuz birçok yerleri size beyan ediyor. (Anlamış peygamber. Yalan söylemişler, vazgeçiniz.) وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ Bir kısmını da nüans eder, beyan etmiyor. قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ Kitap geldi, kitap nedir? Kur’an’dır. Nur nedir? Muhammed’dir Sallâllâhû Aleyhivessellem. Nuru, Rasûl-û Ekrem’e beyan ediyor burada. Kitabı, Kur’an’a beyan ediyor. Başka bir ayette de diyor; **“rasûlûn ve nurun mübin”** Başka yerde Kur’an’a nur diyor, Rasûl-û Ekrem’e mahbubum diyor.

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ 16-

Size nur geldi. يَهْدِي بِهِ اللَّهُ Âllâh, hidayete getiriyor o nur ile مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ rızasına tâbi olanları. Âllâh’ın rızasına tâbi edenleri, Âllâh bu peygamber vasıtasıyla tâbi ediyor ve rızasını meâl ediyor. سُبُلَ السَّلَام Doğru yola getirir. يَهْدِي بِهِ اللَّهُ **Âllâh**, o nur ile getiriyor hidayete, مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ Âllâh’ın rızasına tâbi olanları. Nedir o hidayet? سُبُلَ السَّلَام Doğru yola. Sübül yoldur (sebilden) selam-selamet yoludur. Selamet yoluna Rasûl-û Ekrem’e tâbi olanları Âl-

lâh, onun tâbilerini rızasıyla kibir-i selama getirir. وَيُخْرِجُهُمْ Ona tâbi olanları çıkarıyor مِنَ الظُّلُمَاتِ karanlıktan, zulmetten, küfür karanlığından, إِلَى النُّورِ imânın hidayet-i nuruna. بِإِذْنِهِ Bu bir İzn-i İlâhi. Böyle bir peygamber gönderdik, ona tâbi olanlar Rıza-î İlâhiye'ye nâil olur, doğru yolu bulur. Ve doğru yolu bulduktan sonra zulmetten çıkar, nura girer. وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ Doğru yola hidayet ediyor.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنْ -17
اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Daha hıristiyanların bahsidir ya. Hakikaten لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا Şimdi Yakubiye namında bir fırkası var. Doğrudan doğruya İsâ Aleyhisselam'a, "Âllâh" diyor. Çünkü "Âllâh ihyâ-û imâtâ eder, öldürür, hayat olur, İsâ da yapıyor" delili bu. Öbürler ki "Âllâh'ın oğlu, kimin oğlu?" küfre girenler fakat en şerlisi bu. Mesihi, Rasûl-û Ekrem'e isnat edenler hakikaten kâfir olmuşlar.

قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ Onlara de ey Habibim, ilzamı götür. Eğer Âllâh CelleCelâlûhû, Mesih'i helâk ederse, anasını helâk ederse, yeryüzündeki insanları helâk ederse, hani mâni olabilir? قُلْ Söyle قُلْ kim malik olur, def edebilir مِنَ اللَّهِ Âllâh'ın azabından? Bir şey ki Mesihi, annesini, وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا yerdeki insanların hepsini helâk ederse,

kim helâkı def edecek? **وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا** Semâvat-û ard, içindeki mahlûkat hepsi Âllâh'ın emrinde, Âllâh'ın hükümünde, Âllâh'ın iradesine tâbidir. İsterse hepsini helâk edebilir, isterse hepsini af edebilir. Kanun-u İlâhi ne icap ederse onu yapıyor. **يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللّٰهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** Âllâh CelleCelâlûhû istediğini yapar. Âllâh niçin böyle yaptı? Kimsenin haddi değildir onu desin. Niçin efendim bunu böyle yaptı da niçin bunu böyle yaptı? Bu küfre kadar gidiyor. Âllâh'ın hukukuna tecavüzdür. Çünkü **يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ** istediğini halkeder, istediğini de tekrar götürür. İstediyini hidayete getirir kendi ihtiyarıyla amma. **وَاللّٰهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** **Âllâh CelleCelâlûhû** her şeye muktedirdir. Bildiğimiz bilmediğimizin nispeti, devenin tüyü kadar değildir. Her şeye muktedirdir. Âlem, on sekiz bin âlem meşhurdur. Fakat şöhret bulmuş budur. Ne on sekiz bin âlem, ne yüz on sekiz bin âlem, her yerde bir âlemler var. Hepsî Âllâh'ın emrine tâbidir. Hepsini halkeder, yetiştirir, beslendirir, zamanı geldi mi götürür. Öyle ise Faal-i Mutlak O'dur, ne isterse onu yapar.

18- **وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُم بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ**
وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

Yahudiler, nasaralar bu ayetleri duyunca dediler ki "Bizim peygamberlere yetişir neslimiz. E, peygamberlere yetişir de biz Âllâh'ın dostuyuz. Âllâh'ın dostu olduktan sonra bize azap olmayacak." Bir de yahudiler inkâr etmediler dediler ki "Buzağıya biz ibadet ettik ama kırk gün ibadet ettik. Nihayet nihayet bizim azabımız kırk gün olacak" dediler aralarında.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ ۖ قَالَ اللَّهُ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ ۚ وَاللَّهُ يَعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ ۚ قُلْ ۖ عِندَ اللَّهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ ۖ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَفِيٌّ ۚ

Âllâh CelleCelâlûhû, Habibine bildiriyor. Yahudi ile nasara dediler; Biz, Âllâh'ın evladı (İsâ ve Üzeyr'e yahudiler dediler.) Âllâh'ın dostlarıyız, Âllâh bizi seviyor. Ey Habibim. Onlara böyle cevap ver. Mademki sizi seviyor. Niçin sizi azaplandırıyor günahlarınızla? Siz kendiniz diyorsunuz "Günahlarımız, azabımız kırk gündür." Madem seviyor, kırk günü niye veriyor? Ondan sonra dünyada da bu azab-ı dalaleti başınıza niye getirir, mademki seviyor? Yâni ilzam oluyor kendilerine. Belki hata ediyorsunuz, yalan söylersiniz. Sizler bir beşersiniz, Âllâh-û Teâlâ'nın halkettiği insanlar ne ise siz de aynen osunuz. Ne Âllâh'a istinadınız var, ne Âllâh'a evlad-ı iftiranız, bildiğiniz doğrudur. Âllâh istediğini mağfiretle muamele yapıyor, halas ediyor azaptan. İstedigine de azap veriyor, azapla azaplandırır. Semâvat-ı Ard, arasındaki mahlûkat, her şey Âllâh'ın mülküdür, mahlûkudur, emriyledir. Nihayet hepsi de rücû eder, Âllâh'ın emrine rücû eder. Âllâh bildiği gibi onların arasında hatmeder, dava için.

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِّنَ الرُّسُلِ ۖ أَن تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ ۚ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

İşte ey ehl-i kitap. Ehl-i kitap dedi mi yahudi ile hristiyan dâhildir. Size geldi, bizim Rasûlümüz ki Muhammed'dir Sallâllâhû Aleyhivessellem. Size beyan ediyor Evamir-i İlâhiye'yi, Rasûllerin kalma-

diği zamanda. Rasûllerin kalmadığı zaman Mûsâ Aleyhisselam ile İsâ Aleyhisselam'ın arasında 1700 sene geçmiş. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem ile İsâ Aleyhisselam arasında 582'dir. 582 sene geçmiş İsâ Aleyhisselam'dan sonra. Bu peygamberin emirleri icab edilmemiş, fetret zamanına geçmiştir. Sanki aranızda peygamber yok gibi bir şey. Öyle ise bu peygambere tâbi olunuz. Bunu size gönderdik ki kıyamette elinizde hüccet olmasın. "Peygamber gelmedi yâ Rabbi" diyesiniz. **أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ** Kıyamette Âllâh'a karşı deseniz efendim. "Bize peygamber gelmedi, görmedik peygamberleri onun için imân etmedik." Elinizde bu hüccet kalmasın. İşte fetret zamanında en büyük peygamberi size gönderiyoruz. **فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ** Geldi size tebşir edici cennetle. Âmal-i salihayı yapan, imân edenleri cennetle tebşir edici geldi. **وَنَذِيرٌ** Korkutucu geldi, imân etmeyenlere. **وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** Âllâh CelleCelâlûhû her şeye muktedirdir, istediği yerde gönderir. İstedliğini, istediği yerde gönderir.

Öyle bir cehalet hâsıl olmuş bizde ki "Peygamberlerin hepsi Arap'tır." Hiç böyle değil, beş, altı tane peygamber Arap cinsinden gelmiş, öbürler dünyanın her cinsinden gelmiştir. Bak, "İys" Yâkûp Aleyhisselam'ın babası İshak'ın oğludur. "Rum" onun oğludur. Rum kavmi oradan geliyor. İys kavminin sonrası böyle. Yâni Arap ardından gelen altı-yedi tane peygamber sayılıyor. Üst tarafı hepsi Âllâh'ın mahlûkudur. Her cinste, her nerede Âllâh'a yakın bir memleket, bir kavim varsa onların iyisini Âllâh, onlara peygamber yapmıştır Rasûl-û Ekrem'den evvel.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ 20-
 أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ Ey Habibim ümmetine bildir, o zamanları ki Mûsâ Aleyhisselam kavmine söyledi. Yâni Âllâh-û Teâlâ, o vaziyeti peygamberine bildiriyor. Rasûl-û Ekrem de bize bildiriyor. Diyor kavmine dedi; يَا قَوْمِ Ey benim kavmim, اذْكُرُوا (bak burada da **"yâ kavmizkûru"** beraber okursak emre yasındır okunmaz, eğer ayrı okursak **"yâ kavmi ûzkûru ni'metâllâhi aleykum"**) Ey benim kavmim, اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ yahudilere hitabendir. Nimet-i İlâhiye'yi hatırlayınız. إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ Sizden peygamberler gönderdi, işte Mûsâ Aleyhisselam, Yâkûp Aleyhisselam. وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا Peygamberlikle beraber hükümdarlık verdi, Dâvût Aleyhisselam, Süleyman Aleyhisselam gibi, hem peygamber hem melik. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'i de Halik-i Kâinat muhayyer bıraktı. İstersen peygamberlikle beraber bütün dünyanın hilâfetini de veririz. Rasûl-û Ekrem özür beyan etti, "Ben istiyorum sana karşı fakir olmak." Dağlar, altın olayım diye teklif ettiler. "Ya Rabbi, ben fakr-i daha tercih ediyorum." Fakr-i ihtiyaridir. Rasûl-û Ekrem fakir değildir. Zaman ve mekâna göre vardır her şeyi fakat fakr-i ihtiyaridir, mecburi bir fakir değildir. Yoksa dağların altın olması sahih hadislerle sabittir, istemedi. Bir gün fukara hali görülünce teklif edilmişti böyle.

İşte ey Ben-i İsrail, Âllâh'ın nimetini tezekkür ediniz ki sizden peygamberler gönderdi. O peygamberlerden bir kısmı hükümdar, bir kısmı da hükümdar olmayanlar gönderdi. وَآتَاكُمْ مَا

لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ Sizin zamanınızda başkasına vermediği nimetleri size verdi. Mennu selvayı Mûsâ Aleyhisselam'a gönderdi. Denizin ayrılması, Mûsâ'nın asası, bunların hepsini size delil-û beyyin olarak gönderdi. Ve bunları dinledikten sonra artık şüphe kalmamak lâzım gelir.

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى
أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ Ard-ı Mukaddes'e dâhil olunuz. Mukaddes; tâhir demektir. Kudüs; tâhir, temiz. Temizdir Peygamberan-i İzam'ın o civarlarda fazla bulunması, medfun olunmasından dolayıdır, mübarek. medfun odur. "Oraya gel!" İşte Mûsâ Aleyhisselam'a, evvelden söyledim ya Eriha'ya ki Eriha bu. "Mısır elinize düştü, peygamberler sizden. Şimdi Âllâh'ın emri budur. Ard-ı Mukaddese gidiniz, Kudüs'e gidiniz feth ediniz!" الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ "Âllâh takdir etmiştir size, elinizde fetholacaktır." (Ben-i İsrail hakkında, peygamberler yolunda.) وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ Edbar; arka. Arkayı çevirmeyiniz, onlar size karşı gelecekler. Oradaki insanlar şeci insanlardır, Amalika ahabları. Fakat onlara arka çevirmeyiniz. فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ Eğer onlara arkayı çevirirseniz hasaret dünya vel'ahire olursunuz (hasarete kalırsınız.) Yahudilerin cevabı ne oldu, Mûsâ Aleyhisselam'ın bu iltifatına karşı? Evvelki ayette Âllâh da "Ben sizinle beraberim" dedi. Burada da bunu emrediyor. Yahudiler bu teklife karşı;

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَنُذْخِلُهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا -22
مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ Ey Mûsâ! Orada cabbar, zalim, şeci insanlar var. Âd kavminin bakiyesi. وَإِنَّا لَنُذْخِلُهَا Biz oraya giremeyeceğiz, حَتَّىٰ onlar çıkmayınca. Onlar oradan çıksın sonra rahat girelim o tarafa. (Yahudi böyledir ya!) فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا Eğer onlar oradan çıkarsa, فَإِنَّا دَاخِلُونَ biz de emrine itâat ederiz, gelir dâhil oluruz. Yâni harp istemeyiz, sen onları çıkar, biz o zaman geliriz.

قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنَّ اللَّهَ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ -23
فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

O, on iki nûkaba vardı ya. Onlardan iki tanesi Yûşâ-û Talib. Onlardan başka, o on tane kabile hep öyle söylediler Mûsâ Aley-hisselam'a. "Biz harp edemeyeceğiz. Onlar göçer, muharip insanlardır, biz giremeyeceğiz. Sen onları git çıkar, biz sonra geleceğiz." Yalnız bu iki zat, Yûşâ-û Talib. Talib diyorlar, tefsir Talib diyor.

قَالَ رَجُلَانِ **iki adam**, مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ Âllâh'tan korkanlar. Âllâh'a muhalefetten korkan iki adam اللَّهُ عَلَيْهِمَا ki Âllâh, onlara in'am etmişti. Onlar dediler kavmine; الْبَابُ "Kapıdan giriniz, siz muvaffak olacaksınız. Onlardan korkmayınız. فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ Ne zamanki kapıdan içeriye girdiniz. فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ Siz galip olursunuz, muvaffak olursunuz onların kıymeti kalmaz. وَعَلَى اللَّهِ Ey kavim, Âllâh'a tevekkül ediniz. إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ Eğer siz doğru imân sahibi iseniz, Âllâh'a tevekkül ediniz. Siz kapıya girdi-

niz mi onlar harp edemezler.” Onlar da kavmine bunu söylediler. Şimdi bu, onların da böyle söylediği halde, yine cevap veriyor yahudiler.

24- قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنَدْخُلُهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَادْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَهُنَا قَاعِدُونَ

hiç girmeyeceğiz oraya, قَالُوا يَا مُوسَى Ya Mûsâ, إِنَّا bizler bizler نَدْخُلُهَا أَبَدًا onlar içinde olduktan sonra. Yahudinin cesareti yok ya! (Bugünkü yahudi’yi, yahudi zannetmeyin. Bak bugüne kadar Almanya’dan büyük bir tahsisat, yahudilere tahsis edilmiştir. Ve oradaki de Alman yahudileri, frenk, ne yahudileri bilmem ne yahudileri değil, bakiyeleri. Ki mağlup olmuşlar, orada parayla yerleştirdiler, isim yahudi oldu, hiçbirisi yahudi değil.)

Şimdi biz hiç oraya giremeyeceğiz. Çünkü şeci adamlar var, muharip adamlar var orada, مَا دَامُوا فِيهَا onlar orada olduğu müddetçe. Öyleyse ya Mûsâ أَنْتَ وَرَبُّكَ sen git, Rabbinle beraber onlarla فَقَاتِلَا harp et. Mademki senin Rabbindir, sen O’nun peygamberisin. Sen, Rabbinle beraber git o kavme. O kavim ile muharebe ediniz, o kavmi mağlup ediniz. إِنَّا هَهُنَا قَاعِدُونَ Biz burada otururuz, bekleriz sizi. Siz, onları mağlup ettikten sonra biz geleceğiz. Mûsâ Aleyhisselam zaten hadid-i mizaç bir peygamber idi. Bunları, bu kadar mucizeleri gördükten sonra nihayet Mûsâ’ya karşı bu cevap gelince, hakikaten müteessir oldu.

25- قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي Dedi; Ya Rabbi, (meyus oldu onlardan) إِلَّا نَفْسِي bana ve kardeşime. Benim sözüm ancak kardeşime, bana gelir. Bunlar emirden çıkmışlardır. فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ Bizimle bu fâsıkların arasındaki fark-û tefriki yap Ya Rabbi. İmkân değildir, bilmesinler.”

Efendim Mûsâ Aleyhisselam, işte bu Hikmet-i İlâhiye’dir. Bir sene evvel Hârûn Aleyhisselam vefat etti, ikinci sene Mûsâ Aleyhisselam vefat etti Tur dağında. Onların eliyle feth olmadı bu memleket. Yûşâ Aleyhisselam halife olur, onun eliyle fetih olur ama bu kavimden hiçbirisi kalmaz. Çünkü kırk sene Âllâh cezâ verdi, orada kalmaya. Kırk sene de hepsi öldüler, yeniden çıktılar.

Hârûn Aleyhisselam vefat ettikten sonra dedikodu başladı yahudilerin arasında. Hârûn vefat etti evvel, sonra Mûsâ. Hârûn vefat ettikten sonra dedikodu hâsıl oldu. Dediler ki; “Herhalde Mûsâ Aleyhisselam, ağabeyisi Hârûn’u öldürdü.” Mûsâ’nın kulağına geldi, bundan da müteessir oldu. Mûsâ Aleyhisselam, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem gibi halim değildi. Bak, Rasûl-û Ekrem’e nazil olan âyet, **“ve kûllehû kavlen beyyine...”** (yumuşak söyler.) Mûsâ Aleyhisselam’a çok hiddetli olduğu için, ona daha şiddetli ayetler geliyor, **“fâfruku...”**

Beri geliniz. Topladılar onları, dağın yanına gittiler. Duâ etti. Cenâb-ı Hak, onun duâsıyla Hârûn Aleyhisselam’ı ihyâ etti. Dedi; “Kardeşim böyle şayia olmuş halkın arasında. Ben mi öldürdüm seni?” Dedi; “Hâşâ! İftira ediyorlar sana. Benim ecelim geldi, ecelimle vefat ettim.” Ondan sonra o da duâ etti. “Ya Rabbi, beni öldür de fakat Kudüs’ten ayrı olmasın” yâni bu civarda olsun. Ondan sonra bir zaman geçiyor da gelir Mûsâ, bakıyor ki nurlar parlıyor bir yerde. Bakıyor orada bir kabir hazır. Kabir, çok nurlu bir hal,

manevi âlemleri görüyor onun içinde. "Yav diyor, bu kimin kabridir bu kadar güzel?" Bu demiş "Âllâh'ın sevdiği bir adamındır. İstiyor musun sana." "Ben istiyorum, bunu." "E, gel içinde yat öyleyse." Girmiş, içinde yatmış, ondan sonra Azrail gelmiş, orada ruhunu kabzetmiş. Mûsâ Aleyhisselam da öyle geldi.

Ondan sonra Yûşâ halife olur onların başında, gidemezler de. Tam kırk sene yürüyorlar sabahtan akşama kadar, akşam yine orada. O kırk sene içinde hepsi ölmüştürler, hepsi temizlenirler, ondan sonra fetih olur.

26- قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

Âllâh emrediyor, haram yaptım Kudüs'ü onların üzerine. HARAM ETTİM KUDÜS'E GİRMeye onlara Aَرْبَعِينَ سَنَةً tam kırk sene önce yâni bir hâdistir bu. يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ Hiredde kalacaklar bir türlü geçiremezler. عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ Ey Habibim Muhammed Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhi-vessellem, fâsık olan (fâsık; yoldan çıkan. Münafık içinde imân yok, imânını izhar eder. Fâsık içinde imân var fakat fîsk-û fucûr ile yoldan çıkmış.) böylelerin başına gelen bu felaketler için müteessir olma nihayetleri böyle mahvolacaktır. Bu mevzu bitti.

Geceleyin, gündüzde yaptığı kusurları tevbe ve istiğfar eder de yanık ah-û figanını Dergâh-ı İlâhiye'ye getiren. Bir insan geceleyin yanık bir figan ile Âllâh'ın dergâhına az mahcubiyet etti mi, kıyamette mahcup olmaz o.

"Eger huşî mendi Hüdaverdi hah, şeb'i tevbe taksir-i

ruzi günah” Eğer aklın başında ise (huş; akıl demektir) ey muhatab.

“şeb’i tevbe taksir-i ruzi günah” Gündüzleyin yaptığın kusurların tevbesini gecelerde yap. Yâni Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem’in buyurduğu gibi, “Muvazene ediniz kendinizi.”

“nihasibû kable en tûhasebû, ve vezzinû kable en tûzenû” Akşam, yatsı zamanından sonra yapmışlar ekseriya. Ben acaba bugün ne yaptım? Evliyaullah’ın arasında bu âdettir, Rasûl-û Ekrem’in hadisine müstenittir. Yatsıdan sonra olur biekser. Kendi diyor ki; “Ben bugün sermayemden yirmi dört saati kaybettim. Bugün ne yaptım acaba? Böyle sabahtan o vakte kadar gözünden geçen günah-û hataları görmüşse tevbe ve istiğfar eder, nedamet eder. Bir iyilik görülmüşse, o da ya Rabbi senindir, Elhamdûlillah, şükreder.” Bu âdettir.

“Kerim-i keaverde teznez tihez, acer gerneye biefti negi reddüdez” Bir, Kerim olan Âllâh ki seni yoktan var etti, bu nimetlerle hepsi mütenaim etti. Bu Âllâh, ne zamanki O’nun huzurunda **“biefti”** kendini aşağı gösterirsen, **“negi reddüdez”** iki elini tutar, (Âllâh’a karşı kusur, itiraz, **“şikestevi”** diyor onların ibareleri.) götürdün mü Rahmet-i İlâhiye coş-u huruşa gelir.

“Eğer bendi dest-i hacet berar, vehemşer misara bihasret zibar” Eğer hakiki kul isen, Âllâh’ın kuluyum diyorsan, o hakiki ise davan, ihtiyaç elini kaldır Âllâh’a karşı yaav! Ya Rabbi, sen Ğaniyy-û Kerim’sin, ben fakirim. Bendelik bunu icap eder.

“neyamet verin derkefi uzbihah, kiseyli nedamet nesuş keşgünah” Bu kapıya, bu Dergâh-ı İlâhiye’ye özü talep eden

gelmedi ki (illa gelenlerin) Rahmet-i İlâhiye, onların kabahatini hepsini silmiştir.

“nerizet hûda abiru-i kesi, kerizet günaha biçişmeş besi” Âllâh CelleCelâlûhû, o kimsenin yüzünün suyunu dökmez ki kendi gözünden, düşündüğü hallerden dolayı bir ah-û figan etmiş de gözyaşı dökmüş. Gözyaşını dökmüş olan kimsenin, göz suyunu dökmez Âllâh, haşirde.

“şebikû rihahi münevver çürüz, ezınca çırağı amel ver fûruz” Eğer kabir gecesini nurlu görmek istersen gündüz gibi, kabir karanlık tabi, eğer nurlu yapmak istersen. **“ezınca çırağı amel ver fûruz”** Burada amelden bir ışık hâsıl et. Dünya ahiretin tarlasıdır, mezarasıdır. Eğer kabrini böyle parlak, ziyadar görmek istersen, burada bunu hâsıl et.

Şimdi gösteriyor duâ şeklini; **“Hüdâya bezzet kiharan mekûn, bezilli günahşer misaran mekûn”** Ya Rabbi, İzzet-i Azamet’in hakkı ile beni zelil etme, günahlardan dolayı huzurunda mahçup yapma.

“Dûdani ki miskinû biçarem, firumanda-i nefsi emmareem” Bilirsin ki ben miskin-i biçareyim, nefsi emmarenin mağlubuyum. Öyleyse Lütf-û Kerem senin gelir.

“Fakirem becürmi günahem mecir, ğanira ferahumdû vedfer fakir” Fakirim, günahlarla beni mücrim yapma. Ğaniyy’in rahmeti, fakire lâzım geldiğini emrediyorsun. Senin emrinin ica batıdır ki Ğaniyy, fakire rahmet etsin. İşte sen Ğaniyy’in Ğaniyy’i-sin, ben de fakirim ya Rabbi.

“Hüdâya mukassir vekara-û medin, tehildestû ümmi divara medin” Ya Rabbi mukassır olarak, günahkâr olarak dergâhına geliyoruz. **“tehildestû ümmi divara medin”** Elimiz boş,

amel yok lâkin ümidimiz var. Senin Erhamürrahimin olduğundan ümidimiz var.

“Aceb dari ezlûpti perverdigar, tibaşet günahkâr ümmi-divar” Aceb midir Lûtf-û İlâhî’den, birisi günahkâr olduğu halde yine ümidi bağlar da ister Âllâh’tan? Evet, tabi aceb değildir.

“Kesezmen siyâhna meterdi deniz, kiheyçen feali fendi deniz” Benden daha ziyâde namesi; Kiramen Kâtibin’in zaptettiği kâğıt siyah kimse yok. Ben hepsinden aşağıyım. Efen-dim insan kendini, amelini yok görmelidir, hiç görmelidir. Âllâh’ın azametine karşı yapacağımız ne olabilir? Ancak ümidimiz var O’n-dan.

Sonra burada Arapça birkaç kelime diyor. **“İbn-i Âdem la bil-kifâfi têtka” Yâ Ben-i Âdem, kâfi miktarı veriyorum kanaat etmiyorsun. Baksa bir adam, Elhamdülillah! Yiyeceğim var, içeceğim var, muhtaç değilim. Fakat bununla kanaat etmez ki daha olsun. Ne olursa, iki deve altın olsa gene olsun diyor. Yedeğini istiyor ya!**

“velâ minel harami temna” Haramdan da hiç vazgeçmezsin. Haramdır, Âllâh men etmiştir, onu düşünmezsin

“velâ lil azati tesmâ” Vaaz-û nasihati dinlemezsin, kulaktan gelir öbür kulaktan çıkar.

“velâ bil vaid-i tevhide” Kur’an-ı Azimüzşân’da olan va-idleri, cehennem azabını, azab-ı elimi, beyan ettiği halde yürek titremiyor.

“tecmaüd tûrra selil vurras” Vârisler için malı topluyorsun, vârisler içindir.

Buyurmuş ki; “Siz malınızı mı çok seversiniz yahut da vârisin malını mı?” Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, hadis-

te böyle sormuş. Demişler; "Efendim herkes kendi malını sever tabi." "Yok" demiş. Siz vârisin malını seversiniz. Malınız, sizin hayatınızda Âllâh yolunda sarfettiğinizdir ve yiyip içtiğinizdir. Kalan vârisler içindir. Vârisin malı üzerine titriyorsun fakat malından haberin yok, hayır yok.

"yû'cibû tebtakasûru bimâ ledeyl" İ'cab ediyor seni, mağrur ediyor seni malın çokluğu. Fakat düşünmüyorsun,

"velâ teskûru mâ beyne yedey" önünde ne var? Malın toplamada sürur, mesrur, var kuvvetinle çalışıyorsun. Fakat nereye gideceklerini düşünmüyorsun.

"velâ tûbali leke em aleyh" Bilmiyorsun ki bu mal-ı servet, elindeki lehine midir, aleyhine midir? İnsanın elinde oldu mu hepsi onun malı değil ya. Meselâ bir veznedar, milyonlar var elinde, kasasında. Fakat onun nihayet maaşıdır, kendi ittifakı bu. Bir kapıcı, milyonlar vardır orda içeride. Onun nihayet maaşıdır. Senin nihayet yer değildir bu mal, milyonları topluyorsun ama senin değildir bunlar. Ve düşünmüyorsun bu malın toplanması aleyhinde midir, lehinde midir? Eğer seni Âllâh'ın yolunun hilafına sevkederse işte sana bir musibet.

"etâzûne entûdrekûs seda" Zanneder misin yarın seni mühmel bırakırlar da hesabını vermeyeceksin? Yok, bunu zannetme.

"ve enlâ tûhasebû ğada" Yarın ki hesabı yapılmayacak mı zannedersin? Yâni senin tarz-û hareketin, ihmal ettiğin, anlaşılır ki böyle bir akidedesin.

"kellâ vâllâhi leyyef feal menûn mâlûn velâ benûn" Vazgeçiniz bu fikirlerden. Kasem ederim Âllah'a ki mal-û evlat, insanı

Azab-ı İlâhî'den kurtarmaz. Hayatında ne yaptıysa odur, üst tarafı dökülür gider. Öyleyse

"fetûbâ limen semi-a ve vea" Ne saadet ki bu sözleri dinleyen ve dinlediği gibi de amel eden.

"ve nehem nefse anil hevâ" Nefsini hevâ-û hevesattan men edene ne saadet.

"ve âlime ennel faize menir avâ" Anlamış ki faiz (kazanan) olan, halas olan en ziyâde Âllâh'tan korkanlardır.

"ve en leyse lil insani illâ mâ sâa" İnsanın alacağı nihayet say ettiği, kesbettiği miktardır.

Efendim şimdi başlıyoruz. Kitabın ismi Vesile'dir. Vesile hakkında şimdi bir ayet gelecek. O münasebetle bunun da vesilesidir. Vesile nedir? Sizi Rıza-i İlâhiye'ye yaklaştıracak bir şey. Âllâh'ın rızasına yaklaştıran her şey vesile olur. Kur'an vesiledir, peygamber vesiledir, kitap vesiledir, duâ vesiledir, zikir vesiledir, hepsinden gaye Âllâh'ın rızasına yetiştirmektir. E, burda da gaye zaten budur. Şimdi birinci hıfzı biz okuruz, üç dakikadan ibarettir. Belki siz beş dakikada okuyacaksınız çünkü yeni başlıyor sizin. Sonra araya da ayetten de hadisten de mânâları, eh tek tek söyleriz çünkü yavaş yavaş, birden söylesek de şey olur.

وَأْتِلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبِلَ مِنْ أَحَدِهِمَا 27-
وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

Geçen bu ayette idik, tamam olmadı, ezan okundu, kaldı. Öyleyse tamam etmek lazım gelir. Bu ayetten evvel de Mûsâ Aleyhisselam'ın mücmel ahvalidir zaten Musâ Aleyhisselam'ın ahvâli birçok yerlerde geliyor. Kur'an-ı Azimûşşân'da tekerrür yok, ya te-

kerrür görünen şey, makabline veya mübadine ait olan bir mesele için zuhur etmiştir. Mûsâ Aleyhisselam'a, Âllâh tarafından dokuz tane mühim olan mucizeler verilmiştir. En büyüğü âsâ idi, yed-i beyza idi. Âsâ elinde yılan olurdu, elinde ziya verirdi, düşmanına karşı hücum ederdi. En son da emretti Cenâb-ı Hak! Evvelâ taşa vurdu, Ben-i İsraililere on iki çeşme zuhur etti. (Mûsâ'ya mucizedir, âsâdan zuhur eden.) Sonra Fir'avn, Etbâ-i Mûsâ'yı takip ederken denizin kenarına gelince, Halik-i Kâinat emretti "denize vur!" Denize vurduktan sonra on iki yol açıldı. Yâni deniz suyu çekildi de topraktan gittiler. Mûsâ Aleyhisselam, kendi etbâıyla beraber o yollardan girerek denizin içine girdiler. Denizin öbür kenarına yapışınca, Fir'avn-û etbâı da geldiler. Gördüler ki yollar açık, gidelim. Zaten İrade-i İlâhi bu! Fir'avn'un bindiği at çok kuvvetliydi, erkekti. Cebrail'e emretti Âllâh, "onun önüne dışısını koy." Karaya çıktılar, Fir'avn-û etbâıları da denizde durdular hepsi. O zaman Emr-i İlâhi zuhur etti, deniz birbirine yapıştı da hepsi içinde gark oldu. Gark olduktan sonra Cenâb-ı Hak iltifat etti onlara, dedi;

İşte Mısır, Fir'avnilerin bütün eşyâ-û erzak-û enbazı hepsi sizin. Gidiniz oraya, bunlar gittiler artık oradaki serveti baştanbaşa eline geçirdiler, üzerine kondular. Ondan sonra az bir zaman, Halik-i Kâinat Mûsâ Aleyhisselam'a emrediyor. Diyor ki Mısır'ı fethettin, arkasında bugünkü Ürdün ve Filistin civarıdır. Orada Amelikalar otururlar, onlar imân etmediler. Oraya gidiniz imâna davet ediniz. İmâna gelseler ne güzel, gelmezse muharebe edin. Mûsâ Aleyhisselam da Âllâh-û Teâlâ'nın bu emrini onlara tebliğ etti. "Geliniz gidelim." Diyor yahudiler, "efendim biz oraya gelemeyiz, onlar cesur adamlardır, biz onlara karşı gelemeyiz." Mûsâ Aleyhisselam dedi. "Cenâb-ı Hak, vaad etmiştir size yardım edecektir, muvaffak olacaksınız." Yok efendim! Israrına nihayet dediler

Mûsâ'ya. "Sen git, Rabbinle beraber orada harp et. Onları oradan çıkar, biz gelir otururuz. Onlar orada oldukça biz gelemeyiz." Mûsâ Aleyhisselam zaten hadid-i mizaç bir peygamberdi, bundan çok üzüldü. Duâ etti, bedduâ! Dedi; Yâ Rabbi, benden ve kardeşimden başka sözüm kimseye geçmiyor, dinlemiyorlar. Beni onlardan fark et. Tasdiklemiyorlar, yalanlıyorlar." Ve bunun akibinde de yine peygamber olduğu için kalbinde şefakat hâsıl olmuş, "keşke ben bunu yapmasaydım" diyor. Lâkin duâ kabul olmuştur.

Biraz müddet sonra Harun Aleyhisselam vefat ediyor. Vefat ettikten sonra yine yahudilerin içinde başladı dedikodu. "Mûsâ, kardeşini öldürmüştür." Bu da Mûsâ'nın kulağına gelince daha ziyâde üzüldü. Rasûl-û Ekrem gibi halim değildir, mizacı başkadır, Ulû'l Azim bir peygamberdir, kitap sahibi bir peygamber. Lâkin ahlak itibariyle Rasûl-û Ekrem halim-û selim, o hadid-i mizaç'dır. Bunu işitince daha ziyâde üzüldü. Geliniz dedi. Gittiler Harun Aleyhisselam'ın kabrinin yanına. Duâ etti, Cenâb-ı Hak'tan. Harun Aleyhisselam zuhur etti kabrinden (zaten Peygamberan-ı İzam'ım hayatları vardır.) Mûsâ Aleyhisselam dedi "Kardeşim bunlar iftira ediyorlar. Diyorlar ki ben, seni öldürdüm. Doğru mudur, ben mi seni öldürdüm?" "Hâşâ! Senden iyilikten, kardeşlikten başka bir şey görmedim. Benim ecelim geldi, ecelimle öldüm. Senin hiçbir alakan, meselen yok."

Lâkin Mûsâ Aleyhisselam üzüntü içindeydi. Birkaç gün sonra idi, geziyordu Kudüs'ün etrafında. Mûsâ Aleyhisselam duâ etti, dedi; "Yâ Rabbi artık mademki bunlar dinlemiyorlar. Benim de bir vazifem kalmadı. Ölümüm Kudüs'ün etrafında olsun, uzak olmasın." Çünkü bütün ötekiler, o civardadır. Gidiyor bakıyor ki iki adam, bir kabir kazıyorlar. Fakat kabir başka bir şekil, nurlu parlak bir şekil görünüyor. Bunlar dikkatini celbetmiş, yanına gitmiş.

Selam etmiş, demiş ki; "Bu kimin kabridir, bu kadar parlak görünüyor?" Demişler; "Âllâh'ın salih bir kulunun kabridir. Sen bunu istiyor musun?" "İstemez olur muyum bu kabri" diyor. E, gel içine yat. Peki. Girmiş içinde yatmış. Ondan sonra arzusuyla Azrail gelmiş, ruhunu kabzetmiş. O halde orada defnolunmuş. Mûsâ Aleyhisselam böyle ahirete teşrif etmiş.

Şimdi burada Halik-i Kâinat emrediyor. **وَأَنذِرْ عَلَيْهِمُ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ** Ey Habibim Ekmelerrrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, Âdem Aleyhisselam'ın **"ibneyni Âdem'e"** iki oğlunu hakk-u hakikatle ümmetine bildir. Belki kıssadan hisse alırlar, faydaları olur.

Onun evvela bir hülasasını söyleyelim de. Malûm ya Dünya, Âdem Aleyhisselam'dan çok evveldir. Âdem Aleyhisselam sonra, en sonra tekemmül ettiği halde gelmiştir. Şimdi Âdem Aleyhisselam geldi, dünyaya geldikten sonra vak'a tamam oldu. Dünya da halkoldu, cennete gitti, cennetten dünyaya geldikten sonra, Havva ile beraber ikiz, her batında bir erkek, bir kız olurdu. Hayatında kırk bin insan, evlatlarını görmüş diyorlar tefsirde. Fakat hepsi de kardeş olduğu için, bugünkü dinimizde olan âdet cari değildi. Kardeş, kardeşe varmaz tabi bizde. Orada, aynı batında olmayanlar birbirine varabilirlerdi. Mesela bir karında olan bir kız, evvelki karında olan bir erkekle evlenirdi. Evvelki karında olan bir erkek, öteki karında olan kızla evlenirdi. Zaten başka da çare yoktur. Suhufunda bu vardı, başka insanlar da olmadığı için ahkâm bu idi.

Kabil, Habil her ikisi de Âdem Aleyhisselam'ın evlatları. Kabil, biraz ahlaksız fakat onunla beraber halkolan kız daha güzel. Habil, daha selim-û halim onunla beraber halkolan kız, öbürü kadar güzel değil. Ahkâm-ı İlâhiye'yi tatbik ediyor Âdem Aleyhisselam. Kabil ile beraber olan Habil'e gidecektir, Habil ile beraber doğan

Kabil'e gidecektir. Kabil bunu istemiyor, "benimle beraber olan kız daha güzeldir ben, kardeşimi kimseye vermem" diyor. Âdem Aleyhisselam diyor mademki beni dinlemiyorsunuz, öyleyse kurban yapınız. Her ikiniz de birer kurban yapınız. Hangisinin kurbanı makbul olmuşsa ona mahfuzdur. Habil'in koyunları vardı. Güzel bir koçu getirdi, gitti kurban etti. Kabil ise ekin yapıyordu, bir miktar buğday getirdi, o da onun kurbanıdır. O zaman kurbanın kabulüne işareten, yukarıdan ateş gibi bir şey gelir. O kurbanı üç günde kaldırıyor. Eğer böyle olursa kabul oluyor, değilse kabul değil. Hakikaten ateş gibi gelen nur ya ateş, Habil'in kurbanını aldı, onun kurbanı kaldı. Âdem Aleyhisselam dedi; "Bak, hüküm budur, emir budur artık diyecek yok!"

Fakat o zaman tam Zilhicce'ye tesadüf etmişti, Hac mevsimi. Âdem Aleyhisselam'ın da mutadı, her sene Arafat'a giderdi. O zaman da geldiği için Arafat'a çıktı. Âdem Aleyhisselam'ın seferde oluşu, Kabil'e bir fırsat hâsıl etti. Bunların yeri de "Dûru'd Dûn" Şam'ı görenler bilirler belki. Şam'ın arkasında Cebel-i Kasiyun var, pek yüksek değil ama yolu zahmetli. Orada "Dûru'd Dûn" var yâni Kan kuyusu ki Habil'in kanına işarettir ve katil orada olmuştur. (Kırklar da orda mı? Kırklar zuhur edecek.) Şimdi Kabil geldi, "Ben seni öldüreceğim başka çare yok, kardeşimi vermem." Habil dedi; "Senin kabul olmadı, benim kabul oldu. Âllâh muttekilerden kabul ediyor. Sen babana isyân ettin, kitaba isyân ettin, senin kabul etmedi." Kabil; "Ben isyânım, çarem budur. Seni öldürmekten başka yok." E, demiş; "Ben Âllâh'tan korkuyorum. Sen elini uzatsan benim katlime, ben yine elimi uzatmam sana karşı. Ne yaparsan yap." Şeytan da, nefis de galebe ediyor. Tam Habil'in uykuda olduğu bir gün bir taş alır, götürür Habil'in kafasına vurur, Habil'i öldürür. Öldürdükten sonra da vücudu tamamiyle siyah-

lanır Sudanlılar, Sudanlılar Kabil'in evlatlarıdır. Biraz sonra Âdem Aleyhisselam geldiği vakit, Kabil'e diyor. Ne oldu Habil? Gitti öteye, nereye gittiğini bilmiyorum. Peki, sen niçin böyle siyahlandın? Bilmiyorum. Demiş pekâlâ bilirsin, Habil'e yaptığım zulümdendir. Bu Sudanlılar, Kabil'in evlatlarındandır. Onların hali bu.

وَائُلُ عَلَيْهِمْ نَبَا ابْنَىٰ آدَمَ بِالْحَقِّ Âdem Aleyhisselam'ın her iki evladını hakk-u hakikatle ümmetine bildir. اِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا O zamanda ki çünkü her ikisi birer kurban yaptılar. Takarrüb, Âllâh'a takarrüb. Kurban, kurban diyorlar Âllâh'a takarrüb niyetiyle. Eğer paşaya, şaha takarrüb niyetiyle puta yaparsa, küfre girer tabi. Onlar, ikisi de birer kurban yaptılar. فَتَقَبَّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا Birisinden kabul oldu ki Habil idi. وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ Öbürüsünden kabul olmadı ki Kabil. Kabil, hasede girdi. قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ Dedi; "Ben seni öldüreceğim kardeşim." Habil dedi; "Benim bir dâhilim yok burada. قَالَ إِنَّمَا Âllâh, müttekilerden kabul ediyor, Âllâh'tan korkanlardan Âllâh ibadeti kabul ediyor. Sen Âllâh'tan korkmuyorsun, babanı dinlemedin, kitabı dinlemedin. Senin kabul olmadı. Benim dâhilim yok bunda.

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسٍ يَدِي إِلَيْكَ لَأَقْتُلَنَّكَ - 28
إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

Sonra dedi Habil, buna. لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ "Eğer elini bana uzatsan لَتَقْتُلَنِي beni öldürmek için. Beni öldürmek için elini kaldırsan, uzatsan bana. مَا أَنَا بِبَاسٍ يَدِي إِلَيْكَ لَأَقْتُلَنَّكَ Ben elimi uzatamam seni öldürmeye. Elini kaldırsan beni öldürmeye, ben yine itâat ederim, elimi kaldırmam seni öldürmeye. إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ

اِنِّى اُرِيْدُ اَنْ تَتَّبَعُوْا بِاِثْمِىْ وَ اِثْمِكَ فَتَكُوْنُوْنَ مِنْ اَصْحَابِ النَّارِ وَ ذٰلِكَ -29
 جَزَاُ الظَّالِمِيْنَ

Sonra, اِنِّى اُرِيْدُ "Ben istiyorum ki اِثْمِكَ وَ اِثْمِىْ sen, Âl-lâh'a rücû ettiğin zaman kıyamette, günahlarınla beraber benim günahlarım da sana yüklensin." فَتَكُوْنُوْنَ مِنْ اَصْحَابِ النَّارِ O vakit âshab-ı nardan, ehl-i cehennem olur. وَ ذٰلِكَ جَزَاُ الظَّالِمِيْنَ İşte zalimlerin cezâsı da budur.

فَطَوَّعَتْ لَهٗ نَفْسُهٗ قَتَلَ اَخِيْهِ فَقَتَلَهٗ فَاصْبَحَ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ -30

فَطَوَّعَتْ Zeyyenet, sehheret diyor. لَهٗ نَفْسُهٗ Kabil'in nefsi, onu ziynetli gösterdi, suhuletli gösterdi قَتَلَ اَخِيْهِ kardeşinin ölümünü. Kardeşini öldürmesini, nefsi ona güzel gösterdi. Zaten şeytan tezyin ediyor, insanın gözünde tezyin ediyor da yaptırıyor. Nefsi tezyin etti kardeşini öldürmesini. قَتَلَهٗ Öldürdü, uykudayken başına bir taş vurdu da öldürdü. فَاصْبَحَ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ Sabahlandı hasarette, din-i dünya hepsi elden gitti. Şimdi öldürdü yüzü siyahlandı, vücut siyahlandı. Fakat nasıl yapacak? Çünkü ilk evvel öldüren katil budur, ilk evvel hâsıl olan günah budur yeryüzünde. Âdem Aleyhisselam'ın evladından buraya kadar ne katil vardı, ne başka hatalar vardı. Şimdi bu vücudu, Habil'in vücudunu nasıl yapacak bilmiyordu. Arkaya aldı, biraz gezdirdi bir iki gün yine olmadı. Âllâh CelleCelâlûhû, insan neyin ehliyse onu, ona kolaylaştırıyor. İyilik ehline, iyiliği kolaylaştırıyor. Fenalığın ehline, fenalık kolayla-

şıyor. Şimdi mesela cami ehli meyhaneye gitmiyor, cami kolay geliyor. Meyhane ehline de cami müşkül geliyor, camiye gelmiyor. Öyledir. Bu da cehennem ehli olduğu için, Âllâh kolaylık gösterdi, kolaylık bu;

31- فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَارِي سَوَاءَ أَخِيهِ - قَالَ يَا وَيْلَتَى أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوَاءَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ

Âllâh CelleCelâlûhû, bir kargayı gönderdi yanına. فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا Bir karga geldi, bir ölü karga da ağzında. Geldi orada, onun gözü önünde yavaş yavaş ayağıyla tozu toprağı böyle bir kenara verdi. Ölü olan kargayı içine attı sonra yine onu üzerine attı da setretti. "E, ben bu karga kadar da olmaz mıyım kardeşimi setretmeye?" dedi. Âllâh bir kargaya gönderdi فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا yâni "yemlikû filerdı" yeri kazardı, açardı (isim dâhilinden.) لِيُرِيَهُ Tâ ki ona göstereyim, كَيْفَ يُوَارِي nasıl setrediyor kardeşinin vücudunu. Kargayı gönderdi Âllâh, ölü bir kargayı, diri karga böyle toprakta setretsin ki bundan alışsın. O da kardeşini böyle setretsin. قَالَ Dedi Kabil; يَا وَيْلَتَى "Veyl olsun bana, أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ ben bu karga kadar da değil miyim?" Bak karga getirdi, ölü kargayı defnetti. Ben bu kadar değil miyim? Elbette o kadarım. Öyleyse فَأُوَارِيَ سَوَاءَ أَخِي ben kardeşimin vücudunu setredeyim. Başladı o dakika toprak kazdı. Hâbil'i içine attı, üzerine toprak attı. فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ Bu hareketlerden nadimlerden oldu ama iş işten geçti. Artık bir şey kalmadı.

32- مَنْ أَجَلَ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ
نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا
فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ
كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

Kalbin bu haline binâen! Bak şimdi o vakte kadar isyân yoktu. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem okuyacağımız ayeti, hadisle izah ediyor. Bir insan doğru bir yol, İlây-ı Kelimetullâh için bir şeyi icad ederse ve ona devam ederse, tabi etbaları da devam ederler. Onun sevabı kendisine ait olduğu gibi, etbalarının sevabından da hisse alır sebep olduğu için. Mesela İmam-ı Azam, bir fıkıh kitabını meydana koymuş, bir Hanefi mezhebini yapmış. Bugüne kadar onunla halk amel eder, kıyamete kadar da bu gider. Bunun sevabı kendisine ait olduğu gibi, bu yolda olan, bu içtihad ile amel edenlerde sevabından, İmam-ı Azam hissedar olur. Bu Hadis-i şeriftir. Bunun mukabili de vardır. Bir adam da İlây-ı Kelimetullâh'ı bozmak için bir şey yaparsa. Tabi onun cezâsı onundur fakat onunla amel eden kimseler de kıyamete kadar ne kadar varsa, defter-i amâllerine ne kadar seyyie girerse, o bozuk olanın da defter-i amaline yazılır. Tabi işte hadis bu, ayette de bunu izah ediyor.

مَنْ أَجَلَ ذَلِكَ Bunun için yâni Kabil'in, Habil'i öldürmesi için, bu öldürmeyi katli icad ettiği için, (ilk evvel icad edendir) كَتَبْنَا أَنَّهُ مَنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ biz yazdık Tevrat'ta, Ben-i İsrailliler için. مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ Bir adam, bir adamı öldürse haksız, nefissiz yâni kısassız. Bir adamı öldürmüşse kastına öldürürler, o kısastır, o gayet güzeldir. Fakat katil yok, tutar birisini katleder أَوْ فَسَادٍ فِي

الْأَرْضِ yahutta yeryüzünde fesat yapar. Kendisine dememiş kimse bir şey, başlar halkı birbirine tutuşturmaya. Böyle bir kimsenin cezâsı, فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا sanki bütün insanları öldürmüş gibi hepsinin katlinden hissedar olur. وَمَنْ أَحْيَاهَا Eğer bir adam ihya ile birini katilden men ederse kendini, فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ sanki hepsini de ihya etmiş. Çünkü alakadar olur.

وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ Halik-i Kâinat emrediyor Ben-i İsraillilere, benim peygamberlerim sıra ile geldiler. Mûsâ ile İsâ'nın arasında birçok peygamberler gelip gitmişlerdir. ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ Sonra o peygamberler gelip gittiği halde, çokları yine bu kavminden ve bu yahudilerden, yerde hadd-i tecavüz etmişler. Yâni çokları imân etmemişler, küfür üzerine gitmişler. Bu mevzu bitti, mevzu mevzudur Kur'an-ı Azimüşşan.

- إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ 33

Bu mevzunun sebab-i vürûdünü söyleyelim. Arini namında bir kabile var Arapların. O kabileden sekiz kişi, Rasûl-û Ekrem'in huzuruna gelir Medine-i Tahire'ye. Bunlar hasta, perişan, aciz adamlar. İmânını izhar ettiler, güya imân etmeye geldiler. Tabi, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem kimsenin kusurunu yüzüne vurmaz. Bildiği halde münafığa, münafık demez. O'nun hilmindendir, başka bir şeyden değil. Bu sekiz kişi zâhirden imân ettiler, Müslüman oldular. Fakat perişan bir halde idiler. Yemek yok, içmek yok, hastalık var. O zamanda da yirmi beş tane deve vardı, Beyt'ül Mal'ın, dağda. Bir de çoban vardı. O çoban, o yirmi

beş deveyi otlatırdı. Sütlerini Âşhab-ı Kiram'a, halka verirlerdi. Server-i Âlem Sallâllâhû Aleyhivessellem, onların haline rahmet-û şefâkat olarak dedi. "Siz bu haldesiniz, gidiniz dağa, çobanın yanına. O develerin sütünden, ebvalinden istifade edersiniz. Hava da güzeldir, iyi olursunuz." Bunlar da gittiler, hakikaten birkaç gün kaldıktan sonra süt yediler, felan ettiler, hava aldılar. Nihayet her hastalıkları gitti, hepsi de kuvvetli oldular. Kuvvetli olduktan sonra hain insan, hıyanetini terk eder mi? Şimdi düşündüler dediler ki; "Bu çoban bir tanedir, biz sekiz taneyiz. Çobanı öldürelim, develeri götürelim." Çobanı öldürmüşler hakkaten, develeri de götürdüler, irtidat ettiler mürted olup Mekke'ye gittiler. (Daha Mekke'nin fethi yok,) ayet-i kerime'nin sebab-i nüzulü budur. Bu olayın üzerine bize cezâyı beyan ediyor.

إِنَّمَا جَزَاُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ Bir insan, Âllâh'ın dostuna muharebe ederse Âllâh'a muharebe ediyor. "Âllâh'ın velisine düşman olan, Âllâh'a düşman olur." Hadis-i şeriftir. **"men bâraze eveliyen min evliya-i fakat bârazenidin muharebe."** E, bunlarda bu çoban da Âllâh'ın dostları, imân etmişler Rasûl-û Ekrem'in ashabı. O'na muharebe eden, Âllâh'a etmiş olur. Âllâh'a ve Rasûlüne isyân edenlerin cezâsı, buna kıyasen sebab-i nüzulü ayet budur. Fakat nüzul-ü ayetin sebebi, ayeti tahsis etmez. Kıyamete kadar bu caridir. Âllâh'ın dostuna, düşman olan kimse Âllâh'a düşmanlık yapıyor. Âllâh'ın düşmanına dost olursa, ne olur onun Âllâh ile dostluğuna? Hiç!

إِنَّمَا جَزَاُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ Onlar ki Âllâh-û Rasûlüne muharebe ederler yâni evliyelerine muharebe ederler. وَيَسْعَوْنَ Çalışırlar, فسادًا فسادًا yeryüzünde çalışırlar. Bak, yolları

keserler, halkı idlal ederler, böyle yaparlar, onların cezâsı nedir? أَنْ يُقَتَّلُوا Buyuruyor ki; öldürmek baştan geliyor. İslamiyet'te katile meydan yok. **"beşşirel katile min katli"** Katil oldu mu meğer hata ise başka, behemahal onu öldürmek lâzım gelir. Katletmek أَوْ يُصَلَّبُوا yahut asmak hatta üç günde ağaçta kalmak ibret-i misali. أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ Yahut el ve ayakları, evvela sağ el, sonra sol ayak, sonra sol el, sonra sağ ayak böyle kesmek. أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ Yahut yerden men etmek. Şimdi efendim âyet-i kerime sırayla takip etmiş. Şimdi eğer yalnız katil ise **"beşşirel katile min katli"** katlediniz gitti. Eğer katille beraber malı da gasp etmişse, gitmiş birisini öldürmüş mal-û servetini de gasp etmiş. O vakit katil demişler, salb ile olur ki ibret olsun, üç günde orada bırakılır, öyledir. أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ Eğer bu sefer katil olmamış da yalnız mal ise el ve ayakları kesilir. Eğer mal da götürmemişse, katil de olmamışsa o vakit de yerden men edilir. يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ Yerden men de ne ile olur? İki türlü. Ya def ederler uzak bir memlekete, memleketten çıkarırlar. Yahutta hapsederler. Hapse işarettir bu.

Bak efendim fenalık yapan adam ya birisini gider öldürür; onun cezası öldürölmek. Yahut öldürmekle beraber onun mal-û eşyasını gasbeder götürür; onun cezası öldürmektir ama salb ile ibret olmak için. Yahutta katil yok yalnız mal götürmüş; onun cezası el ve ayak kesilmek. Eğer o da değilse ne mal götürmüş ne gasbetmiş yalnız tehdit ise; o da men ediliyor yerden, hapishaneye yatırılır. O vakit de hükm-ü şariat tatbik edilmiştir orada.

Tamam mı, izah etmedikse tekrar söyleyelim. Şimdi efendim dört şey var. Birisi bir adamı öldürür gider. Birisi bir adamı öldü-

rür, malını da alır götürür. Birisi öldürmez, yalnız malını götürür. Birisi de malı da götürmez, öldürmez de fakat tehdit eder. Bu dört mesele. Yalnız ölüm ise katil. Ölümü, mal ile beraber götürmüşse salb. Katille felan olmadıktan sonra mal götürmüştür yalnız, el kesmek ayak kesmek. Eğer bunu da yapmamışsa yalnız tehdit ise onu yerden, yerin menfaatinden men etmek, hapisshanedir.

وَلَهُمْ ^{١٧} ذَٰلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا İşte dünyada onlara, bu cezâ var. EĞER bunlar küfür üzerine giderlerse, azab-ı ^{١٨} فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ EĞER bunlar küfür üzerine giderlerse, azab-ı azimi de ahirette görürler. Bunların tevbe yeri var mıdır? Tevbe yeri var ama daha hükümetin eline düşmeden evvel, şeriatın tuzağına girmeden evveldir. Nedamet ediyor, pişman oluyor, geliyor, malı da getirir sahibine verir. O Hukukullah, af oluyor. Mal da sahibine gidiyor. Fakat işi takibe vardı, tuttular hapisshaneye attilar sonra tevbe etti.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ 34-

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ Tevbe etti, daha siz ona muktedir olmadınız, tutmaya muktedir olmadınız, hükümet tutamadı. Fakat kendisi pişman oldu, getirdi. İşte buna, فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh Ğafur'ur Rahim'dir. Âllâh kendi hakkını affeder fakat hakk'ul ibad geçmez. Hakk'ul ibad'ı verecek. Bu mevzu da bitti.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ 35-

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh'a Rasûllullâh'a, Kur'an'a imân eden

kimseler, **اَتَّقُوا اللَّهَ** Âllâh'tan korkunuz. **وَابْتَغُوا** Talep ediniz **إِلَيْهِ** Âl-lâh'a, **"ilâ"** Âllâh'ın rızasına **الْوَسِيلَةَ** vesileyi talep ediniz. Fitranın ismi vesiledir, ha. Vesileyi talep ediniz. Âllâh bize emrediyor, diyor ki; Âllâh'tan korkunuz, Âllâh'a karşı vesile ittihaz ediniz. Celâleyn tefsirinde vesile diyor, Âllâh'a taatle ibadet etmek vesiledir, Evliyaullah'a hürmet etmek vesiledir, zikirle duâ vesiledir. Bu hem zikirdir, hem duâdır. Sonunda yüz tane **"Lâ ilâhe illâllâh,"** yüzer tane söylüyoruz. Duâdır, zikirdir, vesiledir. Demek ki buraya göre de Âllâh emrediyor. "Ey Müslüman, Âllâh'tan kork vaktini bedava geçirme, vesileyi oku" desek manası olur, her yere olur. "Ey Müslüman Âllâh'dan kork da namazını kıl. Ey Müslüman Âllâh'tan kork da halkın hakkına tecavüz etme." İşte bunlar vesile olur. Bunlar hepsi vesile olduğu gibi, bu duâ risalesi de vesiledir. **وَجَاهِدُوا** Âllâh'ın yolunda, Âllâh'ın yolu hangi yoldur? İlây-ı Kelimetullâh, din yoludur. Cenâb-ı Hak'kın kullarına tayin ettiği yol, Kur'an-ı Azimüşşân'dır, başka bir şey değildir.

Vesileyi yapınız ve cihad ediniz. Cihad zâhiri olur ki küfür ehli, Müslüman'ın hududuna tecavüz ettiği zaman farz-ı ayn olur. Sırf onu def etmek, İlây-ı Kelimetullâh için hakiki şehit olur ve hakiki de gazi olur. Fakat rütbe almak, bilmem ne yapmak, şunu yapmak. Onlar başka türlü olur, bilmiyoruz onu. Bir de fisebilillah cihad ediniz, sizin içeride iki düşmanınız var, biri nefis, biri şeytan. Her ikisi de sizi bu yoldan çevirmek için uğraşıyorlar. Şeytan karşısında, fakri karşına koymuş "sakın zekât verme fakir olursun." Nefis, "aman herkes içiyor da sen niçin gitmiyorsun Beyoğlu'nda bir âlem yapmıyorsun?" Bu ikisi kolkola verir, zavallı bir Müslü-

man'a musallat olurlar. Bu Müslüman'ın, bunlara karşı gelmesi فى lâzım gelir, işte cihad budur. سَبِيلِهِ Âllâh'ın yolunda cihad ediniz. لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ Felâh bulursunuz. **"lealle"** Başka ibarelerde terci içindir, Kur'an-ı Azimüşşân'da tahakkuk içindir. Siz bunu yaparsanız iflah olursunuz.

36- إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

İnânî olanlar, Âllâh-û Rasûlullah'a, Kur'an'a imân etmeyenler. كَفَرُوا İnânî olanlar, Âllâh-û Rasûlullah'a, Kur'an'a imân etmeyenler. لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا Yâni cehennem azabını beyan ediyor Âllâh, bu şekilde. Dedim ya cenneti de bizim anlayacağımız şekilde beyan ediyor, cehennem de böyle. Eğer kâfir olanlara, bütün dünyanın malları ona olursa, وَمِثْلَهُ مَعَهُ bir misli de beraber olur. Kâfirdir, Ebu Leheb filan; "Ben yaparım, benim malım var. Veririm, Âllâh beni affeder. Ben yaparım ama bilmem ne yaparım." لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ Bütün dünyayı versen, bir dünya da üstünde olup da versen, yine Azab-ı İlâhî'den kurtuluş yok, hükme ihtiran ettikten sonra. Hükme ihtiran ettikten sonra kurtuluş yok, وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ azab-ı elime giriftar olurlar.

37- يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوكَ مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

Kıyamette böyle hâsıl olduktan sonra, yerini gördükten sonra yalvarmaya başlarlar Cenâb-ı Hakk'a. "Ya Rabbi bize birkaç gün müsaade et, bir dünya halket de bizi götür. Biz burada gözümüz-

le gördük artık sağlam insan olacağız” diye yalvarırlar. يُرِيدُونَ أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ İstiyorlar ki cehennemden halas olsunlar hâlbuki ama مَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا hüküm kat’idir. Kat’idir cehennemden çıkamazlar, وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ daimi bir azap var.

Efendim hatıra geliyor. Dünyadayken birkaç sene faraza kırk, elli yahut yüz sene küfür etti. Daimi, ebedi bir azabı Cenâb-ı Hak, muvakkat bu küfre karşı veriyor. Acaba Adalet-i İlâhiye’ye muvafık mı? Evet! Diyor. O adamın akidesi böyle. Eğer faraza ebedi de kalsa yine o yolda gitmek istiyor. Şimdi bugünkü mesela münafıklar yahut kefereler yüz sene yaşıyor farzedelim. Fakat eğer o daha fazla da yaşasa niyetine göre bu yoldan çevrilmez ve öyle gidecek. Onun için niyetine göre Cenâb-ı Hak, ebedi azabı veriyor.

Mü’minin de böyle. Bir Mü’min faraza hayatında seksen, doksan sene, yüz sene ibadet etmiş. Buna mukabil, ebedi olan Cennet nimetlerini Âllâh veriyor. Ahkâm-ı İlâhiye’ye mana olamaz da fakat o Mü’minin akidesi, niyeti de budur. Eğer faraza ebedi olarak yaşasa yine, bu yoldan infirak etmez, bu niyettedir. Mevzu değişiyor efendim.

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ -38
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ Hırsızlıklar hakkında. Bak ayet birbirine bağlıdır. Eğer yalnız malı götürürse eli kesilir. Şimdi beyan ediyor. Sârik; erkek olan hırsız, sârikah; kadın olan hırsız. Kur’an-ı Azimüşşân’ın belagati havsalamızın, çok fazladır. Fakat burada erkek hırsız evvel beyan etmiş, kadın hırsızdan. Sonra sûre-i Nur’da zaniler hakkında diyor ki; الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي evvela hanımı takdim ediyor, sonra

erkeği. Zina hakkında gelen ayet, evvela hanımdan başlıyor sonra erkeğe başlıyor. Hâlbuki aynı fiil. Fakat hırsızlığa gelen ayet, evvela erkekten bahsediyor sonra kadından bahsediyor. Bunun hikmeti budur; hırsızlıkta az çok bir cesaret de olacak ve bütün kuvvet erkeğin elindedir. Erkek çekilebilir, değil mi ya! Fakat zina öyle değildir. Zinada en ziyâde faal rolü oynayan kadındır. Kadın gösteriş yapar, falan eder, mani olamıyor. Onun için zinada faal rolünü yapan kadındır, cezâ oradan başlıyor. Hırsızlıkta erkektir, erkekte az çok bir cesaret olur, faaliyet ondadır. **فَاقْطِعُوا أَيْدِيَهُمْ** El-lerini kesiniz! Evvela sağ el çünkü hırsızlığın aleti eldir, onu keser. Şimdi Âllâh Hakim'dir, yeri yerine emretmiş. Bu kadar hırsızlıklar vakıa oluyor? Mesela Hicaz'da, şimdi biraz başlamış ya fakat beş altı milyon insanın içinde hırsızlar yok demektir. Niçin? Ayeti tatbik etmişler. Çünkü Âllâh, mahlûkunun haline âlimdir. Hırsızın eli kesildi mi bütün etrafa yayılıyor. Bu hırsız evde kalamaz, çarşıya gider, oraya gider buraya gider. Herkes görür eli kesilmiş, herkes bilir, onun için vazgeçerler. Bak, Hicaz da o kadar oluyordu niha-yet yüz tane eli kesmemiş ya, iki üç tane el kesmiş. Fakat ibretlil salihin olmuştur. Evvela sağ el, sonra sol ayak, sonra sol el, sonra sağ ayak, böyle muhtelif olarak gider. **جَزَاءً بِمَا** Yaptığı isyânın cezâsıdır, **وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ** Âllâh'tan da ukûbettir onlara. Âllâh CelleCelâlûhû, Azîz ve Hakim'dir.

Efendim koldan olur. Bak mesela bunlar ayrı, bunlar ayrıdır. Bu kemikleri Âllâh, bu kemiklerle bağlamış. İçinde teller var, şey-ler var. Onları kesti mi bu ayrı oluyor yâni kemik kesilmiyor. Ne bu kemik kesiliyor, ne bu kemik. Fakat bu kemikleri bak birbirine

bağlamıştır, kenetlenmiş bağ ile. Onları keserler, herhalde yağın içine koydular mı, bugünkü fenni mülahazanıdır. İki günde iyi olur, iyi olur ama el düşer.

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Bir adam zulüm yaptıktan sonra, hırsızlığı yaptıktan sonra tevbe eder rücû ederse, daha da hükümetin tuzağına girmeden ha! وَأَصْلَحَ Halini ıslah eder de malı götürüp de sahibine verirse, فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ, Âllâh tevbesini kabul eder. إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh Ğafur'ur Rahim'dir. Çalmış sonra nedamet etti, çaldığı malı götürdü sahibine verdi. "Ben hata ettim yaptım bunu, al da beni affet." Alır affeder, cezâ gelmez. Fakat bu tahkibata, hükümete aks etmeden evvel olur.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Görmüyor musunuz? أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Semâvât-û ard; yer, gök ve içindeki mahlûkat hepsi Âllâh'ın mahlûkudur, kullarıdır, emrindedir. يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ Kimi isterse azaplandırır. Tevbeye yanaşmaz, burnu yükselir, benim diyor nihayet azaba giriftar olur. Kimi isterse de mağfiret eder. Onun kalbine bir nedamet geliyor, tevbe eder, mağfirete sebep olur. وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Her şeye muktedirdir Âllâh! Ne isterse onu yapar. Mülkünde tasarruf eder. Mevzu ayırdır efendim.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا
 آمَنَّا بِأَفْوَهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ
 سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ
 يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ
 فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَطَهِّرَ
 قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

Elif lam" ile olursa Rasûl-û Ekrem'dir Sallâllâhû Aleyhivessellem. Eğer "elif lam" olmasa, herhangi bir peygambere Rasûlüm der. Ey benim Habibim Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem, لَا يَحْزُنْكَ seni mahzun etmesin yâni mahzun olma, الَّذِينَ (küfürde sür'at edenler; sür'atle küfre gidenler) sür'atle küfre gidenleri görürsün, bundan mahzun olma. Bu küfre gidenlerin قُلُوبُهُمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ bir kısmı ağzıyla biz imân ettik diyorlar, hâlbuki kalbinde imân etmemiştir münafık bulunuyor. Bunların halinden mahzun olma. Bir kısmı da yine وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا yahudilerden geliyorlar senin huzuruna, سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ zâhirde geliyorlar huzurundan istifade edecekler gibi çünkü Müslüman gibi görünüyor, hâlbuki gelir senin sözlerini götürüyor da yalan, tekzip etmek içindir. سَمَّاعُونَ İşitiyorlar İstihza etmek için, aralarında istihza etmek için. Bir de سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ İşitiyorlar bir kısmı, başka bir gam ki لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ daha sana gelmeden (gelmemişlerdir) Tevrat'ın kelimelerini tahrif ediyorlar ve geliyorlar senden işitiyorlar, onlara söylemek için yâni casus.

Şimdi bunun sebab-i nüzulü var efendim. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem Medine-i Tahire'ye gittiği zaman, Ben-i Kureyza namındaki yahudi kabilesi Medine'nin içindeydi. Onlar, Huzur-u Peygamberiye geldiler. Bazıları imân eder gibi göründüler, Rasûl-û Ekrem de onlara ahd verdi, oturunuz evinizde. Zaten birçok defa yahudilere böyle ihsan etmiş, yahudi nakzetmiş onu. Fakat onların daha yüksek daha çok olan kabilesi de Hayber'de idi. Hayber ayette de görülüyor ki yahudi şehriydi. Hüsün'ü vardı, kaleliydi. Şehir idi etrafında da kale var idi, kalelerinde tahassun ettiler. Çokluğu Hayber'deydi, Ben-i Kureyza da Medine'deydi.

Hayber'deki yahudilerin eşraflarından iki hanım zina yaptılar. Tevrat'ta Kur'an-ı Azimüşşân'da nasıl bize beyan etmiştir. Evli olmayana celd; yüz tane dayak, evli olanlara da recm emretmiştir. Aynen Tevrat'ta da bu mesele vardır. Şimdi orada, Hayber'de iki kadını recm etmek lâzım gelir Tevrat'a göre. Fakat onlar istemiyor, celdle bir dayakla geçirmek istediler. Dediler ki; "Biz celd edelim. Celd var, Tevrat'ta celddir, recm değildir." Bunun üzerine düşündüler ki bir adam gönderelim de Ben-i Kureyza'ya, (Rasûl-û Ekrem ile araları yoktu onların çünkü daha teslim olmamışlardı. Hayber baştanbaşa bir muharebenin neticesinde teslim oldu.) Ben-i Kureyza'ya adam gönderelim yahudidir. Gitsin, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'den sorsunlar. Celd var mıdır? (Yâni celd; dayak. Recm; taş.) Onların gayesi oradan bir cevap alsınlar, o kadınları celd etmektir. Sonra dediler, bak سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ daha sana gelmediler ki ehl-i Hayber'dir. يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ Tevrat'ın hakiki kelâmatını tahrif ediyorlar yerinden. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessel-

lem'in hakkındaki evsafı tahrif ettiler. Tevrat'ta böyle bir peygamber gelecek, kametini, yüzünü, şeklini beyan etmiştir. Onlar onu tahrif ettirmişler aksine. Uzun boyludur, gözleri mavidir, bilmem böyle şeyler yaptılar.

يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ Adam gönderirler de sorsunlar Rasûl-û Ekrem'den. Acaba celd edelim mi bunu? Celd var mıdır Tevrat'ta? Maksadı; "vardır" desin. Sonra tavsiye ettiler, dediler ki; هَذَا وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ Eğer görürseniz Rasûl-û Ekrem "celd vardır, recm yok" derse, hemen alınız getiriniz biz bu kadınları kurtaracağız. EĞER celd demezse Rasûl-û Ekrem, "recm" dese. فَاحْذَرُوا Hazer ediniz, kabul etmeyiniz.

Geldiler, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem emretti. "Tevrat'ta da recm var, Kur'an'da da recm var. Tevrat'ı getirin de beraber bakalım." İbn'i Sûriye vardı onların âlimlerinden getirdiler, nihayet okudu. Abdullah bin Es-Selam da vardı. İbn'i Sûriye parmağını koyuyor recmin üzerine. Abdullah bin Es-Selam Tevrat'ı bilirdi, dedi. "Efendim, hilekârlık yaptı parmağını koyup, kaldırsın." Kaldırdı, recm var. Recmle emretti, onlara cevap verdi. Recm ettiler.

وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا Âllâh! EĞER bir kavmin fitnesini isterse, irade ederse ey Habibim, sen malik olamazsın onu halas etmeye. EĞER ki benim mahbubumsun, peygamberimsin, seyyid'ül mürselinsin, severim. Fakat irade benimdir, hüküm benimdir. Benim İrade-i İlâhiye zuhur ederse, sen malik olamazsın ona halas olmaya. أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ Onlardan ki, o kısımdır ki Âllâh, onların kalbinin tathirini isteme-

miş, küfrünü izale istememiş, küfür üzerine gidecekler. **لَهُمْ فِي** وَلَهُمْ فِي **الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ** Dünyada onlara cezâ var. Azab-ı azim de ahirette onlara vardır ki ebedi cehennemdir.

42- **سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَالُونَ لِلْسُّخْتِ فَاِنْ جَاؤُكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ اَوْ اَعْرِضْ عَنْهُمْ وَاِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَاِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ اِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ**

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ Onlar huzuruna gelirler, Ben-i Kureyza kabileleri (yahudileri,) zâhiren seni dinlemek için. Hâlbuki yalan, tekziple (geçti bu ayet, tekerrür ediyor.) Bunda maksatları, senin sözlerini alıp da arkalarına gittikleri zaman istihza etmek, tehdim etmektir. **اَكَالُونَ لِلْسُّخْتِ** Haramdan muhafaza etmezler kendilerini, haram iledir. Ne Tevrat'ı dinlerler, ne de Kur'an-ı dinlerler. **فَاِنْ جَاؤُكَ** Eğer bunlar yanına geldilerse, Âllâh-û Teâlâ, Habibine emrediyor. Bunları hali budur; hilekârlık yapıyorlar, sözünü dinlemezler, haramı yiyorlar. Bu halde iken muhakemeler için senin yanına gelseler. Hüküm etsin mi, etmesin mi? Eğer onlar geldiler sana bu hüküm için, **فَاَحْكُم بَيْنَهُمْ** sen muhayyersin ey Habibim. İstersen Âllâh-û Teâlâ'nın sana bildirdiği gibi, onların arasında hüküm ver. Nitekim verdi, recm var dedi. Eğer istemezsen **اَوْ اَعْرِضْ عَنْهُمْ** i'raz et. Her iki takdirde de sen muhayyersin. Bunların imânları yok fakat sana müracaat ettikleri zaman, istersen elindeki Ahkâm-ı İlâhiye ile hükmet, istersen de hiç karışma bırak haline. Sen muhtarsın.

وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا Eğer i'raz etsen, lâzım gelen fetvayı vermezsen bile, onlar darılsa, sana hiçbir ziyanı olmaz. Çünkü Âllâh, senin muhafızındır. **وَإِنْ حَكَمْتَ** Eğer onlara hükmet-

mek icap ettiyse hükmettin mi? İki yahudi geldi hüküm istemeye, sen hükmettin mi? فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ Adaletle Kur'an ile amel et. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ Âllâh CelleCelâluhû, adil olanları sever.

Şimdi mesela bir Müslüman memleketinde Kur'an ile amel ediyor. Orada iki hristiyan hükümete gitseler, o hükümet mecburdur Kur'an ile onların arasında amel etsin. Ama hristiyandır, hristiyan olsun mademki adalet, hüküm benimdir, kitabımla amel olsun. Bak, ayetle sabittir. Değil ki Müslüman, ona zilletini gösterir de ona göre yapsın.

وَكَيْفَ يُحْكُمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ 43-

وَكَيْفَ يُحْكُمُونَكَ Bu recm meselesinde seni hakem yapmazlar, ey Habibim. وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ Onların elinde Tevrat var, Tevrat'ta Âllâh'ın hükmü var ki zinanın haddi recmdir, celd değildir. ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ Eğer gelseler, sen hükmetsen. Yine arkayı çevirdikleri zaman yine irtidat edecekler, yine bildiklerini yaparlar. وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ Onlar, Mü'minlerden değiller. Takdir-i İlâhi'de, Mü'min halk olmamışlar ve küfür üzerine gidecekler.

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا 44- لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوُا اللَّهَ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يُحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ Biz Azimüşşân, Tevrat'ı gönderdik Mûsâ Aley-hisselam'a. فِيهَا هُدًى Tevrat'ta hidayet var, dalaletten hidayet var.

Bu Kitabullah'tır zaten tahrif edilen yerlerdir onları hükümden düşüren. **يَحْكُمُ** Tevrat'ta nur da var, ziya var, bâtilı görür. **وَنُورٌ** İsa'dan evvel gelen peygamberler, onlar Tevrat ile hüküm ederlerdi **لِلَّذِينَ هَادُوا** yahudilere de. **وَالرَّبَّانِيُّونَ** **Rabbani**; Âllâh'a mensub, Âllâh'ın halis kulları, **وَالْأَحْبَارُ** alimler, **بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ** Âllâh'ın hıfzında oldukları için, bunlar Tevrat ile amel ederlerdi tahrifinden evvel. Tahrifi ne zaman oldu? Rasûl-û Ekrem geldikten sonra başladılar. **وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ** Onlar hepsi de Tevrat'a şahid idiler, rakıb idiler Tevrat'ın ahkâmını icra etsinler.

عَلَّا تَخْشَوُا النَّاسَ Ey yahudiler! Mademki Tevrat'ın hükmü neskten evvel böyleydi. Siz insanlardan korkmayınız, **وَاحْشَوْنِ** Ben'den korkunuz. Yâni yahudilere, Âllâh böyle emretti. Rasûl-û Ekrem'in sıfatlarını gizlemesinler, Tevrat'ı tahrif etmesinler. Benden korksunlar, insanlardan korkmasınlar. İnsanlardan korktuğu ne idi? Bunların hahamları idi, para alırlardı. "Eğer biz imân edersek Kur'an'a, kıymetimiz kalmıyor, onlardan birisi oluruz. Fakat şimdi fırka reisiyiz" gibi. **وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا** Satmayınız ayetimle, tebdil etmeyiniz semen-i kalil ile. Semen-i kesir ile satsa caiz mi? Yok! Dünyanın bütün metai, semen-i kalildir. Buna mukabil, **وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ** Her kim ki Âllâh-û Teâlâ'nın inzal ettiği, göndermiş olduğu Ahkâm-ı İlâhiye ile amel etmezse imkânı olduğu halde. **فَأُولَٰئِكَ هُمُ** İşte onlar, hakiki kâfirler içindedirler, kâfirdirler. Kâfir olmasa, imân etmişse onunla amel eder.

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأَذْنَ بِالْأَذْنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ Âllâh CelleCelâlûhû emrediyor. Biz farz ettik, yazdık Tevrat'ta onlara hüküm. Onlara hüküm olduğu gibi bizde de aynı mademki bize beyan ediyor, bize de hükümdür. Nedir hüküm? فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ Bir nefsi, bir nefse mukabil öldürmek. İster zengin olsun, ister şerif olsun, ister nesebi yüksek olsun, ister aşağı olsun, İslamiyet'te milliyet yok. **"El İslam-û milletûn vahide."** Küfürde de böyle, küfür de millet-i vahidedir. Efendim bir zengin, bir fakiri öldürmüş. Zengin bir az cezâsı az olsun. Yahut şehzade birisini öldürmüş, cezâsı az olsun. Böyle olmaz! Müslümanlar, dinin nazarında hepsi birdir.

وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ نefis, nefse mukabil idam edilir. وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ Göz, göze mukabil çıkarılır. Birisi geldi, birisinin gözünü çıkardı, Ahkâm-ı İlâhiye ile onun da gözünü çıkarırlar. وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ Bu-run, buruna mukabildir. Birisi birisinin burnunu kesti, aynen Ahkâm-ı İlâhiye ile onun burnu kesecek. وَالْأَذْنَ بِالْأَذْنِ Kulak, kulağa mukabildir. Birisi birisinin kulağını kesti mi, Ahkâm-ı İlâhiye ile onun kulağı kesilecek. وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ Diş. Birisi vurdu, birisinin dişini kırdı. Onun da dişini kırıcak. وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ Diğer cariha olan azalar da kısas iledir. Hangi azaya tecavüz etmişse, o aza beradında gider. İyi ama diş kırılmış fakat diş kıranı affeder yahut para alır veriyor diyete münkalib olur. O vakit de caizdir. فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ Her kim ki sadaka olarak yaptığı cezayı bırakırsa; فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ

o, ona keffaret olur. وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ
Âllâh-û Teâlâ'nın emrettiği şeyle amel etmeyen zalimlerden olur.

Efendim burada bir şey söyleyelim. Arnavutlar hakkındadır bir kitaba rastgeldim. Şimdi Ömer İbn'ül Hattab Radiyâllâhû Anh'ın zaman-ı hilafeti idi. Hac mevsimiydi. Herkes, her taraftan hacca gelmiş bildiğiniz gibi. Kabileler, kabilelerin rüesaları. Bir reis gelmiş, kabile reisi. O kendini bilir, başka kimseyi bilmez. Ondan evvel de bir adam gelmiş orada oturmuş. Yol vermedi reise. Haram'dadır oturmuş, ona vermez. Kızdı ona, kalk demiş, bir sille vurmuş. Sille vurdu, kendisi oturdu yerine. Namaz bittikten sonra o adam, doğru Ömer Radiyâllâhû Anh'a gitmiş. Zaten orada (bev-vab) kapıcı filan yok, doğrudan huzura girer. Filan adam, bana bir sille vurdu. Emretti; "O duracak ayakta, sen de halkın içinde ona bir sille vurursun." Hüküm bu. Gittiler, hükmü tebliğ ettiler. E, bunu kabul eder mi bu! Geceleyin birkaç tane etbalarıyla beraber Medine-i Münevvere'yi terkedip kaçıyor. Kaça kaça, ta İstanbul'a gidiyor, Konstantin'i görüyor. Zaten İstanbul da istiyordu, onlardan bir ihtilaf olsun da elinde tutsun. Demiş ki onlara; "Biz size hürmet ederiz, besleriz lâkin itimadımız yok. Siz burada olursanız, arkadaşlarınız gelirler buraya. Sizi, İstanbul'un arkasına göndereceğiz" yâni bugünkü Arnavutların yerlerine. Onlar kabul etmişler, oraya gittiler. Orada mal-û servet verdiler, orada oturdular. Bugünkü Arnavut budur. Ondan sonra onların akrabaları vardı. Mektuplar yazıyorlar. "Ne yaptınız! İnsan niye, İslam dinini kabul eder mi? Geliniz de Ömer Radiyallâhû Anh, sizi kabul eder." Onlar demiş ki (Arrun aleyne avt; bu arnavut budur, Arrun aleyne avt, avt yaa, El avd-û ilel meridin) **"Arrun aleyne avt-û, ilel İslam"** "Bize ar'dır, gelemeyeceğiz." Gelmediler, küfürde kaldılar.

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنْ -46
التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

Efendim evvelki ayetlerde Mûsâ Aleyhisselam'ın şeriatı olan Tevrat'tan bahsetti, Tevrat'ın büyüklüğünden bahsetti ve Mûsâ'nın. Bu sefer de İsâ Aleyhisselam'dan bahsediyor. Ayet budur, sırayla geliyor. Mûsâ Aleyhisselam'ın bahsi geçti, İsâ Aleyhisselam'ın bahsine geliyor. Aralarında 1800 sene var. O arada birçok peygamber gelmişler, gitmişlerdir. Ve gelen peygamberler de Tevrat ile amel etmişlerdir. Müstakil olan bir kitap yok ancak Tevrat ile amel etmeyi Âllâh emrettikten sonra, Tevrat onlara da bir kitap olur.

Şimdi sıra İsâ Aleyhiselam'ındır. Buyuruyor ki; وَقَفَّيْنَا Kaffâ; arka demektir yâni **erdefnâ**; sonra gelmiş. Redif; askerden sonra geldiği için redif derlerdi. Biz tâbi yaptık Tevrat'tan sonra عَلَىٰ آثَارِهِم o giden peygamberlerin asarı, Mûsâ ve İsâ'ya kadar o asar üzerine peygamberler gönderdik. En son peygamberi de بِعِيسَى İsâ bin Meryem'le arka, etba ettik, kaffâ yaptık.

Şimdi İsâ Aleyhisselam'ın ismi geçince Meryem'i de beyan ediyor. Kur'an-ı Azimüşşân'da hiçbir hanımın ismi geçmemiş Meryem'den sonra. Bunun hikmeti de budur; Yahudiler tarafından birçok iftiraya uğradı Meryem, bir kere değil. Meryem'e, yahudilerin iftirasına işaret olmak üzere بِعِيسَى İsâ bin Meryem diyor. Yâni yahudilerin hatta zinaya kadar dedikleri, bunlara reddiye olarak da Meryem'in ismi geçiyor. Yoksa Meryem eğer ki sıddıkadır, İsâ'nın

anasıdır. Lâkin Fatıma'tüz Zehra'dan doğru değildir, Rasûl-û Ekrem'in vücudu herkesten yukarıdır. Fakat Fatıma'nın ismi geçmemiştir çünkü lüzum yok. Fakat Meryem'in terbiyesi içindir beyan ediyor. Her yerde **يَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ** diyor.

لَمَّا بَيَّنَّ İsâ Aleyhisselam musaddık idi, tasdik ediciydi **مُصَدِّقًا** elinin önünde olan **مِنَ التَّوْرَةِ** Tevrat'tan. İsâ Aleyhisselam Tevrat'ı inkâr etmiyordu, tecdit de etmiyordu. Tevrat'ı tasdik ediyordu. **وَأَتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ** Biz İsâ'ya verdik İncil'i, İncil'i de İsâ'ya gönderdik. **فِيهِ هُدًى** İncil'de vardı hidayet, dalaletten hidayet vardı. **وَنُورٌ** Nur var zulûmattan, küfür zulmetinden imân nuru vardı. **وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ** Önceki Tevrat'ı da tasdik edici idi. **وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ** Mev'iza idi, vaaz-û nasihat idi muttakiler için. Efendim Tevrat'ta yalnız ahkâm vardı, başka bir şey değil. Fakat İncil'de bir miktar ahkâm olmakla beraber mev'iza yâni hikâye, mev'izalar da mevcut idi. Onun için **وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ** diyor.

وَلِيَحْكُمَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ - 47
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

Böyle İncil'i İsâ'ya gönderdikten sonra emrettik. Dedik ki; **وَلِيَحْكُمَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ** İncil'in ehli ki İsâ Aleyhisselam ve etbalarıdır. **بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ** Âllâh'ın inzal ettiği, Âllâh'ın İncil'de inzal ettiği Evamir-i İlâhiye üzerine hüküm versinler aralarında, böyle emretti. **وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ** Bir insan dünyada Âllâh'ın inzal ettiği Ahkâm-ı İlâhiye'ye muvafık hükmetmez-

se فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ onlar fâsıktırlar, yoldan çıkmış insanlardır. Böyle beyan etti.

48- وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَيْكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

Şimdi sıra Kur'an-ı Azimüşşân'dadır الْكِتَابَ . Ey Habibim Ekmelerrusûl Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem. Biz Azimüşşân sana gönderdik kitabı. Kitap ki Kur'an'dır. Elif, lam ile oldu mu 'El-kitap' Kur'an'a işaretler. Elif, lam olmazsa başka bir kitaba da kitap denilir. وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ Kur'an'ı inzal ettik بِالْحَقِّ hak üzerine, hak ve bâtili tespit etmek üzerine gönderdik. مُصَدِّقًا Kur'an da musaddıktır, tasdik edicidir önceki kitapları, İncil-i Tevrat'ı. وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ Şahittir onlara, onların ehli üzerine. Haşirde bu ümmet, diğer ümmetlere şahit olur. Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem de Peygamberan-ı İzam'a şahit olur, hepsine. Ve Kur'an'ın da ahkâmın da tatbikine şahit olur. Bunun için مُهَيْمِنًا şahiden demektir. Ey Habibim, ehl-i kitabın arasında zaman senindir, onların arasında Âllâh'ın sana gönderdiği ahkâm ile hükmet. وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ Onların arzları arzularına tâbi olma, onların arzusu zina vak'asında celd yapmak ya para vermek, böyle şeyler teklif ederler. Zaten sebab-i vürûdü bu, geliyor o da.

Efendim, yahudilerin dolapları her zaman olmuş. Onların büyüklerinden Ka'b bin Üseyr, Abdullah bin Sûriye, Şâd bin Safvet. Bunlar yanlarında, aralarında ittifak ettiler. Dediler ki biz Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'e gideceğiz. Bu şekilde bir bozukluk yapmaya niyet ettiler. Diyeceğiz ki; "Biz yahudilerin âlimleriyiz, yahudilerin zenginleriyiz. Yahudiler bilirsın ki hepsi emrimizdedir. Eğer biz Müslüman olursak, diğer yahudiler de arkamızdan hepsi Müslüman olur. Şu halde biz Müslüman olacağız ama bazı ahkâmları bizim lehimizde hükümsüz kıl. Biz Müslüman olacağız, birtakım hükümleri yanına getireceğiz. Onları lehimizde hükmetmek şartıyla Müslüman oluruz. Bizden sonra da Müslüman olurlar. Bu duyduğunu söylediler. Fakat Cenâb-ı Hak imkân vermiyor tabi. Onların bu duyduğunu habibine bildiriyor.

فَاَحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ عَمَّا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ, onların arzusuna tâbi olma. لِكُلِّ جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ Haktan udul ederek onları arzusuna tâbi olma. جَعَلْنَا مِنْكُمْ (şir'at; asıl su yolu, çeşme gibi. Şeriate, şir'at derler. Herkes suya muhtaç çeşmeden olduğu gibi, insanlar da ona muhtaç olduğu içindir.) Hepinize, her ümmete biz Azimüşşân, Şeriate, şir'at derler. Herkes suya muhtaç çeşmeden olduğu gibi, insanlar da ona muhtaç olduğu içindir.) Âdem Aleyhisselam'dan, peygamberimize kadar olan akide ciheti birdir. Bir Vahdaniyet-i İlâhiye ve Âllâh'ın inzal ettiği ahkâma imân, bu. Fakat fûruatta bazı tebeddülât hâsıl olmuştur. Tebeddülât mesela Âdem Aleyhisselam'ın zamanında kardeşler birbiriyle evlenirdi, başka insan yoktu. Çünkü hüküm de bu, ondan sonra bu ref oldu. Niçin? Çünkü çoğaldı insanlar, başkasıyla evlenebilir. Bunun gibi bazı tebeddülât ahkâmda olur, fûruatta. Fakat esasta,

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ Biz Âllâh'a rücû ederiz. Geldik bir yerden, yine bir yere gideceğiz. Rücû; gelen yere gitmeye derler. Racia oldu, nereye gitti? Geldiği yere gitti demektir. Biz, Âllâh'ın emriyle geldik, Âllâh'ın emrine rücû ederiz. Haşırde Âllâh'ın emrine rücû ederiz. Mademki böyledir, فَيُنَبِّئُكُمُ o vakit sizi haberdar eder yâni layık olduğunuzu yapar. بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ Sizin dünyada ihtilaf ettiğiniz ve imân etmediğiniz yerlerde, Âllâh CelleCelâlûhû hük-münü icra eder. Bak فَيُنَبِّئُكُمُ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ İhtilaf ettiğiniz yerde sizi haberdar eder, yaptığınızı gösterir. Vaaddir, vaidir. Eğer ehl-i şer ise Âllâh'a rücû edersin, görürsün Cenâb-ı Hak haber verir senin yaptığından, gösterir sana! Eğer ehl-i hayr ise vaad olur. Âllâh sana nimetini ihsan eder.

وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ
عَنْ بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ
يُعْصِبَهُمْ بِبَعْضِ دُثُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ

Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, sana müracaat ettikleri zaman ister yahudi olsun, ister hristiyan olsun, ister müşrik olsun. Her kim olursa olsun, وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ Her kim olursa olsun, Âllâh-û Teâlâ'nın sana inzal ettiği ahkâm ile hükmet. Yâni sana geldiler muhakemeye bir yahudi yahut bir hristiyan yahut bir müşrik. Yahudinin kitabı var, hristiyanın kitabı var, onunla hükmetme onlara. Çünkü senin kitabın geldikten sonra onlar mensuh olur ki senden sakıt olur. İptal değil, hükümleri kalmadı. Öyleyse hüküm senindir. Kim müracaat ederse kendi, sana nazil olan Ahkâm-ı Kur'aniyye ile hükmet. Müslüman memleketinde, herhangi

memleket olursa olsun, herhangi kısımdan olursa olsun mecburdur Kur'an'a tâbi hüküm almaya, işarettir. Bu değilse çıksın Müslümanların içinden, çıksın gitsin. وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ Onların heva-û hevesine tâbi olma. O dedi; "efendim, Tevrat'ım var, Tevrat da budur." E, Tevrat'ın var, buraya niye geldin? İncil'in var buraya niye geldin? Sana müracaat eden kim olursa olsun, hangi dinden olursa olsun Kur'an'a tâbidir. Sen onunla hükmet.

Seni fitnelemek, seni fitnelendirmek yâni haktan çevirmek, arzuları odur bundan hazer et. Hazer et ey Habibim. وَأَخَذَرَهُمْ Sen, onlara elindeki Kur'an ile hükmet. فَاِنْ تَوَلَّوْا Eğer onlar arka çevirdiler, kabul etmedilerse üzülme. فَاَعْلَمَ اَنَّمَا Âllâh CelleCelâlûhû irade ediyor, O'nun adem-i kabulüyle irade ediyor ki اَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ دُذُوبِهِمْ onlara isâbet etsin, hatalarının bazılarının mukabili. Küfrün cezâsı çok büyüktür, ebedidir, dünyada yerleşmiyor. Onun için küfrün cezâsı tam olarak dünyada verilmiyor. Fakat بِبَعْضِ bazı şey yâni orada ateş varsa burda duman olur. Âllâh-û Teâlâ'yı mademki kabul etmiyor, aramıyor, inkâr ediyor. Dünyada da Âllâh, ona cezâ verir ama bazı cezâdır, tam cezâ değildir. وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ Onların çoğu fık-u fücur içindedirler.

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ-50

اَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ Onlar, bunu yapmakla yâni seni çevirmekle onların bazı davalarda lehine davayı halletmeyi istedikle-

rinden dolayı, cahiliyet zamanının hükmünü mü talep ediyorlar? Yâni neyle? Müdahene, rüşvet suretiyle vardı yalnız cahiliyette ya. Onlar, onu mu talep ediyorlar Rasûl-û Ekrem'den? وَمَنْ أَحْسَنُ مِنْ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ Kimdir ki hüküm itibariyle Âllâh'tan daha ziyâde hüküm yapsın, olsun ki Kur'an-ı Azimüşşân olmaksızın yer. İmân edenler için, Âllâh'ın hükmünden daha ahkâm bir hüküm yoktur. Değil ki Avrupa'nın bütün dünyanın kanunlarını toplatsalar, ya netice Kur'an-ı Azimüşşân'dan alınmadır ve yahut hiçbir kıymeti yok Kur'an'a nazaran. Ve zaten çoğu da Kur'an'dan alınmadır. Yâni zannetmeyelim Avrupa'yla Amerika bilmem böyle kendi meydana çıkmıştır. Kur'an-ı Azimüşşân hüküm olduğu zaman, ne Amerika'sı vardı ne Afrika'sı vardı ne Rusya'sı vardı, hepsi dağınık bir halde. Kur'an huzura geldi mi, yavaş yavaş oradan buradan ahkâm alıyorlar. Bugün herhangi makul olan bir devletin adalet kanunları, erbab tarlasında tahtit edilirse, Kur'an'dan alındığı anlaşılıyor. Katili katlediniz, hırsız men ediniz, elini kesiniz, hırsıza meydan vermeyiniz, rüşvet almayınız, iyilik yapınız. Kur'an'ın icabatıdır. Bunlar eğer onu almışsa yine Kur'an'dan almış.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

Ey Mü'minler kendine geliniz, imânınızın kıymetini biliniz, İmânınızın icabatıdır, yahudilerle hıristiyanlara sıkı fıkı bir ahbap olmak, yapmayınız bunları. Bak şimdi ticaret memnu değildir. Ticaret de yaparsın,

görüşürsün, konuşursun fakat kalbi bir muhabbet yok. Bir Ermeni'ye kalbi muhabbet doğru değil, bir yahudiye de kalbi muhabbet doğru değildir. Bir necistir onlar, işini görünceye kadar işi de görür. Helâya gidinceye kadar gider, gelir. Bu kadar.

بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ Onlar birbirine dost-u muhibdirler. Yahudi hristiyan, hristiyan yahudiye dost-u muhibdirler. Çünkü ikisi de senin dininin hilafında ittifakları vardır. Onlar birbirlerine dost olurlar, size dost olmazlar. Bundan anlaşılır ki **"el-küfru mille-tin vahide."** Küfür, millet-i vahidedir. İsim ne değişirse değişsin, İslamiyet'e karşı bir millet-i vahidedir. وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ Sizlerden eğer birisi, yahudi ve hristiyanlarla fazla bir muhabbet bağlarsa فَإِنَّهُ مِنْهُمْ tabi o, onlardan olur. İnsan kimi isterse, onunla kıyamette beraber olur. Hangi kavmi isterse, o kavmin adetlerinden olur. E, burada oturmuşken Avrupa'da filan kavme muhabbeti var, o onlardan olmuş şimdiden. إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ Âllâh CelleCelâlûhû, nefsine zulmeden böyle insanları hidayete getirmez.

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُضْبِحُوا عَلَى مَا أَسْرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ 52

Efendim bu ayetin sebab-i nüzulü bu idi. Abdullah bin Es-Samed Radıyâllâhû Anha, Âshab-ı Kiram'dan, büyüklerdendi. Bir de yahudilerin başı Abdullah bin Übeyy İbn'î Selül, o da yahudilerin maridlerindendi. Daha imândan evvel bu zatlar görüşüyorlardı, ahablık var. İmândan sonra bir gün toplandılar bir yerde. Abdullah bin Es-Samed diyor ki Übeyy'e; "Benim vaktiyle yahudilerden çok dostlarım vardı, işler yapardım fakat imân ettikten sonra Âllâh

bilir ki Âllâh ve Rasûlullah'tan başka hiç kimseyi sevmem, onlarla hiçbir kat'î alakam yok." Buna karşı Übeyy de dedi; "Benim yahudilerden çok ahbablığım var fakat ben kendimi düşünüyorum. Ya muvaffak olmazsa Muhammed, ya onlar galebe ederlerse ne olur? O yüzden ben mecburum onlarla muhabbet yapmaya." Böyle aralarında vuruşurken, sebep-i nüzulü ayet oldu bu.

Buyuruyor ki; **فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ** ey Habibim görüyor-sun bazı insanları ki Abdullah bin Übeyy'dir. Kalplerinde maraz var, şek var, nifak var. **يُسَارِعُونَ فِيهِمْ** Sür'at ediyorlar yahudilerin muhabbeti içinde dost olarak yahudilere, hıristiyanlara. **يَقُولُونَ** Diyorlar ki; **دَائِرَةٌ نَخَسَى** Biz korkuyoruz ki bize isabet etsin **أَنْ تُصِيبَنَا** bir dare, bir dehr zamanın dehri, bugün öyledir fakat yarın böyle-de yalan, böyle diyorlar. Halik-i Kâinat emrediyor Habibine; **فَعَسَى** Yakındır ki Cenâb-ı Hak, sana futuhatı ihsan eder. **أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ** Ya Feth-i Mekke edilir size yahut bir yer futuhatı. Yahut Nezd-i İlâhi'de senin muvaffakiyetin için birçok ihzaratları yapar Âllâh. **فَيُصْبِحُوا عَلَى مَا** Bu münafıklar o vakit sabahlarlar, **كَانُوا فِي أَنْفُسِهِمْ** kendi nefsinde gizlemiş oldukları şekten, tereddütten **نَادِمِينَ** pişman olurlar. Ama ne fayda pişmanlık! Küfür üzerine giderler.

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهْلَاءَ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَاصْبَحُوا خَاسِرِينَ

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا O arada Mü'minler de münafıkların bu halini görünce, anlayınca onlar da diyorlardı; **أَهْلَاءَ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ** "Bunlar mı idi ki kasem ederlerdi cehd ile **جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ** **إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ** şiddet ile ki "biz Mü'miniz" diyorlardı. Şimdi böyle hiçbir şey olma-

dan "Âllâh bilir," biz bunu diyorduk. Bumu yemin içiyorduda, "İslamiyet'in en samimisiyim" diyordu. Bunlar mıdır? حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ Âllâh CelleCelâlûhû emrediyor. Münafıkların nifakla beraber yapmış olduğu amal-i salih, hepsine bâtalet embedhal oluyor. Hiçbir sevabı yok çünkü sevap, imâna mürekkeptir. İmân olmadıktan sonra sevap olmaz. فَاصْبَحُوا خَاسِرِينَ Dünyada ve ahirette hasaret sahibi oldular.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ
يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

Bak o muhabbet, irtidata sebep olur. Bir insan, birisiyle çok oturup kalktı mı nihayet onun esasını alıyor. Efendim benim imânım kuvvetlidir, bende hiç olur mu? Bu şeytanın telkinatıdır. İnsan birisiyle çok oturup kalktı mı yavaş yavaş onu alır. Hem tâb'en de böyledir. Bak mesela Mevlâna bunu bir misalle bildiriyor, diyor ki; "Bir taşın üzerine oturdun, soğuk bir taş. İçinde pantolon var, don var, filan var. Hâlbuki yavaş yavaş o taşın tabiatı olan soğukluk, senin içinde yer eder ve senin içindeki harareti de çekiyor. İşte o da bu halde nihayet hasta olur. İşte fena arkadaşlar da böyledir. Bir kâfire, bir münafığa fazla muhabbet bağladı mı yalnız işini görmek değil, işini görmek elden gelip gider. Fakat beraber oturup da samimi bir sohbet yaptı mı, işte taş soğukluğunu verir, onun hararetini alır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ Ey imân edenler, kim ki dininden rücû ederse (tabi bu muhabbet dinde irtidata se-

bep olur.) irtidat yaptın mı, فَسَوْفَ Âllâh CelleCelâlûhû'ye karşı hiçbir ziyanı olmaz. Dünyanın hepsi kâfir olsa, Azamet-i İlâhiye'den bir zarar noksan olmaz. Dünyanın hepsi halis Mü'min Ebu Bekir Sıddık gibi etka-i ümmetten de olsa, Azamet-i İlâhiye'den bir şey fazla olmaz. İnsan ne yaparsa kendine yapar. Ey Habibim, bunlar irtidat ederlerse üzülmeye. يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ Ondan sonra Âllâh getirir bir kavmi, mürtedlerin yerine. وَيُحِبُّونَهُ Âllâh onları sever, onlar da Âllâh'ı severler. اِذْذَلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ Mü'mine karşı huzu, huşu ile olur. اِعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ Kâfire karşı da şiddetli olur.

Efendim bir misal mesela 500-550 sene evvel, İstanbul ve Anadolu hepsi Rumların elindeydi malûm ya. Fakat o tarihte de Endülüs, (bugünkü Portekiz, İspanya) İslam Devleti idi, Arap idi, ilim malûmat da çok fazla idi orada. Bak 500-550 sene sonra, orası çevrildi küfre girdi, burası imân ile oldu. Orayı aldı Âllâh, bunu yaptı. Burayı kapatırsa başka yeri açar. Kıyamete kadar bu din bakidir. Ama bakidir, nerede tayin etmedi Âllâh, yeryüzünde. Ben, "Kur'an-ı Azimüşşan'ın hafızıyım" diyor fakat filan memlekette demiyor, istediği yerde. Bunlar imân etmezse, bir kavmi getirir ki Âllâh onları sever, onlar da Âllâh'ı severler. Mü'minlere karşı gayet mütevâzi, küfre karşı da gayet şiddetli olur. يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ Âllâh yolunda cihada başlarlar onlar, hiçbir münafığın levminden de düşünmezler. ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ. Bu imân, hidayet Âllâh'ın fazl-û Kerem'idir, istediğine ihsan eder. İsterse bugün de bu zamanki münafıkların hepsini de Mü'min yapar. Lâkin Fazl-û İlâhi'dir istediğine verir. İstidat, **"üsteidde üstûmûdde."** İstidatı peyda et ki istimdat hazır olur. Müstait ol-

duktan sonra istimdat hâsıl olur, tevbe hazır olur. İstidat sahibi ol Âllâh'a karşı, istimdat geliyor Âllâh'tan. Şimdi Lütf-ü İlâhi, her zamanda mahlûkatın üzerine geliyor. Fakat mahlûkat derecesine göre istifade eder. Yağmur geliyor güzel, bağlarda çiçekler, güzel şeyler hâsıl olur, dağlarda da dikenler hâsıl olur. Aynı yağmurdur, yağmurda bir kusur yok, yerin istidatındadır kusur. Bu din-i imân Kur'an, Âllâh-û Teâlâ'nın büyük bir merhametidir gelmiş. Fakat müstait olan istifade ediyor, müstait olmayan nasıl istifade edecek? وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ Âllâh-û Teâlâ, Vasi-û Âlimdir.

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ

Biliniz ki ey Müslümanlar sizin hakiki dostunuz, hakiki sevdiğiniz Âllâh-û Rasûlullah'tır. **"Âllâh-û veliyûl-lezine âmenû"** Âllâh'tır, Mü'minin dostu. Dostluğun icabatı Âllâh'a karşı, Âllâh'ın emrine itâattir. Âllâh ve Rasûlü ki velinizdir, imân edenler de velinizdir. Mü'minler birbirinin arkadaşı, sahibi, velisidir. Âllâh-û Rasûlullah da Mü'minin velisidir, sahibidir. Ama Mü'mini de terkib-û taltif ediyor burada. الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ Namazını hakkıyla ikame eden, الزَّكَاةَ وَيُؤْتُونَ zekâtını veren, وَهُمْ رَاكِعُونَ Âllâh'ın emrine karşı huşu da bulunanlar. Bir Mü'min ki namazını ikame ediyor, zekâtını veriyor, Âllâh'a karşı da daima haşi-û hazır bulunuyor da istiyor. İşte o Mü'min de diğer Mü'minlerin velisidir.

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ 56-

وَالَّذِينَ آمَنُوا وََمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ Her kim ki Âllâh'ı ve Rasûlünü, böyle imân edenleri, onları tevelli eder de kendine veli bilirse, o Âllâh'ın cemâatidir. فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْعَالِبُونَ Hizb; cemaat demektir. Bu Hizb-ı İlâhi'dir. Âllâh'ın hizbı da her şeye galiptir. Âllâh, kendi cemâatine elbette yardım eder. Ya peki niçin yardım etmiyor bize? Bir istidatımız yok, yaptığımız yok. Bak, **"intensûrullahe yensûrukûm"** bağlıyor Cenâb-ı Hak. **"intensûrullahe yensûrukûm"** Ey Müslümanlar, eğer siz Âllâh'ın dinine yardımınız olursa **"yensûrukûm"** Âllâh da size yardım eder. Bunun mefhum-u muhalifi **"illem tensûrullahe lem yensûrukûm"** Eğer sizin kalbinize gelmezse, Âllâh'ın dinine yardımınız olmazsa elbette Âllâh da yapmaz böyle.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ

Yine aynı mevzuyu teyid ediyor. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Mü'minler, اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دİNİNİZİ İTTİHAZ EDİYORLAR. هُزُوءًا Oyun, huzvane ederler. Bak ezan okunduğu zaman, müşrikler ısıklık yapıyor. Namazda da var. Şimdi de her zaman da var, namaz kıldığı zaman namazı kılanları istihza ederler. Böylelere dost olmayın. Namaz nedir diyen, namazı bilmiyorum diyen, İslâmiyet'i istihza edenleri dost ittihaz etmeyiniz. مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ Eğer ki ehl-i kitap da olsa zaten evvel yahudi, hristiyan, کُفَّارَ أَوْلِيَاءَ küffarları, müşrikleri. Müşrikleri, yahudileri, hristiyanları dost ittihaz etmeyin gün-

kü ibadetinizle eğleniyorlar. Şimdi eğer ki yüksek oluyor, memur oluyor, bilmem ne olur, şu mütehassis oluyor. Fakat konuştu mu, içinde başlıyor İslâmiyet'i yavaş yavaş istihza etmeye. E, bununla dost olmaya ne lüzum var? Efendim turist olur, ne olursa olsun. **وَاتَّقُوا اللَّهَ** Âllâh'tan korkunuz, Âllâh'ın düşmanlarıyla dost olmayınız **وَاتَّقُوا اللَّهَ** **إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ**. Eğer imânınız hakiki ise imânınız sadık ise Âllâh'tan korkunuz, Âllâh'ın dostlarına düşman olmayınız. Yoksa Âllâh'ın düşmanlarına, dost olmayınız.

Mevlâna böyle diyor buna; **"Hüda dosttira ger bidur rendipust, nehâ hec üden düşmaney dostti dost."** Hüda dosttira; Âllâh'a dost olan yâni Mü'min-i Kâmil olan, **ger bidur rendipust**; eğer derisi soysalar, bir hakiki Müslüman'ın derisini soysalar, **nehâ hec çüden düşmaney dostti dost**; dostun düşmanına dost olmaz. Âllâh ki dosttur, O'nun düşmanı olanlara dost olmaz. Derisini soysalar, dost olmaz ona.

Şimdi Zaman-ı Saadetdeydi, Âshab-ı Kiram'dan iki tanesini esir aldılar. Biri Habib'tir yani berikinin ismi de var onu tefsir vermiyor. Esir oldular, götürdüler Mekke'ye, öldürecekler. Bunları götürdüler, ebu cehil oturmuş etrafları onlara diyor ki Habib'e; "Sen bilirsin ki seni öldüreceğiz, kurtuluş yok fakat ister misin, bugün Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem senin vaziyetinde bize esir olsaydı da sen halas olaydın." "Yok, Vâllâhû'l Azim" diyor. "Benim bütün parçalarımı, parça parça etseniz de Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'e ufak bir zahmet istemiyorum, beni ne yaparsanız yapın." Rasûl-û Ekrem, gaybden haber veriyor, "Seyyid-û Şüheda" diyor.

“Hüda dosttira ger bidur rendipust” Âllâh’ın dostunun derisini soysalar,

“nehâ hec çüden düşmaney dostti dost” dostun düşmanı-na, dost olmaz. Birkaç kuruş menfaat için para için gider, Âllâh’ın düşmanına temellük yaptı. Bir Müslüman’a bu yakışır mı? “E, ne yapalım efendim muhtacım?” Diyor;

“muhale esdiçon dost idaret dira, kider desti düşmen buzaret dira” Âllâh’a suizan etme, Rezzak-ı Âlem’dir, bugüne kadar verdiği gibi muhaldır ki sen sağlam bir şekilde Âllâh’a teveccüh etsen de seni aç bıraksın. Mevlâna buyuruyor.

وَإِذَا نَادَيْتُمُ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوءًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

وَإِذَا نَادَيْتُمُ إِلَى الصَّلَاةِ Ne zamanki (onların, münafıkların halini beyan ediyor) namaza nida oldu yâni ezan okundu. اتَّخَذُوهَا هُزُوءًا “Ne ezanı!” “huzuv la’ib” ilginlik yapıyorlar. Efendim bida-yetinde Bilal-i Habeşî’yi Rasûl-ü Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem müezzin yapmıştı. Habeşistan’dan geldiği için dili tamamıyla Arapça’ya, (Mekke’de fasih Araplar vardı) fasahati noksan idi Arapça’ya. Habeş dili tesiri var mesela **“heyyâalessalah”** diyordu. **“ha”yı “he”** diyordu. Sonra **“heyyâalelfelâh”** gibi kelimeler böyle var. O, Habeş’ten geliyor. Rasûl-ü Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem doğrudan doğruya müezzin yaptı. Geldiler Rasûl-ü Ekrem’e nispet, ezanla zaten alay yapıyorlardı. Rasûl-ü Ekrem dedi ki; “Onun kelimeleri, Nezd-i İlâhi de af oldu.” Yâni onlar böyle alay yapıyorlardı, namaza çağrıldığı zaman ki ezandır. İttihaz ederler o

çağırmaı, istihza. ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ Çünkü taakkulleri yok, böyle itiraz edenler.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقِمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا -59
وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ

Bizim onlara karşı olan cevabımız قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ Ey ehl-i kitap (ki yahudi ile hristiyandır. Müşrik Mekke’de olur, yahudi ve hristiyan ayrıdır, Şam’da ve Medine’de olur.) Sizin bize karşı bu adavetiniz nedir? Biz de aynı memlekette yetiştik. Siz burada yiyip içiyorsunuz, biz de buradayız. Bir memleketin ahalişi, beraber, alışverişimiz yiyeceğimiz içeceğimiz bir yerde. Sizin bize karşı olan bu düşmanlık nereden geliyor? Biz de şimdi Müslüman olmak itibariyle içimizde olan Müslüman olmayanlara diyoruz ki; “Biz hepimiz bir memleketteyiz, bir yiyoruz, bir içiyoruz, görüşüyoruz, görüyoruz, bir yere dönmeye geldik, sizden bir noksanımız yoktur, bize nedir bu düşmanlığınız? Bir de böyle söylediler çünkü ayet böyledir. Neden bu düşmanlığı yapıyorlar? Dininden gelir, imândan başka bir şey var mıdır? Demek ki Âllâh’a düşman olduğu için, Âllâh’ın dostunu sevmiyor.

Siz, bize tângim, itiraz, istihza ediyorsunuz, bunun sebebi nedir? قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ Biz, Âllâh’a imân ettik onun için. **“temkimûne, ta’yibûne, timtûrune”** Siz, bizi ta’yib ediyorsunuz, geri diyorsunuz, geriler diyorsunuz, ahmaklar filan. Bu neden böyle? قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ Âllâh’a imân ettiğimizden dolaydır, başka bir şey yok. وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا Bize nazil olan Kur’an-ı Azimüşşân’a imân ettiğimizden dolaydır. وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ Evvel-

de nazil olan kitaplara da imân ettiğimizden dolayıdır. وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ de nazil olan kitaplara da imân ettiğimizden dolayıdır. وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ Siz ekseriniz fık-u fücür ilesiniz. Azı olan Abdullah bin Es-Selam gibi, içinizden çıkmıştır.

Demek ki sizin düşmanlığınız, adavetiniz bizim şahsımıza değildir, bizim imân vasfımızdır. Âllâh'a imân ettik, kitaplara imân ettik. Siz, ondan dolayı bize düşmansınız. Emrediyor bunlara böyle söyle. Biz de aynı zaten Kur'an kıyamete kadar bakidir. Bugün iki Müslüman, birisi Mü'min köye yakın, birisi değil. Giderse bir yere elbette daha makbul olur. Öbürüsü yerde kalıyor, ayakaltında kalıyor. Demek ki onun kısmeti de o köyün adamıdır. Bunu yapmasa iyi olur.

قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ 60-

Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, onların bu Müslümanlara olan izdirarı dolayısıyla söyle. Mesûbet; sevab-û cezâ itibariyle bundan daha şerli bir haliniz var, مَنْ عِنْدَ اللَّهِ Nezd-i İlâhi'de. مَنْ عِنْدَ اللَّهِ Bir adamı ki Âllâh lanet etmiş, rahmetinden uzaklaştırmış, ona gadap etmiş, وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ onlardan maymunlar, hınzırlar yapmış. Şeytana, Tağuta, saneme, puta ibadet etmiş, işte kabahat budur. أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا Onların mekânı, mesneti daha şer ve daha ziyâde yeri sedr etmiştir. (Şimdi efendim onların ta'yib ettiği Müs-

lûmanlardan, (burada kayıt kesilmiş)) ebedi olan azaba giriftar ettiniz sizin afakınızda budur, bizde bunun için sizi sevmiyoruz.

وَإِذَا جَاؤُكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ 61-
أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ

Onların halini beyan ediyor Âllâh, Habibine. Münafıkların halini zaten Rasûl-û Ekrem biliyordu hepsini lâkin ümmete bilmek içindir. **وَإِذَا جَاؤُكُمْ قَالُوا آمَنَّا** Size geldiği zaman huzurunuzda,sahte olarak bir imân zuhur ediyor. "Efendim ben imân ettim" diyor. **وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ** Hâlbuki kâfir olarak dâhil oldu, imânı yoktur yalan söyler. **وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ** Kâfir olarak da çıktı. Huzuruna geliyor, sahte olarak "ben Müslümanım" diyor hâlbuki yalan söylüyor, kâfir olarak geliyor, kâfir olarak da çıkıyor. **وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ** Âllâh CelleCelâlûhû âlimdir, onların gizli yaptığı nifâkı bilir ve onların cezâsını verir.

Efendim, Kur'an-ı Azimüşşân kıyamete kadar bakidir. Çok insanlar var zamanımızda da görürsün. Efendim "ben Müslümanım" hatta birisi hikâye de söyler Müslüman olduğuna işaret ederek. Hâlbuki kâfir olarak geliyor, kâfir olarak çıkar. Bu kıyamete kadar devam eder. Mevlâna diyor;" **rekrekes in abûşerin abûşur, derhâla ed miraved taned kusur**" Damar damardır bu ehl-i imân, ehl-i küfür, münafık. Üç tane damardır. Nasıl ki toprakların damarları var, insanlarda da böyle damar damardır. Kıyamete kadar bu devam edecek.

Kıyamete kadar Mü'minler olacak. Bir zaman olmaz ki Mü'minler olmasın. Sûizan etmeyelim. Âllâh CelleCelâlûhû, Habibinin üm-

metini bırakmaz böyle badu heva. Fakat kendini göstermiyorlar çünkü bizde istidat yok. Bize gelse de inkâr edeceğiz, inkâr ettiği için, biliyorlar bizi, bizden uzaklaşıyorlar. Münafık daima olacak, kafirde olacak.

وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّخْتِ 62-
لِبَيْسٍ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ Ey Habibim, biliyorsun çokları bu yahudilerin başta Abdullah bin Übeyy. Sür'atle günaha, وَالْعُدْوَانِ düşmanlığa girerler. Müslümanlara yalan söylemek, düşmanlık yapmaya, وَأَكْلِهِمُ السُّخْتِ haram yemeye sür'atle yürüyorlar. لِبَيْسٍ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ Ne fenadır yaptıkları bu hal onlara. Onların büyükleri, ruhbanları sür'atle yalana, düşmanlığa, haram yemeye, aldatmaya sür'atle hareket ederler.

لَوْلَا يَنْهَيْهِمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَخْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّخْتِ 63-
لِبَيْسٍ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

Sonra beyan ediyor bu ayet eğer ki küfür hakkındadır fakat küfür hakkında nazil olan ayetler, Mü'minin asilerine de etek atıyor. Bak ne şekilde? لَوْلَا يَنْهَيْهِمُ الرَّبَّانِيُّونَ Niçin onların Âllâh'a (onların Rabbani dediği) yakın olan adamları, وَالْأَخْبَارُ onların papazları, وَأَكْلِهِمُ السُّخْتِ yalandan onları niçin men etmiyorlar? لِبَيْسٍ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ Haramdan yürümeyi niye men etmiyorlar? Yâni onların papazları, onların büyükleri, okuyanları, onların aleyhindedir ayet. Mademki ben papazım diyor, Tevrat'ı okumuşum, İncil'i okumuşum

diyor. Niçin bunları, bu ahlâklardan ki Tevrat-û İncil, hepsi de men ediyor bunu, niçin halkı men etmiyorlar bundan? Ne fena bir şey. Bu küfre karşı.

Bugün de Müslümanlara karşı da etek atıyor. Sizin içinizde birçok hocalarınız vardır. Hepsi değildir tabi, hocaların iyileri vardır, ortası da vardır, bozuğu da vardır. Nitekim bu son zamanda hatta 1. Meclis'te 200 tane hoca vardı. Kanunu yapan onlar hatta Kanun-u Medeniye yapan hocalardır. 25 tane hocanın ismi eski kanunların üzerine böyle sıralanmıştır. Hepsi de dersiam, İstanbul hocaları, mebus olmuşlar zamanla. İşte onlara karşı diyor ki; "Ey hocaefendi! eğer sen hocasın, imânın varsa niçin halkı men etmiyorsun, bu haram yemeye, esbabı bozmaya.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ Yahudiler diyorlardı, Âllâh'a iftira. Bir sene kaht geçmiştir de "Âllâh, elini bağlamıştır da bize bir iyilik yapmıyor." Hem Âllâh'a iftira ediyor, mücessem tanıyor. Hem de eli bağlıdır, diyor. Niçin? Ona yağmur gelmemiş, hasılâtı bahçeleri iyi olmamış. غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ Âllâh CelleCelâlûhû, Habibine onların halini bildiriyor. Ğaribet; elleri bağlı olsun onların, sakat olsunlar. وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا Lanet sahibi oldular, Rahmet-i İlâhiye'den uzak oldular bu sözlerden dolayı. Evvela Âllâh'a bir vücut isnad etmek,

sonra da eli bağlı olmak, [ۛ]بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ Der ki Âllâh'ın hâşâ, bunlar Müteşâbihat-ı Kur'aniyyedir. "lâ manâ limâ â'tâyte velâ mutiye limâ menâte" Âllâh'ın verdiği kimse mani olamaz, Âllâh vermezse de kimse alamaz. Âllâh fâil-i mutlakdır, istediğini yapar. [ۛ]بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ Onların günah olarak üzerine söyledik, eli açıktır herkese, [ۛ]يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ istediği yere infak eder, istediği kimseye verir. [ۛ]وَلَيَزِيدَنَّ Muhakkak Âllâh ziyadeleştirir. [ۛ]كَثِيرًا مِنْهُمْ Birçok kâfirler! [ۛ]مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا yâni Rabbinden nazil olan bu Kur'an-ı Azimüşşân, birçoklarının küfrünü ziyâdeleştiriyor.

Efendim yağmur güzeldir, ağaca gelir. Ağacın yaş dallarını yetiştiriyor, kurularını bırakıyor, hiçbir fayda görmüyor. Ve hakeza yerine göredir, istidat olduğuna göredir. Kur'an-ı Azimüşşân hem hâdidir hem mudildir. İmân edenleri hidayete getirir, etmeyenleri dalâlete götürür. Rasûl-û Ekrem de hâdi ve mudildir. Hatta Âllâh da hâdi ve mudildir. Hidayet de onun Kur'an da onun.

İşte diyor ki [ۛ]وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ birçok kâfirleri ziyâdeleştiriyor, [ۛ]مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ Rabbinden sana nazil olana kafirin ziyadeleştiriyor [ۛ]طُغْيَانًا وَكُفْرًا tuğyan-ı küfrü. Onun tuğyan-ı küfrü ziyadeleştiriyor. Yağmur geliyor, küfrolduğu yerin tükenmesi lâzımken çoğalıyor.

[ۛ]وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ Yahudiyle hristiyanların arasına ve onların kabilelerine bir adavet ilkâ ettik. [ۛ]إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ Kıyamete kadar bu iki millet, içinden birbirine daima düşman, daima muharip olurlar. [ۛ]كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ Ne zamanki bunlar hazır oldular, (isad; ateşi yakmak) Narı, ateşin harp narını yakmak istediler mi size, [ۛ]أَطْفَأَهَا اللَّهُ Cenâb-ı Hak onların o arzularını iptal

eder, o ateşini söndürür. وَيَسْعُونَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا Yeryüzünde fesatları devamlı olur. وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ Âllâh CelleCelâlûhû, müfsid olanları sevmez. İşte bu yahudiler müfsid olan insanlardır. Mevzu mevzudur.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَدْخَلْنَاهُمْ -65
جَنَّاتِ النَّعِيمِ

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا Eğer ehl-i kitap yâni yahudi, hıristiyanlar. Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivessellem, eğer bunlar böyle inat etmeselerdi, imân etselerdi Rasûl-û Ekrem'e ve Kur'an'a, وَاتَّقَوْا küfürden ittika etselerdi. لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ Biz Azimüşşân, onların seyyiatı, günahlarını, hepsini affederdik. وَلَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ Nimetle dolu olan Cennetlere girdirirdik. Bu da insandır, bu da mahlûktur fakat küfründen dolayı, küfrü de kendi ihtiyariyle iftihar ettiğinden dolayı, cehennem yolunu tutmuş oraya gidiyorlar. Eğer onlar imân etselerdi ve takva üzerine bulunsalardı elbette Cennet'e girerlerdi.

وَلَوْ أَنَّهُمْ آقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكْلُوا -66
مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ
مَا يَعْمَلُونَ

وَلَوْ أَنَّهُمْ آقَامُوا التَّوْرَةَ Eğer onlar Tevrat'ın ahkâmını da ikame etselerdi. Ki Tevrat'ta Rasûl-û Ekrem'in ahvali var, fitratı var ve O'na tâbi olun diye emir var. وَالْإِنْجِيلَ Ve İncil'e de tabi olsa, ikame etselerdi, aynı İncil'de de var böyle. وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ Onlara nazil olan eski kitaplara imân etselerdi. مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكْلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ

تَحْتَ أَرْجُلِهِمْ وَيَمِنْ تَحْتَ أَرْجُلِهِمْ Yiyceklerdi yukarıda bereketler, yağmurlar, nebatlar hâsıl olurdu. Onların arzu ettiği, "Âllâh'ın eli bağlıdır" dediği, yağmurun gelmemesi ve hâsılâtın olmamasından dolayıcıdır. Eğer onlar imân etselerdi, Âllâh'a taat-û ibadet etselerdi. Âllâh, lütf-û keremiyle onlara yukarıdan nimetler, bereketler, kanaatler verirdi. Aşağısında da onlara ihsan ederdi yine nebatat. مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ Onlardan az bir muktasid (orta da yâni küfre varmayan) Abdullah bin Es-Selam ve etbaları gibi var. Lâkin وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ çoğu bunlardan, سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ çoğu fena amellerdedir, çoğu imân etmiyor. Azı olan imân etmişlerdir.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ 67-

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'e, Cenâb-ı Hak'tan bir talimattır. Ey Habibim Ekmelerrasûl, بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ Rabbinden sana nazil olan Ahkâm-ı İlâhiye'yi halka tebliğ et. Âllâh-û Teâlâ'nın sana inzal ettiği Kur'an-ı Azimüşşân'ın ahkâmını, halka tebliğ et. Ama ne yapalım dinlemiyorlar? Bu sana ait değil. وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ Eğer sen bunu yapmazsan, sen Âllâh-û Teâlâ'nın risaletini yapmamış olursun yâni vazifeyi yapmamış olursun.

Yani özürdür, hocaefendi diyor; "Ben efendim nasıl gideyim cemaate söyleyeyim, kimse beni dinlemez ki?" Senin vazifen dinlemek, dinlememek değil. İster dinlesin ister dinlemesin, sen git de söyle. Kusur oradadır. Bak efendim, inkılabın başında ۵۰۰ tane dersiam vardı İstanbul'da, hariçte de vardı o başka. Hepsi der-

siam, hoca. Hükümet bunlara müsaade etti, dersiamlık maaşını seyr-u hayat vasi edecek kadar var. İkinci müsaade de ders yapmayın ama Allaha ibadet için istediği camiye girebilirler. Bu... kişinin, bir kişisi ancak durdu da camilere devam etti. Öbürlerin hepsi avukat oldular, hâkimdir, mahkemeye girdi, camilerin yüzünü görmediler. E peki, hüccet de bu; "efendim kimse gelmiyor." Sana ne lâzım, gelsin gelmesin, sen git vazifeni yap gel. Âllâh, Habibine öyle diyor. **"belliğmâ ûnzile ileyke"**

اللَّهُ يَعْصُمُكَ مِنَ النَّاسِ Âllâh CelleCelâlûhû, seni insanlardan muhafaza eder. Yâni imân etmemişler de fena edecekler zannetme. Bu ayete kadar, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'î hiçbir zaman bırakmazlardı Âşhab-ı Kiram. Daima etrafında bir muhafaza ederlerdi hatta gece yattıkları zaman da. Ayet geldiği zaman, dedi; "Artık beni hıfz etmeyin." Âllâh emrediyor, beni hıfz edecek hiçbir şey, bekçi filan istemem. Ve hatta harblerde de en ziyâde düşmana yakın olan safa girerdi.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ Muhakkak Âllâh, kâfir kavimleri hidayete erdirmez. (Diyanet işleri))

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ 68- وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم مَّا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

Efendim ayet-i kerimenin sebep-i nüzulü, yahudiler diyorlardı; "Dinimiz en büyük dindir, kitabımız Tevrat büyüktür, Mûsâ büyüktür." böyle şeyler söylerdi. Ona karşın hristiyanlar da İncil'in

büyüklüğünü, kendilerinin yüksekliğini söylerlerdi. Hele Mekke müşrikleri kimseye meydan vermezlerdi, "biz de İbrahim Aleyhis-selam'a" yetişiyoruz. Böyle birbirlerine söylerlerdi. Ayet-i kerimenin sebep-i nüzulü bu. Ayet nazil oldu. Ne yahudinin kıymeti var, ne hristiyanın kıymeti var, ne de müşrikin kıymeti var. Ne vakit kıymeti olur? Âllâh'a imân ederse, kitabına imân ederse. Yahudi, Tevrat'a imân etmezse ne yahudiliği kalır? Hristiyan, İncil'e imân etmezse ne iyiliği kalır? Müslüman tam bir iman ile yapmaz, mü-nafikâne yaparsa ne kıymeti kalır? Nimet-i kıymet ne vakit olur? Can-ı dilden imân etmek. Bunlara imân ettiği zaman, elbette Tevrat-û İncil'de Rasûl-û Ekrem'e imân etmesini, Âllâh-û Teâlâ onlara tayin ediyor. O halde Rasûl-û Ekrem'e de imân etmeleri lâzım gelir. Öyleyse yalandır. Bunların yaptığığın hepsi doğru değildir.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ Ey ehl-i kitap ki yahudi ile hristiyanlardır. İtimat edecek kıymetli olan bir şey üzerine değilsiniz. Kendinize kıymet veriyorsunuz, "benim yolum budur." O doğru değildir, hiçbirinizin ki yolu doğru değil. حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ Tevrat-û İncil'i ikame etmeyince ,sizin hiçbir kıymetiniz olmaz .Yâni size emir olunmuştur ,Tevrat-û İncil'in emrine itâat ediniz ve onun nehyinden vazgeçiniz .Hâlbuki Tevrat-û İncil, size emrediyor ki" ;Ahirzaman peygamberi gelir ,şekli budur ,ahvali budur ,gazaları budur .Buna imân ediniz ".O'na imân etmedikten sonra ,onu tahrif ettikten sonra Tevrat'a bir imânınız yok, İncil'e de bir imânınız yok. Münafık da mademki münafığın imânı yok, zâhiren söylese bir kıymeti yok.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ Bir şey üzerine değilsiniz, mutad

günlük bir şey yâni kıymetli bir şey üzerine değilsiniz. İddia ettiğiniz bu iyilikler doğru değildir. Ne vakit doğru olur? حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ Rabbinizden nazil olan Kur'an'a, nazil olan Tevrat-û İncil'i ikame etmeyince, gayr-ı mücerredle size bir kıymet yok, ehemmiyetiniz yok. Ehemmiyetiniz ne vakit olur? Tevrat'a imân edince, Tevrat'a inandığın zaman Ahirzaman Peygamberine de inanmış olursun. İncil'de de böyle.

وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا Ey Habibim Ekmenerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, Kur'an ki hidayete vesiledir, hidayet için gönderilmiştir. Hâlbuki bu Kur'an, çoklarının tuğyan-ı küfrünü ziyâdeleştiriyor. Kur'an'ın inzali hidayet içindir hâlbuki onların küfrünü ziyâdeleştiriyor. Çünkü inkâr ediyor, küfrü kat katlaşıyor. وَلَيَزِيدَنَّ Onların ulemaları, onların hatipleri okuyorlar da tahrif ediyorlar. Kur'an hidayete sebep iken, dalaletlerini kat katlaştırıyor onların. Çokları Kur'an ile tuğyan-ı küfrü fazla olur. Kur'an niye inzal oldu? Hidayet için. Fakat imân etmediği zaman ne olur? Tuğyanları kat katlaşıyor. Buna ki bu Kur'an, onlar için ayrılmış tuğyana sebep olur. Böyle olunca Halik-i Kâinat, Habibine buyuruyor ki onların akıbeti küfür üzerine gideceğine binâen. فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ Bunların da küfrüne müeyyis olma, kâfir olarak gidecek. Ebedi azaba giriftar olacak, bundan da müteessir olma. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem rahmetin denizi, bahri idi. İstemiyor ki kimse azap görsün. Uğraşıyordu. Halik-i Kâinat biliyor ki bunların akıbeti böyle gidecek. Bunların küfrüne, elim-i azabına müteessir olma.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَى مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ -69-
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Onlar ki imân etmişler zâhirde, kalbinde yok mü-
nafıklar gibi وَالَّذِينَ هَادُوا ve yahudiler gibi. هَادُوا yahudi demektir.
"hâdü-hâde" yâni buzağın ibadetinden dönmüş demektir. O itibar-
la hâdû diyor.

Onların bir kısmıdır Sabiûnler, yahudilerden. Küfürleri
daha fazladır. وَالنَّصَارَى (Hıristiyanlar.) Sabiûn; bir kabiledir yahu-
dilerden daha ziyâde keferedir onlar. Sâbiû; artmış, küfrü artmış
gibi onların. Malum ya onların da dereceleri var. Şiddetlisi var,
ortası var, zayıfı vardır. Sabiûn onların en kuvvetlileridir küfürde.
Sabiûnlar, nasaralar ve münafıklar, bunların üçü de مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
herhangisi Âllâh'a imân ederse, Âllâh'ın vahdaniyetine imân eder-
se, وَالْيَوْمِ الْآخِرِ kıyamet gününe imân ederse, imândan sonra bu
amal-i salih ile takviye ve tezyin ederse, فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
onlara ne havf var kıyamette, ne hüzn
var.

Efendim Âllâh CelleCelâlûhû, iki korkuyu bir Mü'minin kalbinde
yerleştirmiyor. Eğer bir Mü'min dünyada Âllâh'tan korkmuşsa, o
onunla kalır, ahirette korku yok. Bak ahirette ayrıldı çünkü korku-
sunu geçirmiştir. Eğer dünyada korkmamışsa Âllâh'tan, ahirette
havf var. Çünkü korkusunu geçirmemiş. Ve hakeza iki emniyetiyle
bir Mü'minin kalbinde yer etmiyor. Eğer dünyada Âllâh'ın azabın-
dan emin ise ahirette o azaba girecektir. Eğer dünyada ahiretin
azabından emin değilse ahirette emniyettedir.

Binâenaleyh aslı kâfir olur, yahudi olur, münafık olur eğer gel-

di imân ettiyse sağlam bir imân, Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a, amal-i salihaya başladıysa artık ona ne yahudilik kalır, ne hıristiyanlık kalır ne münafıklık kalır. Halis Müslüman olur. Müslüman bir millet-i vahide'dir, İslamiyet'te milliyet yoktur. Kim Âllâh'a yakın ise onun derecesi yüksektir. Kim kimin oğlu olursa olsun. Nûh Aleyhisselam peygamber olduğu halde oğlu imân etmedi, aşağı oldu. Evet, kim Âllâh'a uzak ise kimin oğlu olursa olsun, o büyük değil. Mesela Selman-ı Farisi Radıyâllahû Anh gibi. Babası putperest idi, geldi Âshab-ı Kiram'ın büyüklerinden oldu. Hatta Ehl-i Beyt'ten mahbubtur Selman-ı Farisi. Demek ölçü nedir? Âllâh'a yakın olan. Kimin oğlu olursa olsun, Âllâh'a yakın olan büyüktür, yüksektir, Âllâh'a yakın olmayan da kimin oğlu olursa olsun aşağıdır, alçaktır, hiçbir kıymeti yoktur. İslamiyet'te bu.

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا قُلْنَا كَلِّمَآ جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ Buyuruyor ki Cenâb-ı Hak. Biz, Ben-i İsrail'den misak aldık, ahd-û misak. Vaad; söylemek, ahid daha kuvvetli, misak daha da kuvvetli. Tevrat'ta Halik-i Kâinat, onlardan, Tevrat'a imân edenlerden vaad almıştı ki; Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a imân edeceklerdi. Bu misakı aldık. وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا O misaktan sonra Tevrat'ı da verdik, peygamberler gönderdik. Mûsâ Aleyhisselam'dan sonra sırayla peygamberler geldiler. 1800 sene geçmiştir, o İsâ Aleyhisselam'a kadar. Mûteaddit peygamberler geldi fakat bu gelen peygamberlere, كَلِّمَآ جَاءَهُمْ رَسُولٌ nefisleri istemediği emirlerle gelen bir peygamberi, bir kısmını tekzib ettiler, bir kısmını da öldürdüler. فَرِيقًا كَذَّبُوا Bir kısmını tekzib ettiler Dâvûd gibi, Süleyman gibi,

Yûşâ gibi, İsâ gibi, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem gibi. Yahudiler bunların hiç birisini tasdik etmediler, tekzip ettiler. Ve bir kısmını da öldürdüler Zekeriya gibi, Yahya gibi, Ermiya gibi, Şâ'ya gibi. Bu peygamberler geldiler, Tevrat'tan sonra geldiler. Mûsâ'dan Aleyhiselam'dan sonra, Tevrat'ı onlara ders vermeye başladılar. Çünkü onların verdiği ders, verdiği vaad nefislerinin istemediği şekilde olduğundan bunlara düşman kesildiler. Düşman kesildikten sonra bazılarını öldürdüler, bazılarına da inanmadılar, öyle gitti. Bu kadar peygamberleri öldürmek, karşı çıkmak! Kolay zannettiler.

وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا
وَصَمُوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

Zannettiler ki **وَحَسِبُوا** peygamberlere dokunmak, onlara bir sebep-i felaket olmaz zannettiler. Zann-û tahmin ettiler ki; "Biz yapacağımızı yaptık, bizim zaten nesebimiz de peygamberlere yetiştiriyor, hiç bize birşey olmaz." Böyle zannettikleri için serbest peygamberleri tekzip ettiler, bazılarını da şehit ettiler. **وَصَمُوا** Kör oldular hakkı görmediler, sağır oldular hakkı işitmediler. Böyle geçti, felaket başına geldi. **ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ** Ondan sonra Cenab-ı Hak, tevbelerini kabul etti. İki defa böyle birkaç defa olmuştur.

Efendim sebep-i nüzulü ayet bu, tamam söyleyelim de sonra ayete geçsin. Yahudiler servet sahibi oldular. Fir'avn-û Fir'avniler hepsi gark olduktan sonra, Fir'avnun mal-û serveti tamamıyla yahudilere kaldı. Bu servete konduktan sonra tuğyanları fazlalaştı. Fazlalaşınca başladılar, Mûsâ Aleyhisselam'dan sonra peygamber-

lere karşı geldiler. Şâ'ya ve Ermiya namında iki peygamberi şehit ettiler. Halik-i Kâinat da bu peygamberlerin şehadeti için onlara gazab etti. Buhtûnnasır namında kuvvetli bir hükümdar, Hindistan taraflarından, anâftan geliyor. Bugünkü Kudüs'ü işgal ettikten sonra tamamıyla binaları yıkıyor, kılıçtan kesiyor ve Sahratullah'ı, onu da yıkıyor. Memleketi yıkıyor, yakıyor, gidiyor. Onların bir kısmı İran'a, İran o vakit kuvvetli bir hükümet idi, İran'a kaçıyorlar. Bir kısmı da Şam'a gidiyorlar, Şam'a gidenlerin arasında Yahya ve Üzeyir Aleyhisselam da vardı. Şimdi harabe kaldı bu memleket. Otuz sene öyle harabe kaldı ki hiç bina yok. Otuz sene sonra İran hükümdarı çok zengin bir adam idi. Maiyetinde de yahudiler ve o yahudilerle diğer yahudilerle beraber hepsini Kudüs'e getirdi, onlara binalar yapıldı, orada iskân etti. 100 sene içinde, bu memleket eskisi gibi daha mamur oldu. Tamam, her yer mamur oldu, bina oldu, bunlar da tevbe ettiler.

Fakat yahudidir tevbesinde durmaz ki vaadinde. İkinci defa yine Âllâh sağır etti, kör etti, hakkı tanımadılar. Başladılar, Zeke-riya ile Yahya Aleyhisselam'ı şehid ettiler. İkinci kahr-u gazap da oradan oldu.

Bak emrediyor; **وَحَسِبُوا إِلَّا تَكُونُ فِتْنَةً** zannettiler ki başına musibet gelmez, peygamberlere dokundular mı öyle gelecek. Hâl-buki **فَعَمُوا وَصَمُوا** sağır oldular, kör oldular, hakkı bilmediler, tanımadılar, peygamberlere tecavüz ettiler. Âllâh da memleketlerini Buhtûnnasır vasıtasıyla mahf-û harap etti. Ondandır, avdet ettikten sonra **ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ** Âllâh tevbelerinizi kabul etti, yine haline geldiler. Tevbeyi kabul ettikten sonra zengin oldular, **ثُمَّ عَمُوا** yine isyâna başladılar. **وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ** Âllâh

CelleCelâlûhû, onların yaptığını görür, gördüğünün de mukabilini verir. Bu mevzu bitti.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا
بَنَى إِسْرَءِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ
اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

Şimdi yahudilerin bahsi bitti de hristiyanlara geliyor. Hristiyanlar da envai vardır. Bugünkü günde de dört tane İncil'i var ve dört tane de mezhepleri vardır. Dördün birisi faraza doğru da olsa, üçü yalan olur. Üçü yalan olması; hangisi doğrudur, hangisi yalandır kimse bilmez. Zaten hepsinde de itikat kaybındasın. Fakat onların en şiddetlisi Yakubiyye namındaki olan kısımdır ki doğrudan doğruya "İsâ Aleyhisselam'a, Âllâh'tır" diyor. Niçin efendim diyor, "Âllâh öldürür, hay ediyor, ikame ediyor. İsâ da bunu yapıyor işte mucize olarak." Delili bu, o en şedididir. Ondan sonra da öbürleri, ekanim-û selase dedikleri diyorlar; "Üçtür, Âllâh mürekkebdir" onların lisânı. Bunu, Kur'an'da beyan buyrumuş da söylüyoruz. Âllâh, üçten ibarettir. "İsâ, anası, bir de Âllâh" var, ekânim-i selase bunlardır. Ekânim; ûknûn yâni büyükler, Âllâh diyor, öyle diyor, üçtür diyor. "Mürekkebdir, Âllâh bir değildir. Âllâh var, İsâ var, anası var" Merkusiyye ve Nasturiyye derler. Cenab-ı Hak vahyeyiyor, bunların hakkındadır ayet. Sebeb-i nüzul ayet bilinirse o halde ayet anlaşılır.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ Emrediyor Cenab-ı Hak. Kat'iyetle kâfir oluyor o kimseler ki Âllâh Mesih'tir, der. Hâlbuki Mesih olan İsâ Aleyhisselam, kendisi beyan ediyor. Diyor ki وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنَى إِسْرَءِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ İsâ Aleyhisselam onlara dedi, onlar bunu söylerken. "Yalan söylüyorsunuz, Âllâh'a

yalnız ibadet ediniz, Âllâh'ı tevhid ediniz, benim Rabbim O'dur, beni halkeden O'dur, Âllâh'tan başka bir mabud yoktur, ben ilah değilim, Âllâh'ın bir kuluyum." Mesih böyle diyor, onlar da "Mesih, Âllâh'tır" diyor. Bak, hamakate bak. وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ اْعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ Sizi ve beni yoktan var eden Âllâh'tır. O'nu tevhid ediniz, O'na ibadet ediniz. Ben Âllâh'ın kuluyum, ilah değilim.

Sonra buyurdu ki; إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ Her kim ki Âllâh'a bir şerik koşarsa, فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ Âllâh, cenneti niğmetleri ona haram etmiş, çünkü cennet müvahidinin yeridir, kâfirlerin yeri değildir. وَمَا لِلظَّالِمِينَ böyle kimsenin yeri cehennem olur. وَمَأْوَاهُ النَّارُ Zalimlere, böyle nefesine zulmedip de küfre sokanlara hiçbir yardımcı olmaz, hiçbir şefaatçi olmaz. Onlar Azab-ı İlâhiye'ye doğrudan doğruya girerler ve cehenneme girerler. Bu, Yakubiyyeler hakkındaydı. Öbürler, ekanim-û selase hakkında bu;

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ 73

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ Ekanim-û selase'yi denen, üçü söyleyen onlar da kafirlerdir. Fakat şeri olan küfür berikidir, bu da ona yakındır, onun arkasında. Hâlbuki وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ ("min" tekid içindir.) Âllâh'tan başka bir mabud yok. Eğer vazgeçmezlerse bunlar, Halik-i Kâinat Habibine emrediyor eğer bunlar vazgeçmezlerse, وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ o söyledikleri teslisten vazgeçmezlerse, لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ onlara azab-ı

elim mesh eder, akıbeti cehennemdir. Bunu beyan buyurduktan sonra Halik-i Kâinat, rahmetiyle beyan ediyor. Diyor ki;

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ عَفْوَراً رَحِيماً -74

Bu insanlar ,böyle küfre girenler bir taakkul etseler .Bunu kim yaptı ,bunu kim yaptı ,bu nasıl oldu ,bu ahvalin tebeddülâtını gerek nefsinde gerek hariçteki haller, bunu Âllâh'tan başka yapan kim olabilir? İnsanın vücudundaki makine, o yemeği nasıl hazme diyor, nasıl dağıtıyor, nasıl tasfiye ediyor, nasıl onları yeri yerine veriyor? Nasıl vücudun damarları, makinenin içi noksan olursa işlemez, orada da böyle? Enfüsi bu, afakı da görüyoruz. Kış geliyor, yaz geliyor, bahar geliyor, gece geliyor, gündüz geliyor bunları niye tefekkür etmiyorsunuz? Bunu ancak yapan kuvvet-û kudret sahibi olan Âllâh olur.

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ Niçin Âllâh'a tevbe etmezler bu makallerinden? "İsâ böyledir, ekanim-û selase budur" bu sözlerden niye vazgeçmiyorlar? Tevbe; dönmek. Tâbe, recâ manasına. أَفَلَا يَتُوبُونَ Niçin rücû etmezler bu sözlerden إِلَى اللَّهِ Âllâh'a? وَيَسْتَغْفِرُونَ Niçin Âllâh'tan mağfiret talep etmezler? وَاللَّهُ عَفْوَراً رَحِيماً Âllâh Celle-Celâlûhû, tevbe edenlere mağfiret sahibidir ve rahmet sahibidir. Sonra buyuruyor ki;

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انْظُرْ كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ -75

Düşünseler bunu! Biliyorlar ki peygamberler gelip gitmişlerdir. Bu evvel gelen peygamberler de aynı insanların içinden halkol-

muşlar, yemişler, içmişler, evlenmişler, sokağa çıkmışlar, böyleydi onların zâhiri halleri. İsâ Aleyhisselam da aynen o peygamberler gibi. O da yiyor, içiyor, çarşıya çıkıyor, geziyor. E, başka bir şey yoktur. Niçin onu iftira ediyorlar?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَأَيْنَاهُ إِلَّا رُسُولُ اللَّهِ يَاسَىٰ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِمَّا أُوحِيَ إِلَيْكُمُ الْفَصْلُ الْقَائِلُ لَكُمْ لَا يُقَالُ لَكَ شَيْءٌ مِّنْ قَبْلِهِ ۚ يَتَّبِعُ الْأَمْرَ قَدْ حَقَّتْ يَاسَىٰ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِمَّا أُوحِيَ إِلَيْكُمُ الْفَصْلُ الْقَائِلُ لَكُمْ لَا يُقَالُ لَكَ شَيْءٌ مِّنْ قَبْلِهِ ۚ يَتَّبِعُ الْأَمْرَ قَدْ حَقَّتْ YOK MESİH İSÂ ALEYHİSSELAM an-
cak bir peygamberdir o da. قَدْ حَقَّتْ yâni mâvet. Geçmiş, مِنْ قَبْلِهِ ondan evvel geçmiş olan peygamberlerin hali neyse İsâ'nın hali de budur. Onlar geldiler, gittiler, öldüler. İsâ Aleyhisselam da gelecek, sonunda ölecek, öldükten sonra Ravza-i Tahire'de yeri vardır, orada da defnolacak. Binâenaleyh diğer peygamberlerin fevkinde, ulûhiyete çıkaracak bir hali yok İsâ Aleyhisselam'ın. Bir peygamberdir, gelir Ahkâm-ı İlâhiye'yi tebliğ eder, zamanını geçirdikten sonra ölür gider. Gider, tamam öyledir.

وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ Anasına gelince sıddıka idi. Hanımların içinde sıddıka hanımlar çok. Hatta Ezvac-ı Tahirat'tan büyük değildir. Bak şimdi eğer ki ismi Kur'an-ı Azimüşşan'da geçiyor, sıddıkadır diye tasfir ediyor Cenab-ı Hak. Yâni bir methediyor. Fakat bununla beraber Fatıma'tûz Zehra Radıyâllahû Anhâ bütün hanımların başındadır, ehl-i cennetin büyüğüdür. Çünkü Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in vücudundan bir zerre var o vücudda. O'na mukabele hiç kimse edemez.

Fatıma'dan sonra Hatice-i Kübra'dır. Hatice-i Kübra da Rasûl-û Ekrem'e karşı olan hizmeti beşerin yapamadığı bir haldir. Mesela Mekke-i Mükerreme'de, zenginlerin içinde ve Kureyşlilerin en güzeliydi, en zenginlerindendi. Ticaret yaptırıyordu. Rasûl-û Ekrem'e tecrübeyle sabit oldu ki! Hikâyeye girersek mesele geçiyor. Bak,

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem kırk yaşına kadar bu halkın içinde gelip giderdi, otururdu, konuşurdu, hiçbir nübüvvet bahsi yoktu. Fakat öyle bir ahlâkı vardı ki herkes O'nun ahlâkını beğenir, Muhammed'ül Emin derdi. Yirmi beşi geçtikten sonra bir hal peyda oldu. Yalnızlığı sevmeye başladı. Nihayet nihayet bugün Cebel-i Nur dediğimiz, Cebel-i Hira idi asıl ismi. Kur'an-ı Azimüş-şan orada nazil olduğundan dolayı, Kur'an nurdur, Cebel-i Nur deniliyor. Yoksa asıl ismi Cebel'i Hira'dır. Cebel-i Nur dediğimiz, çünkü Kur'an orada ilk defa nazil olduğu için. Nurdur Kur'an, Cebel-i Nur diyoruz. Oraya gidiyordu, تنها orada. Bazen bir hafta, bazen on gün otururdu orada, kendi kendine meşgul olurdu, kalbinde bir ferahlık, daha peygamberlik yok. Yirmi beş yaşından sonra başladı buna, devam edince on beş sene de böyle geçti. Sonra Cibril'i Emin nazil oldu. **اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ** ayet-i kerimesiyle geldi. Ayet geldikten sonra peygamber olur, Rasûl değil. Peygamberin manası tebliğe memur değildir, kendine memur. Fakat Cibril'i Emin-i gördüğü için ilk evvel ve ayeti de aldığı için, Âllâh'ın kelimesini almak kolay değildir, hal değişti, titreme geldi. Geldi, doğrudan doğruya evine geldi. O vakit Hatice-i Kübra ile evlenmişti. **"Zemmilûni zemmilûni ya Hatice"** dedi. Ört beni, Hatice O'nu örtüyor. O hal devam ediyor. Sonra beyan ediyor, Hatice'ye söylüyor. Hatice'nin de amcası Nevfel, muabbir idi. O zaman ki yıldızlardan da anlardı. Onu getirdiler, söyledi ahvalini. Dedi; "Vâllâhi Tevrat'ta gördüğümüz Namus-u Ekber budur. Bu peygamberdir, peygamber gelecektir." Bunu söyledi. Fakat peygamber olmuş daha Rasûl değildir. Bir müddet sonra

“يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ” ile “يَا أَيُّهَا الْمُرْمِلُ” o ayetler geldiler. “Ey örtü altına giren, kalk da vakit geldi tebligat yap.” O vakit Rasûl oldu. Üç sene fasıla var.

Hatice-i Kübra’nın bahsindeyiz de onun için. Hatice-i Kübra’nın evlenmesi geride kaldı. Hatice-i Kübra tetkik ediyordu, O’nun ahvali kulağına geliyordu böyle daha nübüvvetten evvel. Şam’a kafil ile gönderirdi, Meysere namında onun bir kölesi vardı, vekil-i harc. Onu vekil ediyordu. Kafile giderdi Şam’da ne lâzımsa orada satar, orada lâzım olanları getirirdi, âdeti bu. Zaten Mekke halkının hepsi ticaret ile meşgul idiler. لَا يَلَا فِ قُرَيْشٍ إِلَّا فِيهِمْ رَحْلَةُ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ticaret ile meşgul idiler. Meysere’yi çağırmış evvela Rasûl-û Ekrem’in amcasına haber göndermiş. Demiş ki ben istiyorum ki Muhammed Aleyhissalâtü-vesselam (daha 25 yaşındadır) kafile ile beraber gitsin, O’na bir hizmet tevdi edecek değilim, herkesin aldığıının iki mislini O’na hediye veririm. Yalnız beraber buyursun, gelsin gelsin. O da demiş ki eğer kabul ederse ben de kabul ederim. Söylemiş Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem’e, “giderim, seferi istiyorum” diyor. Rasûl-û Ekrem hazır oldu gitmeye. Hatice-i Kübra, Meysere’ye diyor ki “Sen her zaman vazifene devam et, vazifen senin. Fakat sana büyük bir vazife daha var. Sen bu Zat’ın ne halini görürsen fevkalâde, yemekte, içmekte, oturmakta, gezmekte onu tamamıyla not edersin, bana bildirirsin. Sen buna memursun.” Kafile beraber gittiler geldiler, Şam’a geliyorlar. Şam’a gelince Kadem namında bir köy var. Kadem, Rasûl-û Ekrem’in ayağı buraya basmıştır. Kadem’e gelinceye kadar ne lâzımsa her şey önüne geldi aldılar, mallarını da sattılar. Meysere dedi; “Öyleyse biz Şam’a niye

gideceğiz. Bize lâzım olan şeyleri aldık, lâzım olan şeyi de sattık." Oradan avdet ediyorlar. Avdet ediyorlar, Meysere'nin de âdetiydi, Hatice-i Kübra'ya kervan daha gelmeden evvel, seyr-u seferi çok olan bir deveyle bir adamı gönderir, haber gönderirdi peşin. "Biz böyle ticaret ettik" filan. Dedi; "Ben bir adam göndermek istiyorum Hatice-i Kübra'ya haber vermeye, kim gidecek?" Rasûl-û Ekrem'e demiş. Efendimiz; "Ben gideceğim?" Ebu Cehil'de kafiledeymiş. Demiştir ki; "Meysere hata ediyorsun, bu genç çocuk yolu bilmez, nereye gidecektir gönderiyorsun?" Demiştir; "Sen sus! O, senden iyi bilir." Efendimiz, deveye biner gelir.

Şimdi ayet-i kerimede ved-Duha sûresinde geliyor; **الْم يَجِدْكَ** "Dâll gördük seni hidayete getirdik yolda." Onu bazı insanlar çok ters, yanlış bir tefsir yapıyorlar ki dalaletle gidiyor. Rasûl-û Ekrem nasıl 'dall' olur? Olmaz! Rasûl-û Ekrem, deveye bindiği zaman deve gidiyor. Fakat kendisi meşgul olduğu için deve yolu şaşırdı. Deve yolu kaybettiler. Fakat emretti Cenab-ı Hak, Cibril'i Emin geldi devenin yularını tuttu, iki saatte Mekke'ye getirdi. Mekke'ye getirdikten sonra deveyi bırakıyor Hatice'nin kapısında, kendisi de evine gidiyor. **وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ** Sen yolu kaybetmiş bulduk, deve yolu kaybetmişti, kendinden geçmiştin, seni getirdik oraya. Bunu bilmiyor da başka türlü; "Rasûl-û Ekrem kaybetmiştir yolu, bilmem ne yapmıştır yahut dalâlette."

Bunları bildikten sonra Hatice-i Kübra karar verdi, Rasûl-û Ekrem'e varmaya. Davet etti Kureyşileri âdet üzerine. Kureyşilere dedi, bütün hepsine; "Bilirsiniz ki ben memleketin en zenginiyim ve nesep itibarıyla hepsinden büyüğüm Kureyş'in. Hal-û vaziyetimi böyle görürsünüz. Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem ba-

basız büyümüş, yetimdir, amcasının yanındadır, hiç mal-û serveti yok. Bugün huzurunuzda benim her neyim varsa mal, eşya, deve, bina, hepsini hediye olarak kendisine veriyorum. Bir saat sonra ben bu memlekette fakir bir hanımım, o zengin bir insandır. Eğer beni kabul ederse hizmetine girerim. Değilse mal-û servet onundur.” Bunu hangi hanım yapar? İşte bunu yaptığı için Fatıma’tüz Zehra’dan sonra Hatice-i Kübra’dır büyük. Hatice-i Kübra hayatta oldukça, Rasûl-û Ekrem hiçbir hanımla evlenmemiştir. O vefat ettikten sonra, Ebu Talib’in de vefatı o seneye tesadûf etti. Buyurdular ki; “Bu sene bizim için Sene’tül Hüzün oldu” ve hicrete emrolundu.

Onun için Meryem eğer ki büyüktür, siddikadır. Ne Fatıma’ya yetişir derecesi, ne de Hatice’ye yetişir. Ondan sonra Aişe radiyâlahû anha, onlar sırayla gelir. Aişe, ilim itibariyle ilmi çok idi, âlim idi. Ümmetin âlimlerinden idi. Lâkin Fatıma’ya yetişmez, Hatice’ye de yetişmez. Derece böyle.

وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ Anası siddikadır. Yâni siddiklıkta mübalağa ile sadıktır, diğer sadık hanımlar gibi. إِسَّا كَانَ يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ İsâ da anası da diğer insanlar gibi yemek yerlerdi, içerlerdi, gezerlerdi. Bunu gördükten sonra bak hamakatlerine. أَنْظُرْ كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيَاتِ Vahdaniyete delâlet eden ayetleri nasıl beyan ediyoruz. İsâ hiçbir zaman ben Âllâh’ım demedi, ben Âllâh’ın kuluyum diyor. Bunlar yiyorlardı, içiyorlardı, gezerlerdi her bir insan gibi. Bunlar böyle olduktan sonra ثُمَّ أَنْظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ nasıl yüzünü çevirirler hakk-u hakikatten? İki beşeri, Âllâh zannederler.

قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

قُلْ Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, bunlara söyle. أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ Ey ahmaklar! Âllâh'ın gayrine bir kimseye ibadet mi ediyorsunuz? Öyle bir şey ki مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ne bir zararı, ne bir menfaati vermeye muktedir değildir. Onların zarar-u menfaat ellerinde zuhur etse yine Âllâh'ın halk etmesindendir. Bir kimseye ibadet ediyorsun ki ne zarara muktedirdir, ne menfaate muktedirdir. E, bu nasıl Âllâh olur? Şimdi, eğer dediğiniz doğruysa bunlar yiyorlardı, içiyorlardı. İnsanlar gibi abdesthaneye, filana giderlerdi, necaset de zuhur ederdi. Âllâh nasıl olur bu halde? Nasıl böyle birisine, bu şekilde Âllâh diyorsunuz? وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ Âllâh, Semi-û Alim'dir. Bütün sözlerimizi işitiyor, bütün dediğimizi anlıyor, kolay ediyor.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

قُلْ Yine tavsiye ediyor Cenâb-ı Hak, rahmetdir malum ya. Ey ehl-i kitab! لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ Ğulû yapmayınız dininizde, hadd-i tecavüz etmeyiniz. Hadd-i tecavüz edip de sâ Aleyhisselam'ı derecesinden yukarı, ulûhiyete çıkarmak ve yahut hadde tecavüz edip de en aşağı bir evlad-ı zina yapmak, böyle yapmayınız. Ğulu; mübalağa, tecavüz yapmayınız فِي دِينِكُمْ dininizde. Umur-u Diniyye'de ğulu yapmayınız, غَيْرَ الْحَقِّ Hak'tan başka.

Efendim insanların fitratında var. Mesela birisine intisab ediyor. Artık hadi bir hocadır diyelim. Fakat başlar kerametlerinden, vaziyetlerinden, Mehdi'ye kadar götürüyor. Çoklarını gördük böyle. Mutedil bir hoca çıkıyor, ya belki de hocanın haberi de yok o sözden. Etraf onu mehdi diyor, şeyh diyor, hâkim diyor, bilmem ne diyor. İnsanların hali budur, ekser böyle ğulu zuhur ediyor insanlarda da. Hâlbuki eh, biraz kusuru var o ğulu edilen kimse Dese halka; "yav ben öyle değildir, dediğiniz yanlıştır hatta meydana çıkarsa kendini" bu kalmaz. Onun da hoşuna gidiyor, perde altında gizli gizli hevesleniyor. Bu böyledir. Tecavüz etmeyiniz Umur-u Diniyye'de, ğuluya gitmeyiniz. Bir adamı derecesinden yukarı çıkarmayınız ve derecesinden aşağıya da indirmeyiniz. Haktan başka bir şey söylemeyiniz. **وَلَا تَتَّبِعُوا** Tâbi olmayınız **قَوْمَ أَهْوَاءَ** bir kavmin, bir kavimlerin ki eslafınızdır, **قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ** sizden evvel gelmiş geçmiş. "Efendim abâ-û ecdadımızı böyle gördük." Abâ-û Ecdat'ın dalaletteydi, onların heva-û hevesine tâbi olup da dalâlete girmeyiniz. **وَضَلُّوا عَنْ** Çokları, bunlar dalâlete götürmüşler, **وَأَضَلُّوا كَثِيرًا** **سَوَاءِ السَّبِيلِ** doğru yoldan da kaybolmuşlar.

Ey ehl-i kitap ,o kitap onlara mukabil .Zamanımızda da ey Müslümanlar !Herkesi mahalline kadar yürütünüz ,yukarıya çıkarmayınız ,aşağıya da indirmeyiniz .Ama efendim herkes yapıyor. Onlar yapıyorlar da dalalete gidiyor ,sen gitme !Bu mevzu bitti efendim.

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي Lanet etmiştir Âllâh CelleCelâlûhû,

عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى imân etmeyen, kâfir olan yahudilere. Dâvûd Aleyhisselam'ın lisanı ve İsâ Aleyhisselam'ın lisanıyla Âllâh lanet etmiş. Her iki peygamber, bu yahudilere lanet etmişler. Lanetin manası; Rahmet-i İlâhiye'den uzaklaşmak. Bu duâyı etmiş, bu duâ makbul olmuş. Merdud-u mel'un olmuşlar yahudiler. Nasıl oldu onların duâsı?

Dâvûd Aleyhisselam Eyne yerinde, Kudüs'ün civarındadır, oradaydı. Şimdi men etti Cenâb-ı Hak, cumartesi günü çalışmayı. Orada da balık çok çıkardı. Dâvûd Aleyhisselam dedi onlara; "cumartesi günü balıkları avlamayınız. Âllâh'ın emri budur, yaparsanız cezâ görürsünüz." Âllâh isterse her şeyi yapar, esbabı halke der. Tesadüf de haftada altı günde balık çıkmıyordu. Cumartesi günü balık o kadar çıkıyordu böyle su üzerinde dolanıyorlardı. E, yahudi tahammül edemiyor buna. HDâvûd Aleyhisselam'ın hüküm de elindeydi, yapamazdı. Şimdi ne yaptılar? Diğer günlerde cedveller yaptılar. O ırmakta birkaç tane cedveller ve kapı yaptılar ona. Cumartesi günü o gelen balıklar, o cedvellere o sulara gidiyor. Gittikten sonra bir kapıyı kapatıyorlar bu kadar, avlanmıyor yâni devire çalışıyor. Yahudidir, yapacaktır. Efendim ben avlanmadım, yalnız kapıyı kapattım diyor. Sonra giderlerdi o cedvellere balıkları alıyorlardı. Devam edince Dâvûd Aleyhisselam la'n etti, Âllâh da la'n etti, Kur'an'da geçiyor bu şekilde.

İsâ Aleyhisselam da onlara sofraya geldiği zaman buna "zillet yapmayınız, toplamayınız, herkese veriniz" dedi. Onlar sakladılar, buna da lanet etti. Her iki peygamberin lisânıyla hâsıl olan laneti, Âllâh-û Teâlâ kabul etmiş. كَيْفَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ Ki yahudileridir, gazab-ı İlâhiye'ye giriftar olmuşlar. ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا Bu yahudinin lane-

te giriftar oluşu, isyânlarının sebebiyle oldu, وَكَانُوا يَعْتَدُونَ hadde tecavüz ettiler.

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ-79

Bir de onların hocaları, onların ahvalleri عَنْ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ birbirini nehyetmezlerdi münkerden. Münker; Âllâh'ın sevmediği bir şey. Âllâh'ın nehyettiği şeyi, biri berikinin yanında yapıyor. "Yav, yapma! O ayıptır" demezlerdi, nehyetmezlerdi. Yâni onların rahiplerinin elinde hüküm vardı ve gözü önünde fenalıklar yapıyor, birbiri men etmiyorlardı. لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ. Ne fenadır yaptıkları şey! Yanında yapıyor, Tevrat'ı biliyor, Âllâh'ın men ettiği bir haldir görüyor, inkâr etmiyor böyle bakıyor.

Tefsir diyor ki küfre ait olan ayetler, günahkârlara da el atıyor. Zamanımızda da çok insanlar var, hoca, alim geçiniyor görüyor gözü onunda, eğer fitneye sebep ise fitneden de hazer ediniz diyor Rasûl-û Ekrem. Bak, **"menrea minkûm mûnkeren fe bi ğayyirhû biyedihi"** Emrediyor Sallâllâhû Aleyhivessellem. Siz bir münkeri, Âllâh'ın sevmediği bir şeyi gördünüz mü elinizden gelirse elinizle onu ortadan kaldırınız. **"fe in lem yestâtia"** Eğer gücünüz yetmedi, baktın ki fitneye sebep oldu, el ile yapmayınız **"fe bi lisânihi"** dilinle söyleyiniz. Dilinle mümkün olduğu kadar "Bu Müslümanın işi değildir, bunu yapma!" deyiniz. Eğer bu da fitneye sebep olursa birisinin diliyle söylemesi, **"fe bi kalbihi"** hiç olmazsa kalbiyle müteessir olsun hocaefendi. **"ve zâlike edğâful imâni"** İmânın en zayıfı budur. Müslüman'ın önünde birçok fenalıklar yapıyor, müteessir bile olmuyor ben de Müslümanım diyor. Bak yahudileri ta'n ediyor Cenâb-ı Hak. Yahudilerin seyyiatından

birisi bu idi ki münker yapıliyordu yanında, men etmezlerdi. E, bizde de aynen bu değil midir? Yapılıyor da ne yapılıyor? Yapılıyor da men edilmiyor. Hep kendine Müslüman değilsin.

Bir misal getireceğim de gerisi soruyorlar çok. Yunan'a gidiyorduk bir sefer ya, Yunan'da büyük bir cadde oraya nazaran. Bütün vesayetin orada durduğu, karşısında cadde gidiyor, bina yeni olduğu için zaten şehir yeni yapılmış. Cadde aşağıya bir yol gidiyor belki bir ticarethanedir zannederdik. Yolumuzun üzerinde gidiyorduk. Biçimsiz bir yer, aşağıda kapı gidiyor. Fakat yol oradan geçtiği için, resimler konuluyor orada. Sonra sonra sordum, bu ne diyor? Bu efendim, fahişelerin yeridir buralarda. On beş bin nüfusu var, hepsi de Müslüman. Camileri de yeni yapılmıştır güzel. Namaza da geliyorlar fakat orada umumhane, aşağıya gidiyor. Birkaç tane kadınla pis oluyor memleket de. "lâ yetenahavnâ münkerin" Bu değil mi ya, bile bile. Sordum bir iki tane ihtiyarları var. Dedi efendim; "Müracaat ettik, kaymakam ehemmiyet vermedi, belediye reisi yaptı. Ben onu gördüm daha da belki başka şeyler de var." Bu yol üzerinde, cadde üzerinde. Bak bu hali yahudiden, Âllâh-û Teâlâ, onların yaptığını ta'yip ederken, yav Müslümanlar için ne büyük kabahattir bu! Birbirlerini men etmezler.

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ 80-
أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ Ey Habibim, onların çoklarını görüyorsun. يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا Dost-u ahbap olurlar kâfirlere, münafıklara. Dost, ahbap, muhabbet bağlarlar. لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ Ne fenadır nefisleri, onlara bu hali sevk ediyor? İnsan bir memlekette oldu mu alışveriş yapar, görür, konuşur fakat bir muhabbet, bir

dostluk bağlamaz. Çünkü sâridir o! Çocuklarını görürsün, yahudilerin felaketi bir de buradan geliyor. Kâfirlerle samimi dost-u muhabbeti bağlarlar. **أَنَّ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ** Âllâh'ın gazabına sebep olur bu. **وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ** Ebedi azabta giriftar olurlar. Sonra, bu mukaddimeden sonra emrediyor Cenâb-ı Hak;

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ ۚ
وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

Eğer bu yahudiler, bu hristiyanlar Âllâh'a imân etselerdi, Âllâh'ın vahdaniyetine, **وَالنَّبِيِّ** Rasûl-û Ekrem'e imân etselerdi. **وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ** Nebiye, Rasûl-û Ekrem'e nazil olan Kur'an-ı Azimûşşân'a imân etselerdi. Zaten imân budur. Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a, başka bir şey değildir. Bir adam yüz tane camiye yıksa kâfir olmaz, helal bilmedikten sonra. Yüz tane zina yapsa kâfir olmaz, helal bilmedikten sonra. Yüz katil yapsa yine kâfir olmaz. İnsan günahlarla kâfir olmuyor. Haramı helal, helali haram bilmekle kâfir olur. Zinayı, katli helal bilirse kâfir olur. Fakat nefsine galip olmamış yapmıştır, o günahdır. Eğer bunlar Âllâh'a, Rasûlullah'a, Kur'an'a imân etselerdi, **مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ** bu kâfirleri dost-u muhib itti haz etmezlerdi. **وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ** Ama çokları yoldan çıkmış fâsık insanlardır. Azı olan Abdullah bin Es-selam gibi, yolda kalmıştır.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا ۚ
وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ ذَٰلِكَ بِأَنَّ
مِنْهُمْ قَسِيسِينَ وَرُهَبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

Şimdi burada Cenâb-ı Hak, yahudi ile hristiyanların arasında bir mukayese yapıyor. Yahudi, hristiyan ikisi de İslam değil, ayrıdır. Fakat bir mukayese var. Yahudi ile hristiyanın arasındaki mukayese bu; لَتَجِدَنَّ Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhi vessellem, bulursun عَدَاوَةَ النَّاسِ insanların adavet itibariyle en şedidi, الَّذِينَ آمَنُوا imân edenlere. İmân edenlere karşı, insanların içinde en şedit küfür sahibi bulursun, الْيَهُودَ yahudileri وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا ve Mekke müşriklerini. Mekke müşrikleriyle yahudiler, Müslümanların en büyük düşmanlarıdır. Hristiyan ikincide kalıyor bak. وَلَتَجِدَنَّ Yine bulursun ey Habibim, أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً meveddet itibariyle الَّذِينَ آمَنُوا Mü'minlere yakın da إِنَّا نَصَارَى الَّذِينَ قَالُوا İtîbârî "biz hristiyanız" diyenleri. Hristiyanlar, daha ziyâde Müslümanlara yakındır. Çünkü yahudi, Müslümanları aldatmayı, hilekârlık yapmayı dininde bir sevap telakki ediyor, ibadet telakki ediyor. Hristiyan'da o yoktur, düşerse belki de merhamet de eder. Hristiyanlar, Müslümanlara daha yakındır. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَسِيصٌ وَرُهْبَانًا. Hristiyanlarda ulemaları da var, ibadet edenleri de var. وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ Onların kibr-û azameti, yahudiler kadar da çok değildir. Binâenaleyh hristiyan, Müslümanlara daha yakındır yahudiden. Yahudinin hem kibr-û azameti var, hem düşmanlığı var, hem de ibadet biliyor Müslüman'a karşı hilekârlığı. Bu mevzu bitti.

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

Yine hristiyanların bazı hallerini beyan ediyor .Sebeb-i nüzu-lu ayeti söyleyim ki galik olmasın .Son zamanda müşrikler ,zahmetlerini fazlalaştırdılar Mekke-i Mükerrreme'de .Halik-i Kâinat

harbe emretmedi .Emretseydi ,Rasûl-û Ekrem tek başına onların hakkından gelirdi .Fakat emretmedi Âllâh .Muharebe etmedikten sonra ,Ashab-ı Kiram da tabi muharebe etmez .Etmedikten sonra bunlar da” biz galibiz “diye zahmetini fazlalaştırdılar .Zahmet fazla oldu mu ,Rasûl-û Ekrem’e şikâyet ettiler .Buyurdu ki ;Eshûme’ye) Eshûme ki o zamanki Necaşi’nin ismidir .Bugünkü Necaşi değildir .Necaşi ;o milletin reisi demektir ,lakaptır Necaşi .Meselâ İranlılara Kisra ,Türklerle Hakan böyle denilirdi .Necaşi de o memleketin hükümdarlarına derlerdi .O zamandaki hükümdarın ismi ,Eshûme idi .Eshûme ,Rasûl-û Ekrem’i rüyada da görmüş, imânı da hazır olmuştur .Rasûl-û Ekrem ,Ashab-ı Kiram’a diyor mademki tahammül edemiyorsunuz ,yavaş yavaş Necaşi’ye (Habeşistan’a hicret edin .Hicrete başlanıyor .Hatta başında Osman Bin Affan Radıyâllâhû Anh ,Rasûl-û Ekrem’in kerimesi de onun ailesidir ,o da içinde .Ashab-ı Kiram’ın birçokları 40-50 ,kişi böyle aileyle beraber hicret ettiler Habeşistan’a .Habeşistan’a hicret ettikten sonra ,Eshûme onlara güzel bir muamele yaptı ,yerleştirdi, orada oturdular .Ondan sonra Rasûl-û Ekrem’in hicretinin .2 Senesi .1) ,sene de emrolunmadı harbe (Medine-i Tahire’de harb ile memur oldu .Bedir vak’ası zuhur etti.

Bedir Vak’ası da İslamiyet’in ilk evvel Vahdaniyet-i İlâhiye için yapılan bir harb olduğu ve muvaffakiyetde fevkalade 313 kişi ashab, 1000’den ziyâde müsellaah olan onların pehlivanları geldiler. Halbûki nusret, Cenâb-ı Hakk’ındır. Âllâh, galebe ihsan etti. Onlardan Ebu Cehil gibi 70 tane öldürler, 70 kişi de esir ettiler, öbürleri de kaçtılar, Mekke’ye gittiler. Bedir vak’asının hûlasası bu. Şimdi bunlar hazmedemiyorlar. Bedir vak’asının intikamını nasıl alalım? İçinde düşündüler, biz intikamı böyle alırız. Bir cemaat Habeşis-

tan'a gitsin, Necaşiye. Onlara desin ki; "Bunlar akrabalarımızdır, bizden dargın oldular geldiler buraya, biz de pişman olduk, onlar da pişmandır. Onları bize teslim et de memleketimize gidelim." Biraz hediyeler de götürdüler hatta Amr İbn'ül As da içindeydi. Böyle gittiler ve böyle teklif ettiler. Bizim aramızda ufak bir münazaadan dolayı darıldılar geldiler. Şimdi biz pişman olduk, onlar da pişman, müsaade et de memleketimize götürelim. Eshûme dedi; "Biz, hele onlarla da görüşelim, bakalım onlar ne diyorlar?" Onların başında da Cafer-i Tayyar vardı, Ali Radiyâllâhû anh'ın ağabeyisi. Cafer-i Tayyar'ın fesahat-i belagati, şecaati çok fazla idi. Fakat kalmadı, tabiinin zamanına yetişmedi ki bize nakletsinler tamam. Ashab zamanında şehit oldu, hepsi de ashab, hepsi de biliyor. Meselâ Ali İbni Talib Kerramâllahû Vechehû'nun bütün ahvalleri, Sahabe-i Kiram'ın küçükleri zamanına, tabiine intikal etti bize geldi. Lâkin O'nun zamanında tabiinler yok ki hepsi ashab idi. Kim kime söyleyecek, o bilir, o da bilir. Onun için onun fazileti çok fevkalade. Rasûl-û Ekrem diyor ki; "Ben, cennette gördüm uçar gibi gördüm, uçuyordu." Tayyar oradan geliyor. Şimdi Cafer-i Tayyar'ı çağırdı, söyledi kendisine. Dedi; "Siz, İsâ aleyhisselam hakkındaki imânınız nedir? Dedi; "İsa aleyhisselam, bir Ulû'l Azim peygamber biliyoruz. İncil, onun kitabıdır, Ulû'l Azim'dir, büyük bir peygamberdir. Kitabı da haktır, İncil'dir" böyle biliyoruz. "Anası da sıddıkadır, sıddıkaldandır." Sonra demiş ki; "Siz bir şey onun kitabından biliyor musunuz, Kur'an'da?" "Evet" dedi, başlamış Sûre-i Meryem "**kaf, ha, ya, ayn, sad,**" bir sayfa sonra "**zâlike İsâ'bnû Meryem**" oraya kadar geliyor .Eshûme diyor ki" ;Benim de imânım bundan başka bir şey değildir ".Onlara diyor ki;

”Afiyetle gidiniz memleketimiz de serbest oturunuz “.Berikine de diyor” ;Siz de memleketinize gidiniz ,size hiçbirşey yok ”böyle diyor .Şimdi bunlar ,Kur’an’ı işittikleri zaman ,Kur’an okundu orada, orda huzurda .Gözyaşını döktüler ,ağladılar .Sûre-i Meryem okunurken ,Habeş kralının yanında) ,oradaki Mü’min olanların ,kalbine girenlerin (ağlamaya başlamışlar .Ayet bunun hakkındadır.

وَإِذَا Ne zamanki سَمِعُوا işittiler الرَّسُولِ إلی Rasûlullah’a nâzil olan bu Kur’an-ı Azimûşşân’ı, تَرَى أَعْيُنُهُمْ görürsün onların gözleri تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ feyazan ediyor gözyaşlarından. Nasıl ki çesmeden feyazan ediyor su, gözlerinden gözyaşları çıkıyor. Bu da مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ Âllâh-û Teâlâ’nın azametinden ve Muhammed Sallâllahû Aleyhivessellem’in ahvaline dair, İncil’de okudukları hallerden biliyorlardı ve gözyaşını dökmeye başladılar. يَقُولُونَ Derledi; رَبَّنَا آمَنَّا Ya Rabbi biz imân ettik, sana da habibine de kitabına da. فَكَتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ Bizi şahitlerden, mukarrinlerden, orada hazır olanlardan yap.

Cüz’e başladık ,tek bir ayet okuduk ,ezan zamanı geldi .Cüz başı bir ayet okumuşuz .Fakat o ayeti de tekrar okuyalım .Sebeb-i nüzulle beraber.

Efendim Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, 25 yaşına kadar Kureyşi’lerin içinde, Muhammed’ül Emin derledi, herkes itimat eder severdi, nübüvvet-û peygamberlik bahsi yoktu. 25 yaşında Hatice-i Kübra ile evlendi. Hatice-i Kübra ile evlenmesi de Hatice Radıyâllâhû Anh’ın arzusu ile olmuş ve o da kabul etmiş. Hatice-i Kübra vefat etmeyince hiçbir zaman evlenmedi Rasûl-û

Ekrem. 53 yaşına kadar geldi. Ebu Talip vefat etti, o sene de Hattice-i Kübra da vefat etti. Buyurdular ki; "Bu sene bizim senet'ül hüzn oldu." Ondandır sonra da emir geldi, İzn-i İlâhi geldi hicrete. Ondandır evvel hicrete izin yok. Ondandır evvelki ayetler, Medine'ye gelmeden evvel hiçbir suretle Cenâb-ı Hak müsâade etmiyordu muharebeye. Yoksa Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, tek başına yine bütün Kureyşilere karşı gelirdi. Onlarda, Ashab-ı Kiram'da zaten korku yok. Lâkin emir olmayınca elbette yapmazlar, Emr-i İlâhi ile olur. Mekke-i Mükerrreme'de bütün emir لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينَ müdafaa idi, muharebeye emir yoktu.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, 40 yaşında Gar-i Hira diyoruz ki Cebel-i Nur. Kur'an nurdur. Nur, orada Kur'an nâzil olduğu için Hira kelimesini, Nur'a değiştirmişler. Yoksa bugün Cebel-i Hira, bilenler bilir tabi kitaplarda fakat Cebel-i Nur'dur.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'in evlenmesi de zaten uzundur, hikâyeye girmeyelim de ders kalır. Evlendikten sonra, 25 yaşından sonra böyle halinde tenhaliği sever bir hale geldi. Hoşlanmıyordu fazla ihtilaf etmekten. Dağa giderdi, mağaraya giderdi, seyahat ederdi dağlarda, böyle vakit geçirirdi. Ekseriya Gar-i Hira'da oluyordu, Kur'an nâzil oluncaya kadar. Kur'an nâzil olur, اِقْرَأْ بِاسْمِ نâzil olur olmaz peygamber oldu fakat rasul değildir. Rasûl tebliğe memur olur. Bak fark var. Nebi peygamber, peygamberdir emir geldi kendisine fakat tebliğe memur değil. Ne zamanki tebliğe memur oldu, rasûl olur. Ne zamanki kabul etmedikleri zaman, "muharebe edin" diye emir geldi, ulü'l azim olur. Nebi, rasûl, ulü'l azim'dir. Ulü'l Azim, kabul etmezlerse muharebe-

ye emir sahibidir. Rasûl, tebligat ile memurdur. Nebi peygamber, tebliğle memur olmaz. Sonra öyle peygamber var ki kendi ailesiyle memurdur.

Şimdi Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, peygamber oldu **اقْرَأْ بِاسْمِ** sûresi geldikten sonra tebliğle memur değildir fakat hal gösteriyordu. Hatta Hatice-i Kübra'nın amcazadesi Nevfel vardı. Görmüş, demiş; "Vâllâhi Musâ'ya gelen, İsâ'ya gelen Cibril-i Emin'dir gelmiş, bu peygamber olur" bazı böyle şeyler zuhur ederdi. Ondan sonra **"يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ"** "يَا أَيُّهَا الْمُزْمَلُ" Ey örtünmüş köşede oturan, kalk da **قُمْ فَأَنْذِرْ** tebligat yap, emir geldi. Emir geldikten sonra rasûl oldu, o ayetler geldikten sonra rasûl oldu ama harbe memur değil, ulû'l azim değil daha. Medine-i Münevvere'ye geldikten sonra, ikinci senede harbe memur oldu. Harbe memur olunca ilk evvel Bedir Vak'ası zuhur ediyor.

Bedir'de de Cenâb-ı Hak'kın yapmış olduğu lutf-û kerem zaten her tarafta hazır. Nihayet 313 kişiydiler, beriki taraf 1000'den fazla. 8 tane kılıçları vardı onlar binlerce silahlar ve mükemmel geldiler. Nusret Cenâb-ı Hak'kıdır, Âllâh fırsat verdi. Onların 70 tane en şecilerini, Ebu Cehil gibi telef ettiler, 70 tanesini esir ettiler, üst tarafı da kaçtı. Kureyşi'ler bunu gördüler, üzüntü başladı onlara. Fakat daha hicret başlamadan da Ashab-ı Kiram'a karşı üzüntüler yapıyorlardı Kureyşi'ler, imân etmiyor üzüntü veriyorlar diye. Ashab-ı Kiram, Rasûl-û Ekrem'e şikâyet ettiler, "ne yapalım?" Harbe memur değiller, harp etsinler. Demiş; "öyleyse gidiniz." Bir kısmınız hicret ediniz de Habeş'e hatta Medine-i Tahire'ye de o sırada gelenler başladı. Bir kısmı Medine'ye iniyordu zaten.

Habeşistan'a gittiler, 40 kişiden fazla idi. İçinde Cafer-i Tayyar

Radiyâllâhû anh vardı, Ali Radiyâllâhû anh'ın ağabeyisi. Osman İbni Affan vardı Radiyâllâhû Anh, Rasûl-û Ekrem'in kerimesiyle beraber. Bunlar gittiler Habeşistan'a. Habeşistan'da o zamanki Habeş kralı, Eshûme namında bir zat idi. İmân etmişti, Rasûl-û Ekrem'in gıyaben ondan haberi vardır. Onları kabul etmişti. Şimdi Bedir Vak'ası böyle ehemmiyetle Kureyşi'lerin başına geldiğinden dolayı intikam istiyorlar. Düşündüler ne yapalım? En çare budur ki; "Bir heyet gönderelim Habeşistan'a. Habeşistan kralına hediyeler gönderelim. Diyelim ki bunlar akrabalarımızdır, darılmışlar gelmişler şimdi pişman olmuşlar. Biz de pişman olduk bize teslim ediniz götürelim. O vesileyle alalım. Yolda onların hepsini imha edelim, işte intikam bu." Böyle gittiler, onların bir kafilesi hediyeyle beraber Habeşistan'a gittiler.

Krala gittiler, arz ettiler aynı. "E, demiş hele ben de işiteyim bakayım ne oluyor? Onların dedikleri nedir?" Cafer-i Tayyar'ı çağırılmış. (Cafer-i Sadık var, Cafer-i Tayyar var, birbirine karışmasın. Cafer-i Sadık var Rasûl-u Ekrem'in torunlarındandır, tarikatların başı, sonradır. Cafer-i Tayyar, Ali Radiyâllâhû anh'ın ağabeyisidir, Mute vak'asında şehit olmuştur. Tabiinler onu görmediler ki onun ahvalini beyan etsinler bize. Meselâ Ali İbni Ebi Talip Kerramâllahû Vechehû'nu tabiinlerin çoğu gördüler, onun mezayasını hemen hemen herkes bilir. Fakat o kalmadı çünkü zamanında hepsi sahabeydi, kim kime ne diyecek, o da bilir onun gibi.) Cafer-i Tayyar'ı çağırılmış evvelâ demiş ki; "Sizin İsâ hakkındaki akideniz nedir?" Başlamış, demiş; "İsâ, Cenâb-ı Hak'kın yüksek, Ulû'l Azim bir peygamberidir, İncil ona nâzil olmuştur. Vahdaniyet-i İlâhiye'ye mukırrdır. Biz İsâ'yı böyle, babasız Kudret-i İlâhiye'yle halkolmuş, böyle inanıyoruz." Demiş; "Vâllâhi ben de İncil'den bildiğim bundan başka bir şey değil."

“Peki, siz bir şey biliyor musunuz size, peygamberinize gelen Kelâm-ı Kur’an” “Evet” demiş. “Oku” demiş. Sûre-i Meryem’e başlıyor, ذٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ bir buçuk sayfa sonra o geliyor, İsâ Aleyhisselam’ın bahsinden. ذٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ İsâ’bnû Meryem budur. Eshûme bunu işitince ağlamaya başlar, bu hakk-û hakikattır diyor, öbürlerini reddediyor. “Bana iltica edenleri size vermem gidiniz.” Onlar orada kaldılar ve ağlamaya başladılar. Sebebi nüzulün biri budur. Çünkü ağlamak.

Fakat onlar gittikten sonra ki Habeş kralı Eshûme müsamaha etti ,oradan 38 kişi Habeşistan’dan insanlar ,o tesirle doğru Medine-i Tahire’ye geldiler .Rasûl-û Ekrem’e imânını izhar ettiler. Rasûl-û Ekrem emretti ,orada da okusunlar .Yasin’i okumuşlar, onlar da hüngür hüngür ağlamaya başlamışlar .Ağlamak neyle oluyor ?Hakiki bir ağlamaktır ,suni bir ağlamak değildir .İmândan ve anlayıştan geliyor .Halik-i Kâinat ,bu ayette onları sena ediyor. Malûm bugün de bir adam ,Kur’an-ı Azimüşşân’ı bilerek okursa, müteessir olursa ,gözyaşları dökerse yine bu münacâta dâhil olur. Herkes kendi derecesine göre .Gözyaşının kıymeti var Nezd-i İlâhi’de.

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

Ne zamanki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem’e nâzil olan Kur’an-ı Azimüşşân’ı işittiler. Gerek Eshûme’nin meclisinde ve gerek Rasûl-û Ekrem’in meclisinde Yasin’i okurken. تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ Görürsün onların gözleri feyezan ediyor, akıyor gözyaşlarından. Gözyaş-

ları akıyor, akıntı ile geliyor. Bu da **مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ** Âllâh CelleCelâlûhû'dan anlamış olduğu hakk-û hakikati ve Muhammed sallâllâhû aleyhivselem'in hak nübüvvetini, (bundan sıfatlarını gösteriyor) bunu anladığı zaman gözyaşları döküyorlar. **يَقُولُونَ** Diyorlar; **رَبَّنَا آمَنَّا** Ya Rabbi, imân ettik kitabına, peygamberine. **فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ** Bizi şahit, mukırr, tasdik edenlerden yap ya Rabbi. **فَاكْتُبْنَا** Yaz bizi, ("**meaşşahidinel mugarrine bi tasdikihimâ**" diyor) şahitlerden yap.

Böyle dedikten sonra diğer akrabaları, ahbabları dediler ki; "Siz ne yaptınız? Doğrudan doğruya kitaba tabi oldunuz halbûki dininizi bıraktınız." Habeşlilerin akrabaları var ya herkesin. Bunlar imân edenler, imân etmeyenler de böyle dediler. Ne yapıyordunuz? İtiraz ettiler. Bunlara cevaben de böyle dediler;

84- **وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَتَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ**

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ Nedir bize, ne manidir bize Âllâh'a imân etmiyoruz? Belki evvel de söylerlerdi ama Habeş kralının böyle müsait olduğunu bilmediler de bunu söylediler. Eğer bilseler ki hükümdar müsaittir hepsi camileri doldururlar. Müsait değildir bilse-ler, camiye bırakırlar, geçerler giderler. Demek bu da öyle! Habeş kralının ahvalini anladıktan sonra **وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ** Ne manidir? Kral mani değil ki kanunu da mani değil, kral kendisi bıraktı. Nedir bize, biz Âllâh'a imân etmeyelim, ne mani var? **وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ** Hak'tan, Âllâh'tan gelen Kur'an-ı Azimûşşân'a imân etmeye, ne mani var bize? Bugün de eğer insafa gelseler, **وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ**

ne manidir, siz Kur'an'a imân etmiyorsunuz, Âllâh'a imân etmiyorsunuz? Delil isterseniz deliller mevcut. E, ama küfr-i inadi geçmez onunla. **وَنُطَمِعُ** Biz sana ediyoruz, arzu ediyoruz ki **أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا** Rabbimiz, bizi idhal eder Cennet'e. **مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ** Salih olan Mü'min kavmiyle beraber, bizi de cennete idhal eder. Bunlar böyle gözyaşını söylediler ve ağladılar. Ve bunu da söyledikten sonra;

فَاَتَاَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا -85
وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ

فَاَتَاَهُمُ اللَّهُ Âllâh sevaplandırdı onları, **بِمَا قَالُوا** dedikleri bu sözlerden dolayı. Âllâh, onları sevaplandırdı, imânını kabul etti. Sevaplanmış neyle? **جَنَّاتٍ** Bir takım cennet-û nimetlerle. **تَجْرِي مِنْ** Altında nehirler akar, ebedi olarak kalacak. Girmek büyük nimet, ebedi olması o nimetten daha büyük. Enhar ise bir kaç defa söylenmiştir. Ya bizim bildiğimiz enhardır; baldır, süttür, sudur. Yahut da manevi olan enhardır ki Malûmat-ı İlâhiyye. Âllâh'dan gelen bir takım malûmat, bir adamın kalbinde akarsu nehirler gibi, ne nimetler oluyor o. **خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ** İşte Âllâh emrediyor! Bu mükâfat, onlara mahsus değildir. Muhsin olanlara, imân sahibi olanlara, Âllâh'ı görür gibi amel edenlere, bu nev'i mükâfatları var Cenâb-ı Hakk'ın. Yâni bunlara Âllâh, bu nimeti verdi. Bu münhasırdır onlara, başkasına vermez değil ki. Muhsin olanlara, (Muhsin; imân sahibi) Âllâh'ı görür gibi amel edenlere, Âllâh bu nev'i mükâfatı verir. Ama bu dereceye varmaz da bir derece aşağıya olur, ya yukarıya olur. Vaad-û vaid'i beyan ediyor. Bu vaad.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ -86

Şimdi vaid'e geldik, imân etmeyenlere ki havf-û reca arasında olsun insanlar. Böyle taltif ayeti geldi mi, azap ayeti arkasında geliyor. Ve azap ayeti geldi mi, taltif ayeti arkasında gelir ki insan daima havf-û reca arasında bulunsun. Âllâh'tan korksun fenalık yapmasın, ümitvar olsun da iyilik yapsın. وَالَّذِينَ كَفَرُوا Küfür nedir? Âllâh'a, Kur'an'a, Rasûl-û Ekrem'e dil uzatmak başka bir şey değil. İnsan hatalarla kâfir olmaz hatta zinayla da kâfir olmaz. Eğer helâl bilmezse! Helâl bilirse Kur'an'a karşı geliyor. Onlar ki وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا imân etmemişler ve tekzip etmişler ayetleri. Onların da cezâsı; أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ onlar da ehl-i cehennemdir, onlar da ebedi orada kalacaklar. Bu mevzu bitti efendim. Mevzu mevzu-
dur Kur'an-û Azimûşşân, birbirine karışmasın diye.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا -87
إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

Bir gün Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, Âshab-ı Kiram'a bir takım vaaz-û nasihatta bulunurdu. Rasûl-û Ekrem'in vaaz-û nasihatı elbette kalbe kadar tesir eder. Onların çok kalbine tesir etti, hüzn ettiler. Rasûl-û Ekrem gittikten sonra birbirine dediler ki; "Bizim halimiz ne olacak? Efendimiz Sallâllâhû Aleyhivessellem'in evvel-û ahirini af etmiş Cenâb-ı Hak, Âllâh'ın hak peygamberidir, biz çaremize bakalım. Ne yapalım?" Birisi dedi; "Ben hayatımda evlenmiyorum." Birisi; "Ben gece sabaha kadar ibadet yapacağım." Böyle aralarında, kalbe tesir etmiş bir şeyler düşünüyorlar. Fakat bu mevzu Rasûl-û Ekrem'in tabi bilir, kulağı-

na girer. Yalnız Cibril vasıtası ile değil. Her zerre bir Cibril'dir. Emr-i Hak inzaline, her zerredir bir Cebrail. Emr-i İlâhiye'yi, Habibine yetiştirmek için her zerre bir Cebrail'dir. Cebrail ancak Kur'an-ı Azimûşşân içindir. Vahy-i İlâhi geliyor mütemadiyen. Eğer Cibril ile gelirse Kur'an olur, Cibril ile gelmezse Vahy-i İlâhi olur. Rasûl-û Ekrem bundan haberdar oldu, çağırdı onları, dedi ki; "Ben size bunu söylemedim, dinimin icabatı değildir. İslamiyet'te ruhbanıyet yok! Helâl olan şeyi, kendine haram etmek doğru değildir. Herkesin bir hakkı var. Ailenin hakkı var sana, Rabbinin hakkı var sana, evlatlarının hakkı var sana, vücudunun da hakkı var." **"fâ'ti kûllezî hakkın hakkahû"** Her hak sahibinin hakkını veriniz, yaptığınız hatadır vazgeçiniz. Ayetin sebep-i nüzulü bu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlüllâh ile Kur'an'a imân eden. لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتٍ مَّا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ Haram etmeyiniz kendi nefsinize bir tayyibat-ı helâli ki Âllâh size helâl etmiş. Âllâh size helâl etmiş; aileyi de eti de yemeyi de sofrada oturmaya da. Bunu niye kendinize haram ediyorsunuz? وَلَا تَعْتَدُوا Tecavüz etmeyiniz, Emr-i İlâhi'nin haricine. Âllâh, men etmedi sizden. إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ. Âl-lâh CelleCelâlûhû, hadd-i tecavüz edenleri sevmiyor. İslamiyet'te ruhbanıyet yok. İslamiyet'te en büyük ibadet, emr-i bil ma'ruf nehy-i ani'l münker. Eğer imkânı varsa; halka, Âllâh'ın emrini bildirmek nehyettiğinden vazgeçirmek. Bu en büyük deniliyor. Evet.

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ 88-

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ Yeyiniz, Cenâb-ı Hakk'ın size kısmet ettiği malı. حَلَالًا طَيِّبًا Ama helâl olarak, birbirine yalan yapmamak, şüpheli olmamak. Âllâh'ın verdiği kısmeti, helâl ve şüphesiz

olarak yeyiniz. وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ Âllâh'tan korkunuz, Âllâh'ın emrine itâat, Âllâh'ın nehyettiği şeylerden içtinap ediniz. Onunla imân etmişsiniz. Sizin imân ettiğiniz Âllâh'tan korkunuz, emrinin haricine çıkmayınız.

89- لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِى أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْاَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ اِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ اَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ اَهْلِيكُمْ اَوْ كِسْوَتُهُمْ اَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ اَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ اَيْمَانِكُمْ اِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا اَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ اَيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

E, ama onlar bu sohbeti yaparken ashab arasında yeminler de olmuş, "vâllâh yapacağım billâh yapacağım" gibi. Onun cezâsı ne olacak? Onlar aralarında bunu söylediler ya "ben evlenmem filan." Sebeb-i nüzul-û ayeti söylemek maksat. Diyor ki; لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِى أَيْمَانِكُمْ Niyet beraber olmayan eyyemine, Âllâh sizi mu-aheze etmez. Siz, o vakit konuşma esnasında "vâllâh gideceğim, billah gideceğim" fakat niyet yok. Niyetsiz olarak yapmışsınız, onun için niyetsiz olan bir yemin de yemin olmaz.

Şimdi yemin efendim ancak Zat-ı Akdes-i İlâhi ile olur, **"vallâhi vebillâhi vetâllâhi."** Kur'an ile yemin değildir, Kâbe ile yemin değildir. Ya Kur'an ile yemin içiyorlar? Yemini içiyorlar eğer tekzip yaparsa, Kur'an'ı tahkir etmiş olur cezâ çeker. Nitekim eski cezâ kanunlarında cezâ vardı, bu itibar iledir. Yoksa hakiki yemin ki it'am-ı aşârete mesakine; on kişiyi it'am etmek ancak Zat-ı Akdes-i İlâhiyle olur, başka bir şekilde olmaz. Evet, o büyük mukad-

destir. Kur'an ile Rasûl-û Ekrem ile Kâbe ile yemin ederler fakat eğer bu yemini bozarsa onlara hakaret gibi olur, kanunen cezâyı yer, Cenâb-ı Hakk'ın nezdinde de günah sahibi olur, budur. O yemin de it'am-ı aşârete mesakine yoktur ancak it'am-ı aşârete mesakine, Âllâh ile yemindir. وَلَكِنْ يُّؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ Ama sizi muaheze eder, eyyemini aklettiğiniz niyetle. "vâllâhil azim bunu yapmadım, vâllâhil azim ettim" gibi, böyle aklet.

Bunun da eğer yeminden sonra baktınız ki yemin ettiğiniz şey daha zararlıdır, başka şeklini yapmak daha menfaatinizi muciptir. Cenâb-ı Hak, ona da bir müsâade ediyor. فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ يَمِينِ Yeminin keffareti; 10 kişiyi it'am etmek, yemek yedirmek. Ama nasıl yemek yedirmek? مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ Evsat, ehline verdiğiniz miktar evsat. Bir adam, bir günde yüz lira yiyor. Fâkir bir adam da bir günde ekmeği bir lira yiyor. Ne bu evsattır ne o evsattır. Orta, vasati olan bir adam ne ise o kadar. Yâni teklif etmiyor Cenâb-ı Hak, yeminin keffaretidir büyük bir ziyafet ver. İçinde tatlı matlı yok, yalnız gıda edecek bir şey. Az da olup da aç kalmak da yok, ikisinin ortası. Ehlinize, iyâlinize yedirdiğiniz gibi, bir adamı on gün yahut on kişiyi bir günde it'am ediniz. Eğer bu yemeğiniz de yoksa; أَوْ كِسْوَتُهُمْ onlara, on kişiye bir kisve, bir entari giydir. Eğer bu da yoksa, أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ köle varsa köle azad ediniz, o daha ağırdır. فَمَنْ لَمْ يَجِدْ Eğer bunun hiçbirisi de yoksa yemin içmişse, فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ üç gün oruç tutsun. ذَلِكَ كَفَّارَةٌ Yemin içtiğiniz zaman gördünüz ki yeminin aksi, daha işinize hayırlı olur. Bu üçün birisini yapınız. Âllâh-û Teâlâ keffaret yapar, günah kalmaz. وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ Bununla beraber ye-

minlerinizi hıfz ediniz. Yemini ikide bir de bozmayınız. كَذَلِكَ يُبَيِّنُ Allâh CelleCelâluhû, âyât-ı beyyinatı size böyle tafsil ile beyan ediyor, ona göre yapınız. لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ Tâ ki şakirlerden, şükür edenlerden olasınız. Âllâh Şekûr'dur, ameli kabul ediyor. Bu mevzu da bitti, ayrı ayrı mevzulardır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ ۚ
مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ 90-

Bu mevzu hamr (rakı) hakkındadır. Ve Kur'an-ı Azimûşşân'da, malûm ya Âllâh her kulun ahvalini bilir, ne lâzımsa onu yapar. Bir adam bir şeye fazla me'luf oldu mu, birdenbire "yapma bunu bırak" dese. Yapmaz nihayet günahkâr olur. Onun için Halik-i Kâinat, o zamanlarda kumar rakı haram değildi, haram olmadığı zamanda halk alışmıştı, eğer birdenbire Cenâb-ı Hak bir ayetle içmeyiniz deseydi. Evet, bu ayet gelseydi. Belki çoğu da itâat etmez, günaha kalırdı. Onun için ne yaptı? Tedricen terk ettirdi, üç ayetle. İki ayet bundan evveldir, bu son ayettir. Birinci ayette diyor; **"ve ismûhumâ ekberu min nef'ihimâ"** Ey Müslümanlar, bunda bir menfâat görüyorsunuz, alışverişde fakat ondan hasıl olan günah, menfâatından çok fazladır. Bu kadar, içme demiyor. Bunu düşünen Müslüman, mademki bunun zararı daha çoktur menfâatından, yüzde elli bırakıyor. İkinci ayet nazil oldu çünkü daha haram olmamıştı da namaza girerken de yaparlardı. Diyor ki; **"velâ tekrabus salate ve entûm sûkâra"** Sarhoş olduğunuz zaman, ibadete namaza yanaşmayınız. Çünkü bilmezsiniz ne yapıyorsunuz. Bu ayet de nazil oldu mu, o kalan yüzde ellinin de yüzde ellisi terk etti. Mademki ibadet zamanında bunu yapmam, artık ne kaldı?

Üçüncü kat'î olan ayet budur; **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا** Ey Âllâh'a, Rasûlullâh'a, Kur'an'a imân eden. **إِنَّمَا الْخَمْرُ** Hamr yâni akli setr eden. Hamr; yalnız üzümden hasil olan demek değildir, akli setr eden. Akıl, büyük bir Nimet-i İlâhiye'dir, Cenâb-ı Hakk'ın sana vermiş. Âllâh istemiyor, o nimeti setretsin de küfran-ı nimet etsin. Hamr, sarhoşluk veren her madde hamrdır. İster kuru olsun, ister yaş olsun, ister üzümden olsun, ister başka şeyden olsun. Mademki sarhoşluk veriyor rakıdır haramdır, dâhildir bu ayete. **وَالْمَيْسِرُ** Kumar kolaylıkla elde edilir, onun için meysir demişler. Meysir diyor, kolaylık. Gelir birisini aldatıyor da parasını cebinden hepsini kumar ile alır gider, kolay elde etti. **وَالْأَنْصَابُ** Ensab; putları ayakta durdurmak. Ensab; nesbetmek, putları ayakta durdururlardı ona ibadet ederlerdi. **وَالْأَزْلَامُ** Ezlam; zar atmak. Şimdi, Kâbe kapıcısının yanında on tane zar vardı. Giderlerdi, onunla kumar gibi atar, "emerani rabbi, nehani rabbi" hangisi gelirse onu yapar yâni bir nev'i kumardır. Zaten işe para girdi mi kumar olur. Bak şimdi, dinimiz gayet sehldir, gayet kolaydır. Âllâh CelleCelâlûhû, gençlere oyunu tamamıyla men etmiş değildir. Gençler pekâlâ oyun da yaparlar, gezerler, koşuşurlar. Hatta bazı oyunlar var ki sevap kazanır. At koşmak, ok atmak. Harbe yarar, bunlara sevap da olur. Ya haram olan oyun nedir? İçinde rakı geçer, kadın geçer, para geçer. Bir oyunun içinde kadın yok, para yok, rakı da yok, o helâldir. Ne zamanki bunlar girdi mi, o helâli haram yapar. Kadın yapıyor zinaya giriyor, kumar giriyor malını alıyor, içki geliyor da birbirini yiyorlar. İşte haram eden bunlardır, bunlar dâhil olduktan sonra her oyunu Cenâb-ı Hak, mübah yapmıştır. Gençler top yapar, bilmem ne yapar, şuraya gider koşar gider, bunu ha-

ram etmemiştir ki hangi ayet onu haram etmiş? Ancak haram olan; içine kadın girer, para girer, kumar girer, o haram olur. İşte bu ezlam da bu nev'idendir. Bunlar hepsi de رَجَسٌ müstakzardır, haramdır bunlar. Rics; pis demektir. Haramdır, مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ şeytanın ameli, şeytanın telkinatıdır. Şeytan yapmıyor, telkin ediyor, onun telkinatıdır. فَاجْتَنِبُوهُ Ey Müslümanlar bunlardan iğtinap ediniz لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ Tâ ki felâh olasınız, felâhını ararsanız bunları yapmayınız.

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ-91
وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

Şeytan telkin ediyor, ne için istiyor? إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ Şeytan irade ediyor, istiyor ki أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ aranıza düşürsün bu kumar ile rakı ile oyun ile. Düşürsün الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ düşmanlık ve sevmemeyi فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ rakıda, kumarda. E, tabi gitti bir adamı kumardan soyduğu zaman, o parayı veren adam ondan memnun olmaz ki. "Nihayet meyhaneye giden dövüşür, camiye gelen de sevişir" malumdur ya. Bunlar nihayet araları bozulur, kavgaya sevk olur, harama sevk olur. وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ Şeytanın muradı; bir de bununla sizi meşgul ediyor Zikrullâh'tan ve namaz-û ibadetinden sizi geri bırakıyor. Şeytanın gayesi sizi namazlardan, Zikrullâh'tan geri bırakmak, aranızı bozmak, sizi birbirine tutuşturmak, adavat yapmak için rakıyı telkin ediyor, kumarı telkin ediyor ve zarı telkin ediyor. فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ Bu Emr-i İlâhî'yi dinledikten sonra, vazgeçtiniz mi ey Müslümanlar bundan? Elbette vazgeçer Müslümanlar. Üçüncü emir kat'idir.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ عَلَى
رَسُولِنَا الْبَلَغُ الْمُبِينُ

وَأَطِيعُوا اللَّهَ Ey Müslümanlar Âllâh'ın emrine itâat ediniz, Âllâh'ın emridir size bu. وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ Rasûl-û Ekrem'in emrine de itâat ediniz. Haram etmiş kumarı, hamrı, rakıyı. Âllâh-û Rasulullah'ın emri ayrı ayrı değildir ancak tazim için söylemiştir. Âllâh'ın emri ne ise Rasûl-û Ekrem'in emri de odur. Âllâh'a itâat ne ise Rasûl-û Ekrem'e de itâat o dur. Fakat tazim için demiş ki; Âllâh-û Rasûlul-lah'a itâat ediniz. وَاحْذَرُوا Hazer ediniz, emre isyândan. فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ Eğer bu emirden sonra siz itâat etmezseniz, taate arka çevirirseniz. فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَغُ الْمُبِينُ Rasûle, peygambere bir ziyan yok, tebligatını yaptı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhi-vessellem efendimize eğer itâat etmezseniz Rasûl-û Ekrem'e bir ziyanınız yok, ziyanınız kendinize ait olur.

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا
اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

Şimdi sordular. Öyleyse bu emirler gelmeden evvel rakıyı kumarı yapanların hali ne olacak? Ayet-i kerime bunların hakkındadır. Zaten meşhurdur hatta insanların arasında da bir kanun makabline şümul-û yok, derler. Bu tebliğ olduktan sonra makzı olur, ondan evvelkini affeder Âllâh.

Buyuruyor ki; لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا Yoktur imân edenlere, وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ imân eden ve amal-i salih ile meşgul

olanlara günah yok. **فِيمَا طَعِمُوا** İmân, ayetten evvel yediği içtiği bu kumar ile rakı, tahrimden evvel yâni. **إِذَا مَا اتَّقَوْا** Eğer ittika eder küfürden vazgeçerlerse, **وَأَمِنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ** imân edip de amal-i salihayı yaparsa evvel içtiği rakıdan, Âllâh onu affeder. **ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَمِنُوا** Sonra ayet nazil olduktan sonra günah yapıyor artık. O günahından da ittika edip de vazgeçerse **وَأَحْسِنُوا** iyilik yaparsa, Âllâh onu da affeder. Yâni küfürde içtiğini imân ile mahvediyor. İmân da içtiği zaman, tevbe ile mahvediyor.

وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ Üç tane ittika var efendim, sıra ile. Müfessirin-i İzam burada birçok manalar vermişler ya. Birisi demiş ki; evvelinde takva eder, ortasında takva eder, sonunda da takva eder. Bazıları demişler ki; şirkten takva eder, haramdan takva eder, müştebihattan da takva eder. Müfessirin-i İzam'ın verdiği manalar. Hepsi de Kur'an-ı Azimûşşân'ın manaları denizin dalgaları gibidir. Bir, iki, üç değildir. Beşer kelâmına benzemiyor. Bu mevzu da bitti efendim.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالَهُ آيْدِيكُمْ
وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ
عَذَابٌ أَلِيمٌ

Şimdi, Âllâh CelleCelâlûhû kulunu imtihan ediyor. Zaten bu dünya dar-u imtihan'dır. Bak vaktiyle Dâvûd Aleyhisselam'ın zamanında idi. Cumartesi günü Emr-i İlâhi bu idi; çalışmayacaklar, balık avlamayacaklar. Dâvûd Aleyhisselam tebliğ etti yahudilere. Yahudi yahudiliğini yapacak, başka düşünmüyor, korkuyor da Dâvûd Aleyhisselam'dan. Dâvûd Aleyhisselam, o anda hüküm-

pacağını bilir zaten. Fakat meydana gelmeyince hükme vesile olmaz. Âllâh bunu yapıyor ki herkes ne olduğunu meydana çıkarsın, ona göre mükâfat-û mücâzat olsun. فَمَنْ اَعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ Bu tebligattan sonra eğer birisi tecavüz ederse, o hayvanları alırsa azab-ı elime giriftar olur. Hiçbirisi tenezzül etmedi, almadı. Bu mevzu da bitti. Ayet mevzu mevzudur, birbirine karışmasınlar.

95- يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقْتُلُوْا الصَّيْدَ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُّتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هٰذَا بِاَلِغِ الْكَعْبَةِ اَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسٰكِيْنٍ اَوْ عَدْلُ ذٰلِكَ صِيَامًا لِّيَذُوْقَ وَبَالَ اَمْرِهٖ عَفَا اللّٰهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللّٰهُ مِنْهُ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ ذُوْ اِنْتِقَامٍ

Bir de bugün de caiz. Meselâ Haram-ı Şerif'e giden hacılar ihramdayken, oradaki avlar haramdır, hacı avlamaz. Deniz avı müstesnadır, deniz de orada yok. Onun için berdeki av, av olmaz hatta otunu dahi koparamaz. Eğer koparırsa ne olur, cezâ ne olur? Beyan ediyor; يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا Ey Âllâh-û Rasûlullâh'a imân eden insanlar, Mü'minler. لَا تَقْتُلُوْا الصَّيْدَ Av yapmayınız, yemeyiniz avın etini وَأَنْتُمْ حُرُمٌ siz ihramda olduğunuz zaman. Siz hacca gitmişsiniz, ihram bağlamışsınız, orada av ile alâkadar olmayınız. وَمَنْ Her kim ki قَتَلَهُ مِنْكُمْ Haram'ın avlarını öldürürse مُّتَعَمِّدًا kasten yâni ihramda olduğunu unuttu ve yahutta kasten yaptı. Onun cezâsı; öldürdüğü hayvanın bir mislidir. Öldürdüğü hayvan nedir? Tayin etmişler çünkü. Ceylan öldürmüş, bir koyun verecek, koyunu kesecek Haram fukaralarına dağıtacak.

Sonra su sığırını öldürmüş, inek verecek. Hımar vahşiyi öldürmüş, büyük bir öküz verecek. Serçe kuşunu öldürmüş, ona bir sadaka verecek. Bu cezâdır çünkü o, oradaki fukarının malıdır. Senin ne hakkın vardı gittin. E, gittin yaptın mı cezâ verirsin. Neam; koyun, inek, deve artık onlara derler. Neyi öldürmüşse, o büyüklükte bir hayvan kesecek verecek. Fakat kendi reyi ile değil. Kendi reyi ile olursa bir ceylanı öldürür de bir kuşun bedelini verir. Yok! **يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ** Adil sahibi olan, sizden tayin olanlar. Yâni kendi reyi ile değil, cemaatin reyi mukabili ne ise onu verecek. İnsan daima meylediyor kendi tamaina. Öldürdü bir ceylanı, kesti bir kuşu, olmaz o. **هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ** Hedy olarak vereceksiniz Kâbe'ye, Kâbe ehline iblağ edeceksiniz onu. O hayvanın etini onlara verirsiniz. Eğer bu da elinizden gelmezse **أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ** yahut keffaret olarak bir miskinin taamını vereceksiniz. Keffaret olarak fukarayı it'am edersiniz. Taam verecek yâni koyunu bulamadı. Ceylanı öldürmüş, koyun bulamadı. Koyunun bedelini erzak olarak verecek. **أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ** Taam da bulunmadı mı, parayı vereceksin o kadar. Efendim öldürdü bir hayvanı, karşılığını bulduysa berden onu bulur alır, keser fukaraya dağıtır. Onu bulamadıysa ama o da kendi reyi ile değildir, milletin tasvib ettiği reydir. Eğer bulunmadıysa onun bedeline mukabil erzak alır, fukaraya verir. Eğer bunu da bulamadıysa onun bedeline mukabil para verir. **صِيَامًا** Yahut ona mukabil oruç, oruç da her müd'düne bir oruç yâni 3 tane oruçtur, he öyle geçti tefsirde. Çünkü taamı değiştiriyor, taamı da üç müd tayin ediyor. Her müd'de de bir gün oruç diyor. 3 gün oruç tutarsın. Öyleleri var ki zaten oruç olmak ister oradayken, öyleleri var ki zaten içmezler. Bu da **لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهٖ** dostun yaptığı

emrin zevkini alsın. Zaten bedava da gitmez, Cenâb-ı Hak yine defterine yazar. عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ Bu ayetten evvel gelen yapılan bu avlar, Âllâh affetmiş. وَمَنْ عَادَ Bu emirden sonra tekrar yaparlarsa, Âllâh ondan intikam eder, azap verir. وَاللَّهُ عَزِيزٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ Âllâh ondan intikam eder, azap verir. وَاللَّهُ عَزِيزٌ Âllâh, Aziz'dir, Galip'tir. Galibin galibidir, intikam sahibidir. O'na isyân edenin cezâsını isterse alır.

96- أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

Sonra buyuruyor ki; أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ Bu berre aittir, Mekke-i Mükەرreme'de ihramda olduğu haldedir. Ya geldi, Cidde'ye geldi denizin içinden balıklar aldı, câizdir. Bahrın taamı, avını, Âllâh helâl etmiş size. Taamı diyor denizden ne çıkarsa, denizden ölü bir balık çıkarsa yenebilir. Kendi ölmüş, denizde ölmüş fakat dışarıya çıkmış da taaffün etmiş atmışlar değil. Fakat deniz de ölmüş yine alır yer, taamdım murad odur. مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ Bu size ve gezenlere metadır, Cenâb-ı Hak emretmiştir, yesinler.

صَيْدُ الْبَحْرِ (berre, berrin seydi yâni toprak. Berrin seydi;) Mekke'nin etrafını. مَا دُمْتُمْ حُرُمًا Ne kadar muhran olursanız olun, daha ihramdan çıkmayınca ister bayramdan sonra da olsun, yine Âllâh size bunu haram etmiş. وَاتَّقُوا اللَّهَ Korkunuz Âllâh'tan, إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ nihayet O'nun huzuruna, O'nun hesabına haşrolacaksınız. Düşününüz, Cenâb-ı Hak'ın emrini yerine getiriniz, nehyinden çekininiz.

97- جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ

وَالْقَلَائِدُ ذَلِكَ لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

الْكَعْبَةُ Yapmış Âllâh CelleCelâlûhû, size bu nimeti. Kâbe'yi Beyt'ül Haram yapmış. Haram; muhterem demektir. قِيَامًا لِلنَّاسِ İnsanların halini ikame etmek, haccını yapmak, tevbesini yapmak, Rahmet-i İlâhiye'ye nâil olmak. İşte bu Kâbe'yi burada halletmiş sizin için.

وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ Eşhuru'l Hurum ki o zamanlarda harp haram idi. Eşhuru'l Hac var, Eşhuru'l Hurum var. Eşhuru'l Hac; Şevval, Zilkade, Zilhicce'dir. Eşhuru'l Hurum; Recep, Zilkade, Zilhicce, Muharrem. Yâni Eşhuru'l Hurum'da harp yok idi. Âllâh-û Teâlâ, size bunu ihsan etti. O aylarda harbi haram etti ki insanlar birbiriyle harp etmesinler, istirahat etsinler. Eşhuru'l Hac'ı da haram tayin etti ki o zamanda Kâbe'ye gitsinler, ah-û figan etsinler, Cenâb-ı Hak da onları affeder. Eşhuru'l Hurum; Recep, Zilkade, Zilhicce, Muharrem. Eşhuru'l Hac; Şevval, Zilkade, Zilhicce. Çünkü Şevval'den başlıyor.

وَالْهَدْيَ Hedy yapmak, hediye ihda ediyor. Şimdi tabi o ka'delerin ekserisi kalkmıştır. Orada koyunlar çok, o zaman o kadar bulunmazdı. Bulunsa da bu derecede değildi. Sonra büyük zenginler her taraftan, bir deveyi Kâbe'ye hediye ediyor. Birbirine hediye ediyor. Hediye, bunların hepsi fukaraya bir yardım olsun diyedir. Şimdi efendim çokları var, tabi çoğunuz görmüşsünüz. Koyunlar kesiliyor, efendim itiraz ederler; "Bu koyunların eti zayia olur, israf oluyor. Mısır'ın fukaraları yeseler daha iyidir." Böyle dedikodular

yapıyorlar, maksatları ta'ndır Ahkâm-ı İlâhiye. Burada hiçbir lokma zayia olmaz, haberleri yok. Kesiliyor binlerce fakat orasına Âllâh bir hassa vermiştir, taaffün etmiyor. Taaffün etmediği için, koyunu böyle ortadan keser yahut dörde paylar, götürür taşın üstüne koyar. Taşın üstüne koydu muydu, akşama kadar kupkuru olur. Öyle taş gibi, tahta gibi olur. Onu götürür evine, sene nihayetine kadar onu parça parça kırar, yemeğini yiyor. Bu zayia olmuyor ki! Bize göre öyle, İstanbul'da iki gün kalırsa taaffün eder. Yok fakat orada olmuyor. Oradaki insanlar, fukaraların hepsi o etleri götürür, gelecek seneye kadar o etle idare ediyorlar. Bir sene onların yiyecekleridir. Efendim fabrika yapalım mı? Ne olacak fabrika yaptın? Bu fukaranın kısmetini kesersin. Fabrika yaptın, hükümet alır, askere verir, ne olacak sonra? Değil mi ya? Bu itiraz, doğru bir itiraz değildir. Arz ettim mi bak, şimdi orada çok kalmadığımız için, kalanlar bilirler. Taşlıktır, hele binaların etraflarını görürsünüz. Eti üzerine koy, iki saat sonra kurur bile. Hatta burada bir zaman balıkları kuruturlardı, İstanbul'da âdet vardı, balıkları kurutmak. E, peki balık burada kurutulur da orada niye kurumasın?

وَالْقَلَائِدُ Kalaid, kulâde. Kulâde; gerdanlık demektir. Kâbe'nin, bir ağaca bağlıyor ki bu Kâbe'ye aittir, kimse dokunmasın. Kâbe'ye aittir yâni Kâbe'ye lüzum yok, fukaralar yiyecektir, kimse almasın! (farkında değildir. Bu tam bir senelik fukaranın yemeğidir. Yeter götürür, bir daha götürür. E, bunun etrafında birçok insanlar var. Ta Yemen'den geliyorlar, Yemen fukaraları hepsi oraya gelirler. Oraya kurutur etini, kuruttuktan sonra çantasına koyar götürür. 2-3 tane koyunu kurutur, koyup götürebilir.)

Bunu düşününüz, Cenâb-ı Hak'ın sizin için halkettiği Kâbe ki onun etrafında ah-û figan edin sizi affetsin. **شَهْرُ رُحْمَىٰ يُحِلُّ فِيهَا لِلنَّاسِ** Şehr-û'l Haram'ı yaptı ki o aylarda harp olmasın, herkes sahat olsun. **وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ** Kâbe'ye hediye olarak yahut kulade edilen bir hayvan gönderirler. O da menfaatiniz içindir, **ذَٰلِكَ** bu emirler. **لِتَعْلَمُوا** Biliniz ki Âllâh! Semâvat-û Ard'daki mahlûkatın halini bilir. Halkeden O'dur. Halık nasıl olur da bilmez? Elbette bilir. **وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ** Âllâh CelleCelâlûhû her şeye alimdir. Âlim'dir demesi yâni yaptığınız hataları bilir, cezâ verir. Yaptığınız iyilikleri de bilir, mükâfat eder, irade eder. Hata etti mi, mutlaka cezâ görür diyemeyeceğiz. Adam hata eder, Âllâh sonra affeder. Ancak Âllâh'ın affetmediği küfür ve küfre karışmış olan ahvallerdir. Üst tarafını Cenâb-ı Hak isterse affeder, isterse affetmez de cezâlandırır.

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ 98-

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ Biliniz ki Cenâb-ı Hak'ın azab-ı şedittir. Çekininiz, azaba sebep olan şeyleri yapmayınız. **وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ** Âllâh, Ğafûr'dur. Mübalağa ile mağfiret sahibidir ve merhamet sahibidir.

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ 99-

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ Rasûl, peygamber göndermiş. Peygamberlerin vazifesi ancak belağdır, tebliğdir. Başka hiçbir şey değil. **وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ** Âllâh bilir sizin gizli yaptığınız, açıkta yaptığınızı da bilir.

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ 100-

Halik-i Kâinat, Kur'an-ı Azimüşşân'da Habibine emrettiği bu ayetle; Müslümanlara vaaz-û nasihat, yumuşak bir tarzda, zaten nasihat sert ile olmaz. "Gâvur oldun, şöyle oldun, böyle oldun." İnkâr etmeyince kimse gâvur olmaz, hepsi de Müslüman'dır. Gâvurluk inkârın akibinden gelir. Nasihat ekseriya yumuşak olmalı ki tesir etsin kalbe. Bak buyuruyor ki Cenâb-ı Hak bu ayette, ümmetine böyle tebliğ et. Anlasın, akıllarına girsin. قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ Habis; fena, haram. Tayyib; helâl. Helâl ile haram müsavî değildir İndâllah'ta. Helâl ile vakit geçiren duâsı müstecab olur, rahat olur. Haram yiyen adam, Gazab-ı İlâhiye'yi celb eder. Şüpheli ise gasavet-i kulub hakkal hasıl olur. Öyle ise haram ile helâl müsavî değildir, kendi hak düşünsünler. Kazanması da böyledir, sarfı da böyledir. Helâl, kismettir. Kismet damla damla geliyor. Cenâb-ı Hak, Razzaktır Kismetimizi veriyor, bize lâzım olanı damla damla veriyor, ölünceye kadar kismet geliyor. Haram öyle değildir, akıyor sel gibi yukarıdan akıyor, toptan geliyor. Ve netice itibariyle haram yine geliyor, helâl yine kalıyor. Meselâ bir adam eskiden de kendine bir ev yapıyordu. Kendisi, evladı, torunu hepsi içinde oturdurlardı. Bugün birkaç artığını birden yapıyor, beş on sene sonra hepsi elinden geçip gidiyor. Geldiği gibi gidiyor. Zaten o, onun malı değildir. İnsanın elindeki mal-û servet kendisinin değildir ancak ahireti için sarf etmişse ruhunadır. Dünya için de vücuduna, evla-

dına ne sarf ettiyse yine vücudunadır. Kalan, nihayet başkalarına vârislere taksim olur. Bir veznedarın elinde birkaç milyon para oluyor. Fakat o milyonlar veznedarın değildir ki. Veznedarın ayba-şında aldığı maaşı ne ise odur, üst tarafı gelip gittiğidir. Onun için helâl ile haram müsavi değildir. Ne kazanmasında ne sarfında ne de azabında müsavi değildir. Ve hakeza Müfessirin-i İzam, bunun üzerine diyorlar ki buna binâen; kâfir ile Mü'min müsavi olamaz. Amal-i habise ile amal-i hasene müsavi olamaz, ayete nazaran. Mademki helâl-û haram müsavi değildir. Bunları da böyle beyan ediyor.

Şu halde madem haram, Gazab-ı İlâhiye'yi celbediyor. فَاتَّقُوا ٱللَّهَ Âllâh'tan korkunuz ey Müslümanlar, terkediniz haramı, habisi terkediniz. يَٰٓأُولِى ٱلْأَبَٰبِ Ey akıl sahibi. Lûb; akıla derler. Ey akıl sahibi düşün ki bu nereye gidecek? Nihayet gün gelir ki Huzur-u İlâhiye'ye çıkarsın, bunun hesabını vereceksin eğer helâl ise. Haram ise azabını çekeceksin. E, senin de aklın var, muvakkat birkaç gün için azaba giriftar olmak, Gazab-ı İlâhiye'ye müstahak olmak doğru mudur? Elbab sahibi bunu böyle düşünür. لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ Siz iflah olursunuz eğer Âllâh'tan korkarsanız. **"lealle"** teveccu içindir, başka kitaplarda reca var ama Kur'an-ı Azimüşşân'da tahakkuk içindir. Siz Âllâh'tan korkarsanız, ittika sahibi olursanız. Âllâh, sizi iflah eder, fevz-û necata yetiştirir. Bu, bu kadar. Ayet ayettir mevzu değişiyor. Malûm ya Kur'an-ı Azimüşşân, baştanbaşa her şeyden bahsediyor. Ama mevzu değişti şimdi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِن بُدَّ لَكُمْ تَسْأَلُكُمْ وَإِنْ
تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلَ الْقُرْآنُ بُدَّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ
حَلِيمٌ

Zaman-ı Saadet'te yeni Müslüman olanlar da vardı, eskiden de vardı. Bazı imân etmeyenler de gelirlerdi Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'den bir takım sualler sorarlardı. Hâlbuki suallerden maksat da bir anlayış değildir. Bazılarının suallerden maksadı; Rasûl-û Ekrem'i imtihan edecek kendi aklına göre. "Acaba bilir mi bilmez mi? Anlar mı anlamaz mı?" Bazı böyle pis niyetlerle huzur-u saadete gelirler. Rasûl-û Ekrem de bahr-ı merhamet idi, kimsenin kalbini kırmaz ve dinlerdi. Halik-i Kâinat, men ediyor böyle sualleri yapmayınız. Sual ki sonu cezâ gelecek. Meselâ geliyor soruyor; "Benim babam nerde?" E, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, babasının müşrik olduğunu biliyor da "baban cehennemdedir." E, bu cevabı alacağına niye bu suali soruyorsun? Bir suali ki cevabını fena alacaksın bunun gibi, daha birçok bunun gibi sualler oluyordu. Bu sualleri yapmayınız, Rasûl-û Ekrem'i de meşgul etmeyiniz.

Hele vahiy nazil olduğu zamanlarda olsa, bütün bütün ahkâma girer. Meselâ hac ayeti nazil oldu, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem tebliğ ediyordu. Adamın birisi "Efendim her sene mi hac edeceğiz?" Rasûl-û Ekrem sükut etti. Bir, iki, üç defa da tekrar etti. Ya Rasûl-û Ekrem "evet" deseydi, orada "evet" deseydi ne müşkilat olurdu. Onun için sualler bilerek olsun ve hakeza bununla zamanımızda da eğer niyet سوال etmekse, dinin bir meselesini anlamak ise onu yolunda sorar ve cevabını alır. Fakat bu sualin cevabı fena ise yapmasa daha iyi olur, fena cevap alır.

gün sonra başladılar küfran-ı nimete, aleyhine çevirdi. Yâni duâlar böyle biçimsiz olursa nihayet aleyhine gidiyor. قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ سِزْدEN EVVEL BAZI KAVIMLER BÖYLE DUÂ ETMİŞLERDİR PEYGAMBERLERİNDEN. ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ. Ondan sonra kâfir oldular, imân etmediler, inkâr ettiler, küfre girdiler.

Bu mevzu da bitti. Bak karıştırmayalım da birbirine bağlı değildir.

103- مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَثُرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

Şimdi cahiliyet zamanında birçok fena âdetler vardı. Meselâ bir deve, beş batın doğurursa beşincisi erkek olursa bu artık putların devesi olur, (Âllâh'ın devesi olur.) Ona yük koymazlar ve onun etini de yemezler. Gönderirler bu putlara.

“Sâibe” vardı. Sâibe; bir hasta iyi olursa veya gurbetten bir adam gelirse nezreder. Şimdi o nezirler vardır. Nezreder o gelirse geldiği zaman artık nezredilen şeyin sahibi yemez. O Âllâh'ın malı olur, putlara verecek.

“Vesîle” namında yine bir şey vardı, koyunlar hakkında. Bir koyun yedi batın doğurursa yedincisi erkek olursa artık onu af ederler, azat ederler. Onun sütünü ancak papazlarına ve onlara yedirirler, mal sahibine verilmezlerdi.

Bir de “hâm” vardı onların, dört tanedir. Erkek deve, tohum için âdet imiş o zaman orada. Bir erkek deveden, altı batın deve çıkarsa yedincisi artık o da azat olur. Böyle dini olan bir şeylerdir, Tevrat'a haml ederek iftira ederlerdi. Âdetlerde cari idi.

Halik-i Kâinat emrediyor; مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ Onlar iftira edi-

yorlar. Âllâh CelleCelâlûhû, böyle bir şariat vermemiştir. Bahire yok yâni deve beş batın doğurduktan sonra artık haram olur yemez. وَلَا سَائِبَةٍ Sâibe de yok, nezretmiş geldiği zaman artık haram olur da yemezler. وَلَا وَصِيلَةٍ Vesîle de yok. Vesîle; bir koyun yedi batından yukarı olursa artık o kilisenin şeyi olur. وَلَا حَامٍ Hâm da deveyi tohum için. Deveyi tohum aldıktan sonra, bir devenin sül-bünden on batın çıkarsa, onuncu batında artık o deve onun malı olmaz da Âllâh'ın malı olur, onlara nazaran. Böyle idi bâtil akideler. Bu akidelerin aslı yok, kitaplarında da yoktur, iftira ediyorlar. وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ Ama küfürde olan imân etmeyenler, böyle bir şeyleri Âllâh'a isnad ederler. "Âllâh böyle emretmiştir." Âllâh'a kizb isnad ederler, küfre giderler. وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ Onların ekserisi taakkul etmezler, Âllâh'ın emrini bilmezler.

Ekaliyet bilirler, bilenler var. Fakat onlar da bak içlerinde din adamları bugünkü ıstılah ile. Zaten uyuyor ya bunlara. Din adamları, onlara veriyorlar. Onlar da o makamı kaybetmemek için, demezler onu. O makam umurunda mı? Böyle olsun, "ben de deve mi yiyeyim de ne olursa olsun." Meğer din adamı buradan almışlar. Ekseri bilmez, ekalli bilenler var. Bilenler var ki din adamlarıdır. Din adamları bunu men etmezlerdi. Bilirlerdi, men etmezlerdi o zaman. Niçin? Çünkü servet elinden geçecek, şöhret elinden geçecek. Bu mevzu da bitti.

104- وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

Bunlara denildiği zaman yâni bu bâtil olan akide- de olanlara denildiği zaman. Geliniz, Âllâh-û İLÂHİYE

Teâlâ'nın inzal etmiş olduğu Kur'an-ı Azimüşşân'ın etrafına geliniz. **وَالِى الرَّسُولِ** O'nun Rasûlûne geliniz, O'na itâat ediniz, selamet budur. Dünya ve ahiret selameti, Âllâh-û Rasûlullah'a itâatten geçer. Bu Kur'an'dır ki eğer itikad ile amel ederse hem dünya mamur olur hem ahiret. Eğer itikatı yoksa fakat onunla amel ederse, ahiret için bir şey yok fakat dünyası mamur olur yine. Bunlara denildiği zaman, geliniz Âllâh-û Rasûlullah'ın emrine ittiba ediniz denildiği zaman, **قَالُوا** diyorlar ki cevaben; "Kâfidir, **حَسْبُنَا** yeter bize **أَبَا-û** ecdadımızın bulunduğu yol üzerindeyiz, bu bize kâfidir." Her zaman da misaller var. Meselâ Avrupa'yı var kuvvetiyle methediyor. "Yav gelin, Âllâh-û Rasulûllâh'ın emri vardır, buna ittiba ediniz" desen, "Efendim bize kâfidir o, bak terakki ediyorlar onlar" der. Onlarda da o vakit denildiği zaman. "Gelin de Âllâh-û Rasûlullah'ın emrine itâat ediniz." Diyorlardı; "Kâfidir bizim elimizdeki eskilerimizin duâları, aba-û ecdadımızın bulunduğu." **لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا** **أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ** Eğer bilseler aba-û ecdadı **يَهْتَدُونَ** ne hidayet yolundadır, ne de bir şey biliyordur. Buna nasıl tâbi oluyor? Evet, eğer onlar doğru ise hidayetleri varsa, ilimleri varsa eh ona ittiba edersin. Fakat onlar, ittiba ettik dediğiniz aba-û ecdadınız puta tapıyor, helâl-û haramı bilmiyor, Âllâh'a isyân ediyor. E, buna; "Babam böyleydi, ben de böyle olayım denilir mi?"

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ لَا يَصُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ 105-
إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

İşte o zamanda tabi Müslümanlar, öbürlerine nasihat ederlerdi. "Böyle yapmayınız." Hâlbuki nasihat, **"fezekkiril nefâatiz**

zikra” fayda verirse nasihat etmeli, etmedikten sonra bir faydası yok. Şimdi bir adam kendi yolunu değişmezse meselâ ibadetinde, namazında, orucunda kimseye dokunmadan kendi haliyle yaşarsa, hepsi kâfir olsa ona bir ziyan vermezler. Ayet-i kelimenin hülasası budur. Bir adam yolunda devam ederse, halis Âllâh için düşünürse, yolunda ise hiçbir kâfir, bir yahudi buna zarar veremez, Âllâh muhafaza ediyor. Nitekim biz, tecrübelerimiz de vardır, hepimizin de. Bir semtte faraza bir adam kendi haliyle namaz kılıyor. Ama gösteriş olmasın, asıl akli de bozuk olmasın, gösteriş de olmasın. Yolunda devam ederse, kendi yolunda aynı güzel gider, hiç kimse de dokunmaz. Ne zamanki şöhrat alayım, meşhur olayım, şeyh olayım halk elimi öpsün, e bu vakit Âllâh için değil başkası içindir. Başkası için oldu mu, cezâsını görür tabi, değil mi ya! Ayet bu.

عَلَيْكُمْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlullah’a imân edenler, hıfzediniz nefsinizi. Nefsinizi, Âllâh’ın emrettiğine göre hıfzediniz, harama meyletmeyiniz, zulmetmeyiniz. Nefsinizi, Cenâb-ı Hak’kın nehyettiği şeylerden muhafaza ediniz. Böyle yaptığınız zaman لَا يَضُرُّكُمْ size zarar vermez مَنْ ضَلَّ ehl-i kitaptan dalalette olanlar, إِذَا اهْتَدَيْتُمْ eğer siz hidayette olsanız. Hidayetiniz tamam olursa, hidayette olmayan ehl-i kitaplar sana bir ziyan veremezler. Tabi teessüren söylüyoruz Arabistan’daki bu haller, eğer onlar tam yapışmış olsaydı İslamiyet’e, yahudi’nin haddi mi vardı bunu yapsın! Fakat yapmadı, onun cezâsını görür. Belki tevbe ederse fayda eder, hemen giderler. Emir bu; bir adam halis niyetle şöhrat için değil, para için değil, akidesi sağlam olduktan sonra İslamiyet’in adab-ı erkânına riayet ederse, dünya kâfir olsa ona bir şey yapmazlar. Âllâh, onu muhafaza ediyor, ayet bunu

ifâ ediyor. **إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ** Hepinizin rücûu, sonu Âllâh'adır. Sizin de onun da onun da binâenaleyh hepimiz Âllâh'ın hükmüne rücû ederiz, **فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا** haşirde Âllâh'ın hükmüne rücû ederiz. **كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ** O zaman size haber verir, cezâ verir. Yaptığınız amelin cezâsını verir. **"in şerran fe şerran ve in hayran fe hayran"** İnsan hayrı yaparsa hayır karşısına gelir, şerri yaparsa şer karşısına gelir. O mevzu da bitti efendim, bununla alâkası yok.

106- **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ صَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلَا نَكُفُّ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْأَثَمِينَ**

Bunun sebab-i nüzulü ayet; Bir Müslüman, iki tane de hristiyan vardılar. Medine-i Tahire'den, Şam'a gittiler. Bir işleri varmış, arkadaş oldular yolda gittiler. Şam'a yetişince Müslüman vefat etti. Müslüman da öbürler komşuları olduğu için, eşyası ne varsa yazmış bir pusulada. O eşyanın içinde gümüş bir cam varmış da altınla süslenmiş yâni kıymetli bir nokta vardı. Onu da yazmış, kâğıdı elbisenin içine koymuş hasta olduğu zaman. Arkadaşlarına da demiş ki bak eşyalarım budur. Bunu götürün de benim akrabalarım teslim edin. Vefat ediyor gidiyor. Onlar da ondan sonra açıyorlar, o camı içinden alıyorlar. Kalan kıymetsiz olan eşyayı da akrabalarına teslim ederler. Akrabaları da bundan malûmatları vardı, onun böyle bir camı olduğuna, şüphelendiler onlar. Şüphe üzerine geldiler, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'e şikâyet ettiler. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem,

Ahkâm-ı Kur'aniyye üzerine yemin teklif ettiler. O zaman yemin de en ziyâde namazdan sonra olsun, abdestli olsun hatta ikinci namazı cemaattinden çıkarken olsun diye murad ederlerdi. Çünkü namazdan çıkan adam herhalde biraz kalbi yumuşamıştır diye. Yemin içtiler, "Bizim haberimiz yok." Birkaç gün sonra malûmat alındı, o cam Mekke'de satılmıştır onlardan. Tekrar geldiler. İşte demek ki kim getirecek? Onlar getirmişler. Bu sefer ne oldu? Şahit yok, zabıt yok zaten yemin içtiler. O şâhadet (lâkin nesk olmuştur bu, o zamana ait idi) akrabalarına (çünkü akrabaları tahkik ettiler, araştırdılar. Dediler ki; cam mevcuttur.) o tahkikat üzerine (yemin akrabalarına havale oldu) akrabaları yemin ettiler, yemin üzerine sabit oldu. İşte bu vak'ayı emrediyor Cenâb-ı Hak, bize.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlullah'a ve Kur'an'a imân edenler, إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ اَرَانِيزDAKI şâhadet, vasiyet. اَلْمَوْتُ حِينَ الوَصِيَّةِ Ölümün asarları zâhir oldu mu vasiyet zamanında, اثنانِ iki şahit olur. Bütün davalar iki şahitledir yalnız zina davası dört şahittir. Onlar da ذَوَا عَدْلٍ fık ile meşhur olmasınlar. اَمِنْكُمْ اَوْ اٰخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ İster sizden olsun akrabalarınızdan olsun, ister akrabalardan olmasın yâni akrabalığı nazar-ı itibari almıyor. İster akrabadan olsun, ister akraba olmayandan olsun iki şahit şâhadet eder. اِنْ اَنْتُمْ صَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ Yâni "safertûm filerdı." Siz sefere gittiğiniz zaman bu hal vak'a oldu. فَاَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ Ölüm musibeti hasıl olduğu zaman, o iki şahidin şâhadetine ibtina edin. مِنْ بَعْدِ تَحْبِسُوْنَهُمَا "tûfekkûhûnehâ" O şahitleri tutunuz اَلصَّلٰوةِ namazdan sonra, tefsir diyor ki ikinci namazı münasip görmüşler. اِنْ فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ O şahitler, Âllâh ile kasem edecekler. Bu, اِنْ اَعْلٰجُ شُكٍّ اَوْ اِنْ اَعْلٰجُ شُكٍّ olursa, bak bu şüpheyeye düştü. Mektubu çıkma-

dı da akrabaları şüpheye düştüler. Şahitler de töhmet altına kaldılar. **"inirtebtûm"** Cüdây-i mutarızadır. Eğer böyle şüphe varsa onlar yemin edecekler. Yemin de böyle; **"billahi"** لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا Başta, **"inirtebtûm"** ortaya düşmüş. **"billahi lâ neşteri bihi semenen kalila"** Âllâh'a yemin ediyoruz ki bu camı satmadık semen-i kalil ile kendimize de almadık. وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ Eğer akra-bamız da olsa şâhadetimizi hakkan söyleyeceğiz. وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةً. İْنَا إِذَا لَمِنَ الْأَثِمِينَ, Âllâh için verdiğimiz şâhadeti ketmetmeyiz, ketmedersek biz günahkârlardan oluruz. Böyle şâhadet edecekler ve hakikaten de böyle şâhadet ettiler. Böyle yalancı bir şâhadet de yaptılar.

فَإِنْ عُثِرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّ إِثْمًا فَأَخْرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنْ - 107
الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولِيَّانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ
شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

مُتَّالِي EĞER عَلَى أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّ إِثْمًا, EĞER عُثِرَ muttali oldular sonra, muttali oldu meyyitin sahibi yâni davacı. "Onlar günaha müstahak olmuşlar, yalan şâhadet yapmışlar." Eğer öyle olursa, فَأَخْرَانِ يَقُومَانِ Mَقَامَهُمَا iki adam başka onların yerine gelirler yemin içerler. Onlar da الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولِيَّانِ "evliyan;" veli, meyyitin velisi. Meyyitin akrabalarından iki tane şahit de şâhadet ederler. "Evet, bu cam meyyitle beraber gitmiştir. Kimse de yanına almamıştır, biz de böyle biliyoruz." فَيُقْسِمَانِ Onlar da böyle yemin edecekler. بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا "Âllâh'a yemin ediyoruz ki bizim şâhadetimiz daha doğrudur onların şâhadetinden. وَمَا اعْتَدَيْنَا Hadd-i te-

cavüz etmemişiz, doğrusunu söylüyoruz. **إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ** Eğer hadd-i tecavüz edersek zalimlerden oluruz.” Böyle yapınız diyor.

108- ذَٰلِكَ أَذْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهِهَا أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

ذَٰلِكَ Bu tarzda muamele. Bak davalar! **“en yeminû ala men enkeri”** Dava eden şahit getirir, davalı olan da yemin içer eğer şahit yoksa. Bunlar şâhadet ettiler, şâhadeti yemin ile teyid ettiler. Ondan sonra yine yalanları zuhur etti. Ondan sonra akrabalarına avdet etti şâhadet. Bu şâhadet, akraba tarafından şâhadet vermesi, **أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ** daha yakındır şâhadet doğru söylesinler. Yahutta arkasında tekrar bu yemin hasıl olur. Böyle korkarsa belki yapmaz. Nihayet bu şekilde vakia olmuştur bu dava. **وَاتَّقُوا اللَّهَ** Diyor Âllâh Celle-Celâlûhû; Âllâh’tan korkunuz, hıyanet etmeyiniz. Nihayet hıyanet çıkar. Nasıl ise dolaşır dolaşır meydana çıkıyor. Hele katil meselesinde, görülmemiştir bir katil tamtamamına gaybolsun. On sene sonra yine çıkar. Âllâh’tan korkunuz, **وَاسْمَعُوا** dinleyiniz Âllâh’ın emrini. **وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ** Âllâh, fâsık olanları, yoldan çıkanları hidayete getirmez eğer devam ederse, nedamet etmezse. Bu mevzu bitti efendim. Bu zaten mutarızaydı.

109- يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

Ey Habibim, ümmetine beyan et ahvali, kıssadan hissedar olsunlar. **يَوْمَ** Bir gün geliyor ki önünüzde **يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ** Âllâh, Rasûl-

leri cem ediyor. Peygamberan-i İzâm'ın 124000 adeti, Rasûl ki kitap ile amel edenler 313'tür. Âllâh, bu rasûlleri, bu peygamberleri cem ediyor kıyamet gününde, arsa-i hesapta. **فَيَقُولُ "feyekulû lehûm tevbihen li kavmihim"** Kavmine tevbihen, Rasûl'e diyor ya melek lisanıyla ya Âllâh'ın lisanıyla. **مَاذَا أُجِبْتُمْ** "Neyle cevaplandınız? Siz tebligat yaptıktan sonra, bunlar ne cevapla karşıladılar sizi?" Âllâh CelleCelâlühû, Rasûller hazır, insanlar hazır, inkâr etmeye imkânı kalmıyor. Diyor ki peygamberlere; "Siz tebligat yaptığınız zaman, ne gibi cevap aldınız bunlardan?" **قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا** Dediler; "Bizim bir malûmatımız yok. Sen mübalağa ile ğaybı bilen bir Âllâh'sın. Sen bilirsin. Bizim ilmimiz, senin ilmine karşı yok mesabesindedir. Binâenaleyh yok gibidir, sen bilirsin." Böyle cevap alıyor.

Bu ayetten gaye, haşrin şiddetini beyan ediyor. Haşir öyle bir gün ki hanımlar hamile olsa hamileliği bırakır. Hamile, o vakit yok fakat o şekildedir ki hamil kalmaz şiddetinden. Aba-û ecdad birbirinden nefret eder, herkes birbirinden kaçıyor. Âllâh'ın azametinden başka bir ümit yok. Bu mevzu bitti.

110- **إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ادْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ**

اذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ "Ya İsâ, Ben'im sana yaptığım ihsan-ı nimetlerimi bilsinler. وَعَلَى إِذْ آيَدُوكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ Anana olan nimetlerime şükrediniz. Seni teyid ettim, kuvvetlendirdim Ruhul Kudüs ile ki Cibril'dir. Ruhul Kudüs, Cibril'in ismidir. Ruhul Kudüs olan Cibril ile seni teyid ettim, Cibril-i Emin seninle beraber idi. Her tarafta beraberdi yardım ederdi. Onunla kuvvet buluyordun. تُكَلِّمُ النَّاسَ İnsanlarla konuşuyordun فِي الْمَهْدِ beşikte. Nitekim sûre-i Meryem'de geçiyor. Meryem, İsâ Aleyhisselam'ı getirdiği zaman dediler ki; "Sen iyi bir insanın kızıydın, bu nasıl oldu babasız evlad getiriyorsun?" İşaret ediyor, ondan sorunuz. E, diyorlar ki; "Biz beşikte olan çocukla nasıl konuşacağız?" O vakit İsâ Aleyhisselam, fasih-û belîğ ile demiş ki; **"inni abdullahi atâniyel kitâbe vecâaleni nebiyyâ"** "Ben, Âllâh'ın peygamberiyim, abdiyim, kuluyum. Kitap vermiş, beni peygamber yapmıştır. Âllâh vermiştir" diye. İşte seni çocuk iken konuşturdum, insanlara konuştun. وَكَهَلًا Kehl; otuz üç yaşında. Yâni İsâ Aleyhisselam tekrar geldiği zaman artık genç değildir, ortadır. Otuz üç yaşındadır diyor tefsir. O zamanda da başlarsın, okuyorsun onlara, anlatıyorsun. Çocuklukta, büyüklükte senin lisanınla halka talimat yaptırarak. وَإِذْ عَلَّمْنَاكَ الْكِتَابَ Kitabettir murad. Yazıyı sana bildirdim, وَالْحِكْمَةَ ilmi sana bildirdim, وَالتَّوْرَةَ Tevrat-û İncil'i de bilidirdim. Birinci kitap bildiğimiz kitabettir. Ya İsâ hatırla! Seni çocuklukta, büyüklükte hakkı, lisanında icra ettim. Cibril'i sana arkadaş yaptım, sana daima yardımda bu-

lundu. Ondan sonra yazıyı sana bildirdim, ilmi bildirdim, Tevrat-û İncil'i bilidirdim.

وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ Yarasa kuşu dediğimiz, bu bir hayvandırki özel bir hali var. Azameti ilahi herşeye delalet eder ya, fakat bunun delaleti daha fazla, bu gündüz güneş olduğu zaman çıkmaz. Güneş gittikten sonra çıkar, hayızlanır, tüylenir, yumurta yapar, az bir şeyde içer, az bir şey yer içer. Bunun hilkati sebebi eğer böyleymiş. İsa aleyhisselam mucize olarak biraz toprak eline almıştır, çevire çevire bir kuş şekline girmiş ondan sonra izni ilahiyle üfürmüş bu kuş, bukuş olmuştur, yarasa kuşu. وَإِذْ تَخْلُقُ yani ve onu مِنَ الطِّينِ çamurdan tasvir ederdin bir kuşun şekli كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ kuşun şeklini, بِإِذْنِي benim iznimle oldu, irademle oldu, sana bildirdim ben فَتَكُونُ فَتَنْفُخُ فِيهَا nefh ederdin, üfürdün o çamura طَيْرًا بِإِذْنِي Allahın izniyle kuş olur. وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ Ekmeha anadan doğma gözü olmayanın. Kudret-i İlâhiye ile başladığın zaman, iznimle senin elinde, okurdun üfürürdün, izin verirdim gözleri açılırdı. Gözün yeri olmayan yâni gözsüz var ki kör olur. Şimdi âmâ; kör olana denir. Ahvel; şaşî göz olanlardır. Burada ekmeh; yuvası yok, gözün muklesi yok, düz. Bu halde böyle gelirlerdi. Sen, Ben'im iznimle duâ ederdin. Ben de irade ederdim, açılıyordu.

وَالْأَبْرَصَ Ebras, baras hastalığı. Baras; vücudun parçaları beyaz olur, filan olur. بِإِذْنِي Benim iznimle olur. وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَى بِإِذْنِي Ölüleri kabirden çıkartıyordun, bu da "biizni" benim iznimle oluyordu. Beş kişiyi ihyâ etmiştir. Biri Sam (Nûh Aleyhisselam'ın oğlu,) iki adam, bir hanım oğluyla beraber. Neyse mucize oldu mu mesele yoktur zaten. Kabirden ölüler çıkardı iznimle. وَإِذْ كَفَفْتُ

بَنَى إِسْرَءِيلَ عَنْكَ Ben, men ettim Ben-i İsrail'i senden. Ben-i İsrailliler bir adam gönderdiler, sen evinde iken seni öldürsün. Ben, senin suretini onun üzerine koydum, seni yukarıya çıkardım. Onlar, o çıktığın zaman onu öldürdüler. Bu şekilde Ben-i İsraillileri men ettim senden. إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ Mucize ile geldiğin zaman onlar böyle inkâra kalkıştılar. Ben de seni böyle muhafaza ettim. Bunların hepsini, mucizeleri gördükleri halde فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ كَافِرٌ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ kâfir olanlar; "Bunlar sihirden başka değildir, İsâ sâhirdir, ele gelirse öldürelim." Ama İsâ gitti.

وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّنَا مُسْلِمُونَ

وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ Yine Ben'im ilhamımla havarilere söyledin vahyettin; أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي "Benimle, Rasûlûme imân ediniz." Ben havarilere ki on iki kişiydi. İsâ Aleyhisselam'a imân eden bunlardır. Âllâh CelleCelâlûhû, kalplerine vahyetmiş ki; "Benimle İsâ'ya imân ediniz." Ben vahyettim havarilere, قَالُوا آمَنَّا onlar da "amenna" dediler, sana imân ettiler. وَاشْهَدْ بِأَنَّنَا مُسْلِمُونَ "Şahit ol ey İsâ, biz imân ettik, Âllâh'a imân ettik. Senin de hak peygamber olduğuna imân ettik."

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ Şimdi havariler zaten İsâ Aleyhisselam'ın bu mühim mucizelerinde yalnız havariler imân etmişler, başka yok. Geldikten sonra artık dedikodu olmuştur fazla. Havariler, Havra;

beyaz demektir. Bunların bir kısmı dere, su kenarına giderlerdi, çamaşırları beyazlattırırlardı, sınaatları vardı onların. Havariler dediler; يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ "Ey İsa! هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ Yapabilir mi, gücü var mıdır senin Rabbin? أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ? Bize bir sofraya göndersin semâvattan." İşitmişlerdi ki Mûsâ Aleyhisselam'a, Sahra-i Tih'de sofraya geliyordu. Arzu ettiler, İsâ'ya dediler. "Senin Rabbin gücü yeter mi, bize de Mûsâ'ya gönderdiği gibi sofraya gelsin de yemek yiyelim bedeva zahmetsiz?" قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ İsâ Aleyhisselam, takdir makamında dedi. "Âllâh'tan korkunuz. Âllâh'a karşı böyle gücü yeter mi gibi kelimeler kullanılmaz. إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ Eğer imânınız doğruysa Âllâh'tan korkunuz. Edeple edep daire-sinde isteyiniz."

قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا 113- وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ

نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ Dediler, şimdi edeple isteyecekler, duâları bu. قَالُوا Bizim maksadımız seni imtihan değildir. İstiyoruz sofraya gelsin de o sofradan yemek yiyeceğiz, وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا kalbimiz de sakin olsun senin hak peygamber olduğuna. Hem yiyeceğiz, kalbimiz de mutmain olur. وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا Anlarsınız ki hakk-û hakikatle bize (**en nehû kad fedaktânâ**dır asıl muhatab) sen doğru söylüyorsun. وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ Bu sofranın üzerine senin nübüvvetine, mucizelerine şahitlerden olalım. Ne zamanki duâyı değiştirdiler, terbiyeyle istediler. O vakit İsâ Aleyhisselam da onların duâsını, Cenâb-ı Hak'ka arz ediyor.

114- قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ
تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ
الرَّازِقِينَ

İsâ Aleyhisselam dedi. Ey bizim Rabbimiz, bizi yoktan var eden Âllâh! GÖNDER, in-
dir (inzal; indirmektir.) Bize indir, (maide; sofraya demektir. Sofra-
da oturlardı ya.) bir sofraya gönder **سَمَآءٍ** semâvattan, **تَكُونُ**
bayram olur bize, **لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا** evvel-û ahirimize bayram
olur. (Yâni gönder de ondan "îd" diyor bayram için. Avdet ediyor,
her sene iki defa avdet ettiği için îd diyoruz. Bu bize bayram ol-
sun da üzerinde yiyeceğiz. Bayram günü, Âllâh-û Teâlâ da Pazar
günü göndermiştir. Onun için, o vakit hristiyanlar Pazar'ı kendine
bir bayram addetmişler. O vakitten kalmadır.) **وَآيَةً مِنْكَ** Ya Rab-
bi, senden de bir ayet olsun. Kudret-i kuvvetine delâlet edici bir
ayet olsun gözümüzde. **وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ** Ya Rabbi, kismet
verenlerin hayırlısı Sen'sin. Kismetini veren Sen'sin. Âllâh Celle-
Celâlûhû, Ulû'l Azim olan İsâ'nın duâsını kabul etti.

115- قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ
عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ

İnşâ'ya. Emretti Âllâh lisan-ı meleklerle yahut açıktan İsâ'ya. **إِنِّي**
Senin istediğin bu sofrayı size gönderirim. **فَمَنْ** Fakat eğer gönderdikten sonra küfrana varırlarsa, küfreden-
lerse **أُعَذِّبُهُ** sizlerden yâni kavminden küfredenler

olsa. Ben, onları azab-ı şedit ile azaplandırıyorum ki **لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ** hiç kimseye onun kadar azap vermem.

Şimdi efendim burada iki üç şeyle Mevlâna'nın da okuyalım. Güzel terbiye bahsi geçti ya, duâyı başında biraz terbiye haricinde yaptılar.

Diyor ki; **"ez Hüda cüyimi tevfigi edeb, biedeb mahrumimând ezlûd firab"** Âllâh-û Teâlâ'dan talep edelim ki bize tevfig-ihsan etsin, edeb sahibi olalım. Âllâh'a karşı edep, Rasûlullah'a karşı edep, dine karşı edep, Kur'an'a karşı edep, büyüklere karşı edep, edeptir insanı yukarıya çıkaran. Âllâh'tan duâ edelim ki bize edebi ihsan etsin. Bak duâ ettiler evvel, edebe muvafık değildi, duaya iştirak etmedi İsâ Aleyhisselam. İkinci, edebe muvafık olduğu için duâ kabul oldu.

"biedeb mahrumimând ezlûd firab" Edebi olmayan kimse, Âllâh'ın lütf-û kereminden daima mahrum olur. Âllâh'a karşı edeb takmazsa, Rasûlullah'a karşı edeb takmazsa elbette Âllâh-û Rasûlullah'ın nimetlerinden mahrum olur. Babaya karşı yapmazsa babadan mahrum olur. Büyüklere karşı yapmazsa hülâsa edebi takmayan mahrum olur Lütf-û İlâhi'den.

"edep taçeste ez-nuri İlâhi, binihberser birar herca kifahî" Edep, âdeta Cenâb-ı Hak'ın tarafından ihsan ettiği bir taçtır, başına koydu mu nereye isterse gider.

"biedep تنها nahutra daştibet, belki ateş derhemeh afaki zed" Biedeb olan kimse, edebi olmayan kimse yâni edepsiz olan kimse yalnız fenalığı kendisine değil.

"belki ateş derhemeh afaki zed" Belki ateşi afaka veriyor. Herkesi, başkasını da ateşe veriyor edepsiz olan bir adam! Yemek

zamanında bıldırcın etleriyle semavi olan ballar gelirdi, yiyorlardı rahat. Hâlbuki edep takmadılar. Birkaç insan, hepsi demedi, birkaç tanesi dediler ki; “Ya Mûsâ biz soğan isteriz, sarımsak isteriz, tarlanın hasilatını isteriz. Yâni Âllâh’ın verdiği olan etleriyle balları yenmiyor da! Zaten yahudinin istediği ne olur? Tabi kendine göre ister. Bunlar terbiyesizlik yaptılar da Âllâh’a karşı, Cenâb-ı Hak da o nimeti kaldırdı.

“dermayâni kavmi Mûsâ çendükest, biedeb güftendi kusiru adest” sarımsak, soğan.

“munkata şutna nuhani asimân, manderenci zer ezilû dasimân” Bir de saklama ettiklerinden dolayı, kat oldu semâvat-tan gelen sofrâ. Zahmet kaldı artık tarlaya git, mısıra git, tarlayı ekin, iş yap. Mûsâ’ya böyle.

“bazı İsâ kerdûlabe behrihan” İsâ Aleyhisselam da yalvardı Cenâb-ı Hak’ka, bu sofrâ için, bir sofrâ istedi.

“ez Kerim’i bimisali müstean” Bimisal olan Âllâh’tan, İsâ da talep etti. Talebi bu zaten biz sûre-i Maide’yi okuyoruz, bunun sonunda budur.

“büftirab enzil aleyna maide, maide ez asimân şüd aide” Dedi ya Rabbi! **“enzil aleyna maideten minesemai”** Semâvat-tan bize sofrâ gönder.

“maide ez asimân şüd aide” Semâvattan yine sofrâ geldi İsâ içinde. Geldi ama edepsiz yahudi durmaz ki. Ama geldiği zaman ve gelecek ayette de başkasını men etmeyiniz, yarına iddihal etmeyiniz, küfran-ı nimet etmeyiniz. Bu şartla gelmiş.

“bazı küstahan edebbül büzaşiten” Yine o küstah olan yahudiler, edebi bıraktılar.

“çüngedayan zelleha beldaşeten” Dilenciler gibi, parçaları topladılar sakladılar

“mûnkatı aşiyor bazian lûtf-û kerem” İsâ Aleyhiselam’dan da o lûtf-û kerem mûnkatı oldu.

“geçti mahrum anguru amava esem” O cihette kör-û sağır oldular.

Yâni edepsiz olan adamın edepsizliği, etrafa da sirayet eder. Bak meselâ bir cemaatin içerisinde temiz insanlar olur, iyi insanlar da fena insanlar da olur. Fena insanların yaptığı fenalık yalnız kendisinde kalmıyor, berikilere de isabet ediyor. Hepsî, bela geldi mi umumidir. Umumi gelir ama Cenâb-ı Hak adildir. Yapmayana da nasıl geliyor? Onun yaptığı amal-i salihasına bakmaz Âllâh. Yine kıyamette ne hal üzerindeyse, dünyada ne hal üzerindeyse o amal-i salihayı veriyor. Fakat dünyada zâhir olan belada ayırmıyor. Çünkü itâat etmiş, onların içinde bulunmuş. O da bu musibette giriftar olur.

Tamam şey edemedim ama. Şimdi bela gelirse umumi gelir. Hâlbuki birkaç kişi fenalık yapıyor, hepsine nasıl bela geliyor? Âllâh, adildir, Adl-û Hak. Bu temiz insanlar eğer ki onlarla beraber dünyada giriftar oluyorlar. Fakat onların yaptığı amal-i salihasının hiç birisi bozulmaz, kıyamette amal-i salihasına sahiptir. Yine müstahak olduğu dereceye girecek. Ya burada niçin oluyor? Burada ihtiyari ile onların içinde olmayı ihtiyar ettiği için, onun cezâsı olarak onlarla beraber kahrediliyor.

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا Cenâb-ı Hak emrediyor, ben gönderirim sofrayı, عَلَيْكُمْ size. فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا. Öyle bir azap vereceğim ki herkesin azabından fazla. Bu mevzu da bitti.

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي
 إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي
 بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي
 نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

Şimdi rivayet, Müfessirin-i İzam iki tefsir vermişler bu gelen ayete. Biri diyorlar ki dünyada olmuştur, bazıları da diyorlar ki ahirettedir. Evliyaullah'tan Yemen'de Şeyh-i Senani vardı. O da aynen bu ayete istinaden olmuş. Şimdi ayet bu, sebebi nüzulü söyleyeceğiz. **وَإِذْ قَالَ اللَّهُ** Ümmetine bildir o zamanları ki **يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ** "Ey Meryem'in oğlu İsâ, **ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ** sen mi söyledin insanlara beni ve anamı mabud ittihaz ediniz, **Âllâh'tan başka?** (Âllâh biliyor fakat iltifat ediyor, konuşturmak istiyor.) Sen mi söyledin onlara, beni ve anamı mabud ittihaz edin?" İsâ Aleyhisselam hiredle duruyor, diyor ki; **قَالَ سُبْحَانَكَ** münezzehsiz şerik-û nazirden, Sen'den başka bir mabudum bil-hak yok. **مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ** Haktan başka bir şey söylemeye hakkım yok. Ve senin emrettiğimden başka hiçbir şey söylediğim yok, biliyorsun. **إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ** Eğer ben biliyorsam, tabi bilirsin, cezâmı verirsin. **مَا تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ** Sen! Beni, gaybı bilirsin, kalbimdeki gaybı bilirsin, ben gaybı bilmem. **إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ** Allâm'ül Ğuyb Sensin, mübalağa ile ğaybı bilen Sensin. Senin emrettiğinden başka bir şey söylemek haddim değildir.

117- مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ
وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ
عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

Demedim onlara إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ ancak senin emrettiğini onlara tebliğ ettim. Emrettiğin de bu; “Âllâh’a ibadet ediniz. Tevhid ediniz Cenâb-ı Hak’kı. رَبِّي وَرَبَّكُمْ Sizin Rabbiniz de Âllâh’tır, benim de O’dur.” Benim, onlara söylediğim bu idi. Ben onların haline müşahid idim, murakıb idim, peygamberi idim, مَا دُمْتُ فِيهِمْ içinde olduğum zaman. فَلَمَّا Kُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ Ne zamanki beni aldın onlardan, تَوَفَّيْتَنِي murakıbe senindir, Sen murakıb ettin, benden sonra ne yapmışlar. Ya Rabbi, her şeyi görüyorsun bilirsin.

118- إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem bu ayeti üç defa okurdu. İsâ Aleyhisselam’ın lisanından gelmiş ve Kur’an Rasûl-û Ekrem’e nazil olmuş. “Ya Rabbi إِنْ تُعَذِّبُهُمْ eğer bunlara azap versen فَإِنَّهُمْ EĞER Senin kullarıdır. Sen istediğin gibi azaplandırabilirsin, benim ne hakkım var. وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ EĞER mağfiret edip de azap etmezsen. فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ Azîz, galip sensin. Hakim sensin. Ya Rabbi, bunlar senin kullarıdır, ben vasita idim. İçinde olduğum zaman emrini tebliğ ederdim, içinden çıktığım zaman sen bilirsin. Affetsen, azap versen senin kullarıdır. Kimsenin hakkı yok, hak senindir. EĞER afv-û mağfiret etsen yine hüküm senindir” dedi.

119- قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ

تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

اللَّهُ قَالَ Emrediyor Cenâb-ı Hak; هَذَا يَوْمٌ Bu öyle bir gündür ki (bundan dolayı ahirete doğru vakıa olur bu, diyorlar.) يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ (sâdik olanlar, doğru olanlar burada faydasını görürler. Bu öyle bir gündür ki dünyada doğruluk yapanlar, burada o doğruluktan istifade ederler, menfâat sahibi olurlar. Öyleyse لَهُمْ جَنَّاتٌ onlara, doğru olanlara cennetler var. تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ Nehirler, kasırların arasında cereyan ediyor, hem de خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ebedi olarak kalacaklar orada yâni muvakkat bir cennet değildir. رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ Âllâh, onlardan razıdır. Âllâh'ın rızası; ibadetlerini kabul etmiş, cenneti ihsan ediyor. وَرَضُوا عَنْهُ Onlar da Âllâh'tan razıdırlar ki bu nimete nâil oluyorlar. Bak, rıza iki taraftan. Âllâh razıdır, onlar da razıdır. Âllâh'ın bu afv-û mağfiretini görüyorlar elbette razı olurlar. Âllâh da onlardan razıdır, vaktiyle yaptığı ibadeti kabul etmişler. ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ Fevz-i azîm, ecr-i azîm budur, ahireti elde etmek. Dünyada zengin olmuş nihayet bırakıp gidecek başka çare yok. Bu camii dolu altını olsa bırakıp gidecektir, takdim olacak layık olmayanlara. Fakat eğer biraz daha Âllâh'a yüzünü çevirirse, Kerim'dir Âllâh, ihsan eder.

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ-120

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Semâvat-û Ard'ın mülkü, Âllâh'a mahsustur. Âllâh'dır ki semâvat-û ardı yoktan var eden, Âllâh'dır ki semâvat-û ardın içindeki mahlûkatta tasarruf eden. Öyleyse

semâvat-û ard mülken, halken, abiden O'nundur. وَمَا فِيهِنَّ İçindeki, semâvatın içindeki mahlûkatlar, melekler, yerin içindeki, denizlerin içindeki mahlûkatlar hepsi Âllâh'ın emriyle halkolmuşlar. Hepsi Âllâh'ın mülküdür, istediğini yapıyor, وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ her şeye muktedirdir Âllâh!

Efendim 7-8 yüz sene evvel, Yemen'de salih bir insan varmış, çok dindar, herkes etrafında dolaşiyor ibadetle meşgul. Fakat Âllâh CelleCelâlûhû, kulunu imtihan etmek istiyor, her şeyde bir imtihan vardır. Bu adam, bu yüksekliğiyle beraber görmüş bir papazın kızını, ona âşık olmuş. Öyle âşık olmuş ki ihtiyari elinden çıkmış. Şıhlığı da bırakmış, etrafı da bırakmış, her şeyi bırakmış, onun kapısına gitmiş dayanmış. Demiş papaz buna, "kızı veririm ona fakat kiliseye gelecek, bize ibadet edecek hatta develeri otlatacak." Onu kabul etmiş, develeri kabul etmiş, kiliseye girecek, giriyor kiliseye, hiçbir şeyde kalbinde kalmamıştır o sırada. Bakıyor, kilisenin üzerinde İsâ Aleyhisselam ile Meryem'in suretini tasvir etmişler. Onu gördüğü zaman, bu ayet hatırına gelir. يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلَهَيْنِ "Ey İsâ, sen mi söyledin halka beni ve anamı mabud ittihaz ediniz." Görüyorlar ki o resimler aşağıya inerçikar inerçikar, parça parça olurlar. Hepsinin imânına sebep olmuştur. Cenâb-ı Hak, isterse bu delilleri de yapar.
